

KU LEUVEN

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID EN CRIMINOLOGISCHE WETENSCHAPPEN

Academiejaar 2024 - 2025

Kinderrechten binnen de ouder-kindrelatie in een detentiecontext

**Normatief onderzoek naar een hervorming van het beleid in België, in het licht van
internationale en Europese standaarden**

Promotor: PROF. DR. J. PUT

Corrector: PROF. DR. S. STYNS

Begeleider: A. AERTS

Masterscriptie, ingediend door

Lies'! Goossens

bij het eindexamen voor de graad van

MASTER IN DE RECHTEN

KU LEUVEN

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID EN CRIMINOLOGISCHE WETENSCHAPPEN

Academiejaar 2024 - 2025

Kinderrechten binnen de ouder-kindrelatie in een detentiecontext

**Normatief onderzoek naar een hervorming van het beleid in België, in het licht van
internationale en Europese standaarden**

Promotor: PROF. DR. J. PUT

Corrector: PROF. DR. S. STYNS

Begeleider: A. AERTS

Masterscriptie, ingediend door

Lies'! Goossens

bij het eindexamen voor de graad van

MASTER IN DE RECHTEN

*Copyright informatie:
studiewerk van een student in het kader van de
academische opleiding en examenbeoordeling.
Na deze beoordeling vond geen correctie plaats
van het studiewerk.*

SAMENVATTING

In deze masterscriptie wordt onderzocht hoe België de rechten van kinderen die opgroeien met een gedetineerde ouder beter kan eerbiedigen en waarborgen. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen twee groepen: kinderen jonger dan drie jaar die bij hun moeder in de gevangenis *kunnen* verblijven, en de overige kinderen die alleen op vaste momenten contact kunnen hebben met hun gedetineerde ouder.

Kinderen van gedetineerden worden omschreven als ‘de vergeten slachtoffers van detentie’. Ze zijn ‘vergeten’ omdat het in België ontbreekt aan cijfermateriaal over hoeveel kinderen opgroeien met een ouder in detentie, waardoor het onduidelijk is wie deze kinderen zijn en hoe ze het best ondersteund kunnen worden. Daarnaast zijn ze ‘slachtoffers’ omdat uit onderzoek blijkt dat ouderdetentie negatieve gevolgen kan hebben voor hun ontwikkeling en welzijn, hoewel hun fundamentele rechten hen daar juist tegen zouden moeten beschermen. Die nadelige impact – ook wel ‘detentieschade’ genoemd – ontstaat doordat de Belgische beleidsmaker onvoldoende rekening houdt met de ouder-kindrelatie in een detentiecontext, en in het bijzonder met de kinderrechten binnen die relatie.

Om die schade te beperken, wordt in deze masterscriptie nagegaan hoe het Belgische beleid de rechten van kinderen binnen de ouder-kindrelatie in een detentiecontext beter kan eerbiedigen en waarborgen. Op basis van relevante internationale en Europese standaarden, aangevuld met inspirerende praktijken uit andere Europese landen, worden concrete aanbevelingen gedaan voor het beleid *de lege ferenda*.

Voor kinderen die niet bij hun gedetineerde ouder in de gevangenis verblijven, wordt aanbevolen om de systematische registratie van hun basisgegevens in te voeren, een toegankelijke en kindvriendelijke informatieve website te ontwikkelen, dwangmaatregelen in het kader van het ouder-kindcontact te verbieden, gevangenispersoneel beter op te leiden in de omgang met kinderen van gedetineerden, voorbehouden kinderbezoekersruimtes wettelijk verplicht te stellen, kinderen de mogelijkheid te geven zelf naar hun gedetineerde ouder te (video)bellen, en uitgaansvergunningen toe te kennen voor belangrijke gebeurtenissen in het leven van het kind.

Voor kinderen die wel bij hun gedetineerde ouder verblijven, luiden de aanbevelingen als volgt: baseer hun verblijfsmogelijkheid in gevangenissen op een individuele beoordeling die rekening houdt met hun belangen; voorzie in een flexibeler regime door meer middelen vrij te maken voor detentiehuizen voor ouders met jonge kinderen; maak de opleiding voor het gevangenispersoneel van de moeder-kindafdelingen verplicht; schaf de rantsoenering van voedings- en hygiënemiddelen af; en voorzie in een wettelijke overgangsregeling voor het *geleidelijk* afbouwen van het ouder-kindcontact na de scheiding tussen de gedetineerde ouder en het kind.

De integratie van die aanbevelingen in het Belgische beleid vormt een essentiële stap om de rechten van kinderen binnen de ouder-kindrelatie in een detentiecontext beter te eerbiedigen en te waarborgen. Zo kan detentieschade in hoofde van die kinderen – minstens gedeeltelijk – voorkomen worden. Dat is belangrijk, want in een rechtvaardige samenleving horen kinderen niet te boeten voor de (strafrechtelijke) fouten van volwassenen.

DANKWOORD

Deze masterscriptie vormt het slotstuk van mijn rechtenopleiding. Daarmee eindigt niet alleen een academisch traject, maar ook een persoonlijke reis waarin ik ben gegroeid als mens en werd gevormd tot de (bijna) jurist die ik vandaag ben.

Allereerst wil ik mijn promotor en begeleider hartelijk danken voor hun constructieve begeleiding en de vrijheid die ik kreeg bij het schrijven van deze scriptie. Uw ondersteuning en sturing hebben wezenlijk bijgedragen aan het tot stand komen van het eindresultaat.

Vervolgens wil ik alle professoren en assistenten van de faculteit bedanken voor hun enthousiaste en intrigerende manier van lesgeven. Dankzij jullie heb ik niet alleen juridische kennis opgedaan, maar ook geleerd om kritisch en analytisch te denken; een essentiële vaardigheid in een snel evoluerende wereld. Aan het begin van mijn rechtenopleiding was ik geïnteresseerd in het recht, maar intussen heb ik er een echte passie voor ontwikkeld. Dat heb ik aan jullie te danken.

Een bijzonder woord van dank gaat uit naar mijn ouders. Mama, papa, jullie onvoorwaardelijke steun, het eindeloze luisterend oor en het geloof in mij – zelfs op momenten dat ik zelf twijfelde – betekenen meer dan woorden kunnen uitdrukken. Jullie zijn de ware *conditio sine qua non* van dit hele traject: zonder jullie had ik dit nooit kunnen waarmaken.

Ook mijn zus en vrienden wil ik bedanken: voor de luchtige pauzes tijdens intense studeerperiodes, de aanmoedigingen, en de herinnering dat het leven meer is dan studeren en deadlines.

Deze masterscriptie is een belangrijke mijlpaal, maar hopelijk ook het begin van levenslang blijven (bij)leren, kritisch denken en met volle overtuiging bijdragen aan een rechtvaardige samenleving.

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	1
HOOFDSTUK I. DE OUDER-KINDRELATIE IN EEN DETENTIECONTEXT EN DE RECHTEN VAN KINDEREN BINNEN DIE RELATIE: DE HUIDIGE SITUATIE IN BELGIË	14
AFDELING I. THEORETISCH KADER	14
§1. Wetgeving	14
A. Grondwet.....	14
B. Basiswet Gevangeniswezen.....	16
C. Deelstatelijke wetgeving: jeugdhulpverlening	21
§2. Pseudo-wetgeving: huishoudelijke reglementen	25
AFDELING II. PRAKTISCHE UITWERKING	29
§1. Kinderen die niet bij de gedetineerde ouder verblijven.....	29
A. Moeilijkheden betreffende het contact.....	29
B. Moeilijkheden betreffende de hulpverlening	32
§2. Kinderen die bij de gedetineerde ouder verblijven	35
AFDELING III. TUSSENTIJD'S BESLUIT	45
HOOFDSTUK II. TOETSING VAN DE BELGISCHE SITUATIE AAN INTERNATIONALE EN EUROPESE STANDAARDEN	46
AFDELING I. WAT WORDT GETOETST?	46
AFDELING II. WAARAAN WORDT GETOETST?	46
§1. <i>Mensenrechtenverdragen</i>	47
§2. <i>Rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens</i>	48
A. Kinderen die niet bij de gedetineerde ouder verblijven	49
1. Contactbeperkingen	49
2. Gebrekkige bezoekomstandigheden	52
B. Kinderen die bij de gedetineerde ouder verblijven	52
§3. <i>Soft law</i>	53
A. Verenigde Naties	53
B. Raad van Europa.....	54
AFDELING III. TOETSINGSKADER	55
§1. <i>Kinderen die niet bij de gedetineerde ouder verblijven</i>	55
§2. <i>Kinderen die bij de gedetineerde ouder verblijven</i>	62
AFDELING IV. TOETSING	67
§1. <i>Kinderen die niet bij de gedetineerde ouder verblijven</i>	67
§2. <i>Kinderen die bij de gedetineerde ouder verblijven</i>	75
AFDELING V. TUSSENTIJD'S BESLUIT	81

HOOFDSTUK III. GOEDE PRAKTIJKEN VAN ANDERE EUROPESE LANDEN ALS INSPIRATIE VOOR BELEIDSHERVORMINGEN IN BELGIË.....	82
AfDELING I. KINDEREN DIE NIET BIJ DE GEDETINEERDE OUDER VERBLIJVEN	82
AfDELING II. KINDEREN DIE BIJ DE GEDETINEERDE OUDER VERBLIJVEN	86
AfDELING III. TUSSENTIJD'S BESLUIT	88
BESLUIT.....	89
BIBLIOGRAFIE.....	93
BIJLAGEN	114

LIJST VAN AFKORTINGEN

Basiswet	Basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en
Gevangeniswezen	de rechtspositie van de gedetineerden
CAW	Centrum Algemeen Welzijnswerk
CKG	Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning
COPE	Children of Prisoners Europe
CTRG	Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EVRM	Verdrag van de Raad van Europa van 4 november 1950 tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden
FOD Justitie	Federale Overheidsdienst Justitie
K&G	Kind en Gezin
REP	Relais Enfants-Parents
VN-Kinderrechtenverdrag	Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind

LIJST VAN BIJLAGEN

Bijlage 1. Uitgebreide uiteenzetting van de rechtspraak van het EHRM

Bijlage 2. Toetsingskader: kinderen die niet bij de gedetineerde ouder verblijven

Bijlage 3. Toetsingskader: kinderen die bij de gedetineerde ouder verblijven

Bijlage 4. Gedragscode GenAI

INLEIDING

1. **ONDERZOEKSKADER** – Deze masterscriptie wordt ingeleid met een uiteenzetting van het onderzoekskader. Eerst wordt het onderwerp van de scriptie gesitueerd (zie nrs. 2-4). Hieruit wordt een probleemstelling afgeleid (zie nr. 5), waarna de relevantie van het onderzoek naar die probleemstelling wordt toegelicht (zie nr. 6). Daarna worden de hoofd- en subonderzoeksvragen geformuleerd (zie nr. 7), om vervolgens de gehanteerde onderzoeksmethoden te bespreken (zie nr. 8). Ook de beperkingen en moeilijkheden van het onderzoek worden uiteengezet (zie nr. 9). De inleiding wordt afgesloten met een leeswijzer (zie nr. 10).

SITUERING: KINDEREN VAN OUDERS IN DETENTIE

2. **WIE ZIJN ZE?** – In België groeien sommige kinderen – gedurende een bepaalde periode – op zonder moeder en/of vader, doordat minstens één van hen in de gevangenis zit.¹ Vijf jaar geleden werd dat aantal geschat op meer dan zeventienduizend kinderen, maar het exacte cijfer is onbekend.² Het is bijgevolg onduidelijk wie deze kinderen precies zijn.³

3. **RECHTEN VAN HET KIND** – Kinderen beschikken over fundamentele rechten die hen moeten beschermen vanwege hun kwetsbaarheid door hun fysieke en mentale onrijpheid.⁴ Dat is niet anders voor kinderen van gedetineerden. In de context van ouderdetentie (d.i. wanneer een gedetineerde ook moeder of vader is) zijn enkele van die rechten van bijzonder belang, zoals het recht op eerbiediging van het privé-, gezins- en familieleven⁵ (inclusief het recht op contact met beide ouders⁶, zie nr. 34), het recht om niet gediscrimineerd te worden⁷, het beginsel dat het belang

¹ X, *Standpunt Kinderrechtencoalitie: kinderen met gedetineerde ouders (update december 2013)*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2013, 1; X, 'Visie en aanbevelingen van de Kinderrechtencoalitie inzake Kinderen en vrijheidsberoving en vrijheidsbeperking' in GEBOERS J. en WILLEMS N. (eds.), *Kinderen, vrijheidsbeperking en vrijheidsberoving*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2007, (4) 17.

² ALBRECHT J., 'De onzichtbare noden van kinderen met een gedetineerde ouder', *Fatik* 2024/182, (26) 26 en 29; SEVRIN J., *Les familles confrontées à la détention: Le maintien des liens familiaux en prison*, La Ligue des familles, 2020, 2, 4 en 13; SILLIS M., 'Papa in de gevangenis: 'Het leek alsof we mededaders waren'', *Sociaal.Net* 31 augustus 2022, <https://sociaal.net/achtergrond/papa-in-de-gevangenis-kinderen-met-ouder-in-detentie> (geraadpleegd op 1 december 2024).

³ ALBRECHT J., 'De onzichtbare noden van kinderen met een gedetineerde ouder', *Fatik* 2024/182, (26) 29.

⁴ Preambule Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3.

⁵ Art. 8 EVRM; art. 16 Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3; art. 22 Gw.

⁶ Art. 9, lid 3 Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3.

⁷ Art. 14 EVRM; art. 2, lid 1 Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3; art. 11 Gw.

van kinderen steeds voorop staat bij beslissingen die hen aangaan⁸ en het recht op ontwikkeling⁹. Die rechten bevorderen de volledige en stabiele ontplooiing van kinderen, en dragen zo bij tot hun welzijn.¹⁰

4. **IMPACT VAN OUDERDETENTIE** – Ondanks bovenstaande kinderrechten (zie nr. 3) toont onderzoek aan dat kinderen aanzienlijke moeilijkheden ondervinden door de detentie van hun ouder:¹¹

- Gezinsleven – De vrijheidsberoving van een ouder heeft ingrijpende gevolgen voor het gezinsleven.¹² Enerzijds wordt de niet-gedetineerde ouder geconfronteerd met tal van verantwoordelijkheden, zoals het runnen van het huishouden, het waarborgen van financiële stabiliteit en de opvoeding van de kinderen.¹³ Anderzijds wordt de uitoefening van het ouderlijk gezag door de gedetineerde ouder bemoeilijkt.¹⁴ Zo kan de gedetineerde ouder minder makkelijk dagelijkse beslissingen nemen over de opvoeding van zijn of haar kind.¹⁵ Ook bemoeilijkt de detentie het persoonlijk contact tussen de gedetineerde ouder en zijn of haar kind(eren), aangezien dat contact afhankelijk is van externe factoren (bijvoorbeeld: wil het kind contact? Staat de niet-gedetineerde ouder contact toe? Wordt het bezoeksrecht van de gedetineerde ouder gerespecteerd door het gevangenispersoneel?).¹⁶ Daardoor blijven

⁸ Art. 3, lid 1 Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3; art. 22bis, vierde lid Gw.

⁹ Art. 6, lid 2 Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3; art. 22bis, derde lid Gw.

¹⁰ Preambule Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3.

¹¹ ALBRECHT J., 'De onzichtbare noden van kinderen met een gedetineerde ouder', *Fatik* 2024/182, (26) 27-29; SEVRIN J., *Les familles confrontées à la détention: Le maintien des liens familiaux en prison*, La Ligue des familles, 2020, 10-17.

¹² AYRE L., PHILBRICK K. en SCHMITT M.-J., 'Chapter one: Introduction' in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, (11) 17; DEMEERSMAN T., 'Ouders achter tralies: mogelijkheden tot ondersteuning van het ouder-kind contact' in GEBOERS J. en WILLEMS N. (eds.), *Kinderen, vrijheidsbeperking en vrijheidsberoving*, Kinderrechtcoalitie Vlaanderen vzw, 2007, (47) 48-49; VERHEYEN A., "'Kinderen ervaren een hoop negatieve effecten van een ouder in detentie. We moeten daar veel meer aandacht voor hebben.'", *CAW* s.d., <https://www.caw.be/wat-beweegt-er/nieuws/interview-kinderen-ouders-detentie-wim-duerloo-bart-claes> (geraadpleegd op 1 december 2024).

¹³ DEMEERSMAN T., 'Ouders achter tralies: mogelijkheden tot ondersteuning van het ouder-kind contact' in GEBOERS J. en WILLEMS N. (eds.), *Kinderen, vrijheidsbeperking en vrijheidsberoving*, Kinderrechtcoalitie Vlaanderen vzw, 2007, (47) 49; KLEIJSEN J., 'Children with imprisoned parents: It's time to act!' in LYNN H. en NOFFKE A. (eds.), *European Journal of Parental Imprisonment: Making children count: Improving data collection for children with imprisoned parents*, COPE, 2017, afl. 5, (6) 6; X, 'Kinderen van gedetineerden: De vergeten slachtoffers van de misdaad', *VUB* 25 oktober 2023, <https://www.vub.be/nl/nieuws/kinderen-van-gedeteneerden> (geraadpleegd op 1 december 2024).

¹⁴ BOUREGBA A., HEDIN U. C., BIONDI G. e.a., 'Chapter four: Parenting and prison' in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, (65) 65; CLAES B. en VERHAGEN A., 'Herstelgericht werken met kind en gedetineerde ouder', *Panopticon* 2019/2, (153) 153.

¹⁵ BROUWERS S., *Echtscheiding door onderlinge toestemming*, Wolters Kluwer, 2021, 91-92.

¹⁶ BOUREGBA A., HEDIN U. C., BIONDI G. e.a., 'Chapter four: Parenting and prison' in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, (65) 69-73.

kinderen vaak achter met twee ouders die minder beschikbaar zijn, wat nadelig kan zijn voor hun welzijn.¹⁷ Bijgevolg is het cruciaal om ook de (niet-)gedetineerde ouder voldoende ondersteuning te bieden, aangezien dat het kind zelf ook ten goede komt;¹⁸

- Sociaal-emotionele ontwikkeling – Een goede sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind is afhankelijk van de stabiliteit en duurzaamheid van zijn of haar relaties.¹⁹ Het welzijn van kinderen wordt bevorderd door een veilige, vertrouwde dagelijkse routine binnen het gezin.²⁰ Echter, de impact van ouderdetentie op het gezinsleven kan gevoelens van onveiligheid en onzekerheid veroorzaken bij de kinderen.²¹ Ze kunnen het vertrouwen in de stabiliteit van hun thuisbasis verliezen en kwetsbaarder worden voor gevoelens van verlatenheid en angst;²²

¹⁷ ACHTERHOF R., HAMMARBERG E., KIRTLEY O. J. e.a., *SIGMA 2018-2023 Rapport: Een uitgebreid onderzoek van de mentale gezondheid van Vlaamse adolescenten*, KU Leuven, 2024, 14; DEMEERSMAN T., 'Ouders achter tralies: mogelijkheden tot ondersteuning van het ouder-kind contact' in GEBOERS J. en WILLEMS N. (eds.), *Kinderen, vrijheidsbeperking en vrijheidsberoving*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2007, (47) 49; X, 'Chapter three: The impact of imprisonment on the child' in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, (41) 43-44; X, 'Onderzoek en mentaal welbevinden van kinderen en jongeren en beleidsaanbevelingen', *De Ambassade* s.d., <https://ambassade.be/nl/kennis/artikel/onderzoek-mentaal-welzijn-en-aanbevelingen> (geraadpleegd op 1 december 2024).

¹⁸ X, 'Chapter three: The impact of imprisonment on the child' in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, (41) 51-52.

¹⁹ DEMEERSMAN T., 'Ouders achter tralies: mogelijkheden tot ondersteuning van het ouder-kind contact' in GEBOERS J. en WILLEMS N. (eds.), *Kinderen, vrijheidsbeperking en vrijheidsberoving*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2007, (47) 49; X, 'Chapter three: The impact of imprisonment on the child' in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, (41) 45; X, 'Ontwikkeling en gedrag: Nooit ontwikkelt een kind zo snel als tijdens de eerste levensjaren', *Kind en Gezin* s.d., <https://www.kindengezin.be/nl/thema/ontwikkeling-en-gedrag> (geraadpleegd op 1 december 2024).

²⁰ DEMEERSMAN T., 'Ouders achter tralies: mogelijkheden tot ondersteuning van het ouder-kind contact' in GEBOERS J. en WILLEMS N. (eds.), *Kinderen, vrijheidsbeperking en vrijheidsberoving*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2007, (47) 49; X, 'Ontwikkeling en gedrag: Nooit ontwikkelt een kind zo snel als tijdens de eerste levensjaren', *Kind en Gezin* s.d., <https://www.kindengezin.be/nl/thema/ontwikkeling-en-gedrag> (geraadpleegd op 1 december 2024).

²¹ DEMEERSMAN T., 'Ouders achter tralies: mogelijkheden tot ondersteuning van het ouder-kind contact' in GEBOERS J. en WILLEMS N. (eds.), *Kinderen, vrijheidsbeperking en vrijheidsberoving*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2007, (47) 49; KLEIJSEN J., 'Children with imprisoned parents: It's time to act!' in LYNN H. en NOFFKE A. (eds.), *European Journal of Parental Imprisonment: Making children count: Improving data collection for children with imprisoned parents*, COPE, 2017, afl. 5, (6) 6; LOUCKS N., 'Parental imprisonment and Adverse Childhood Experiences (ACEs)' in LYNN H. en NOFFKE A. (eds.), *European Journal of Parental Imprisonment: Making children count: Improving data collection for children with imprisoned parents*, COPE, 2017, afl. 5, 15.

²² DEMEERSMAN T., 'Ouders achter tralies: mogelijkheden tot ondersteuning van het ouder-kind contact' in GEBOERS J. en WILLEMS N. (eds.), *Kinderen, vrijheidsbeperking en vrijheidsberoving*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2007, (47) 49; X, 'Chapter three: The impact of imprisonment on the child' in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, (41) 45.

- Stigmatisering – Een gevangenisstraf wordt maatschappelijk vaak afgekeurd, wat een negatieve invloed heeft op kinderen van gedetineerden.²³ Ze durven dikwijls niet over de situatie te praten en dreigen geïsoleerd te raken.²⁴ Bovendien is detentie binnen het gezin vaak taboe, waardoor er weinig over wordt gesproken.²⁵ Veel ouders houden de detentie van de andere ouder geheim voor jonge kinderen (bijvoorbeeld: “Papa is op vakantie.”), maar dat blijkt niet effectief: kinderen merken snel dat er iets niet klopt, en een gebrek aan juiste informatie prikkelt hun verbeelding, die vaak erger is dan de realiteit.²⁶ Als kinderen wel op de hoogte zijn, is de communicatie veelal oppervlakkig.²⁷ Wanneer kinderen worden meegesleept in die taboesfeer, legt dat een grotere last op hun schouders.²⁸

²³ DEMEERSMAN T., ‘Ouders achter tralies: mogelijkheden tot ondersteuning van het ouder-kind contact’ in GEBOERS J. en WILLEMS N. (eds.), *Kinderen, vrijheidsbeperking en vrijheidsberoving*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2007, (47) 50; KLEIJSEN J., ‘Children with imprisoned parents: It’s time to act!’ in LYNN H. en NOFFKE A. (eds.), *European Journal of Parental Imprisonment: Making children count: Improving data collection for children with imprisoned parents*, COPE, 2017, afl. 5, (6) 6.

²⁴ X, ‘Chapter three: The impact of imprisonment on the child’ in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, (41) 44-45; X, ‘Kinderen van gedetineerden: De vergeten slachtoffers van de misdaad’, VUB 25 oktober 2023, <https://www.vub.be/nl/nieuws/kinderen-van-gedeteneerden> (geraadpleegd op 1 december 2024).

²⁵ DEMEERSMAN T., ‘Ouders achter tralies: mogelijkheden tot ondersteuning van het ouder-kind contact’ in GEBOERS J. en WILLEMS N. (eds.), *Kinderen, vrijheidsbeperking en vrijheidsberoving*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2007, (47) 50; X, ‘Chapter three: The impact of imprisonment on the child’ in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, (41) 50; X, ‘Kinderen van gedetineerden: De vergeten slachtoffers van de misdaad’, VUB 25 oktober 2023, <https://www.vub.be/nl/nieuws/kinderen-van-gedeteneerden> (geraadpleegd op 1 december 2024).

²⁶ DEMEERSMAN T., ‘Ouders achter tralies: mogelijkheden tot ondersteuning van het ouder-kind contact’ in GEBOERS J. en WILLEMS N. (eds.), *Kinderen, vrijheidsbeperking en vrijheidsberoving*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2007, (47) 50; X, ‘Chapter three: The impact of imprisonment on the child’ in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, (41) 43; THE SKIN DEEP, ‘Hard Questions For a Mother to Answer | {THE AND} Angelina & Melitza’, *YouTube* 27 juni 2018, 06:21, <https://www.youtube.com/watch?v=c7X2IKOp0zs> (geraadpleegd op 1 december 2024); X, ‘Kinderen van gedetineerden: De vergeten slachtoffers van de misdaad’, VUB 25 oktober 2023, <https://www.vub.be/nl/nieuws/kinderen-van-gedeteneerden> (geraadpleegd op 1 december 2024).

²⁷ DEMEERSMAN T., ‘Ouders achter tralies: mogelijkheden tot ondersteuning van het ouder-kind contact’ in GEBOERS J. en WILLEMS N. (eds.), *Kinderen, vrijheidsbeperking en vrijheidsberoving*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2007, (47) 50; THE SKIN DEEP, ‘Hard Questions For a Mother to Answer | {THE AND} Angelina & Melitza’, *YouTube* 27 juni 2018, 06:21, <https://www.youtube.com/watch?v=c7X2IKOp0zs> (geraadpleegd op 1 december 2024).

²⁸ DEMEERSMAN T., ‘Ouders achter tralies: mogelijkheden tot ondersteuning van het ouder-kind contact’ in GEBOERS J. en WILLEMS N. (eds.), *Kinderen, vrijheidsbeperking en vrijheidsberoving*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2007, (47) 50; THE SKIN DEEP, ‘Hard Questions For a Mother to Answer | {THE AND} Angelina & Melitza’, *YouTube* 27 juni 2018, 06:21, <https://www.youtube.com/watch?v=c7X2IKOp0zs> (geraadpleegd op 1 december 2024); X, ‘Kinderen van gedetineerden: De vergeten slachtoffers van de misdaad’, VUB 25 oktober 2023, <https://www.vub.be/nl/nieuws/kinderen-van-gedeteneerden> (geraadpleegd op 1 december 2024).

ONDERZOEKSOPZET

5. **PROBLEEMSTELLING: VERGETEN SLACHTOFFERS** – Het volgende citaat van een Belgische vrouw die opgroeide met een gedetineerde vader legt de vinger op de wonde: “*Het leek alsof we mededaders waren, terwijl wij net ook slachtoffers waren.*”²⁹ Kinderen van gedetineerden worden ook ‘de vergeten of onzichtbare slachtoffers van detentie’ genoemd.³⁰ Enerzijds zijn ze ‘vergeten’ omdat er in België een gebrek is aan cijfers over hoeveel kinderen opgroeien met een gedetineerde ouder (zie nr. 2). Dat bemoeilijkt het verkrijgen van een inzicht in wie die kinderen zijn en hoe ze het best ondersteund kunnen worden.³¹ Anderzijds worden ze als ‘slachtoffers’ beschouwd, omdat onderzoek aantoonde dat ouderdetentie een negatieve invloed kan hebben op hun welzijn en ontwikkeling (zie nr. 4), ondanks de bestaande fundamentele kinderrechten (zie nr. 3). Die zogenaamde ‘detentieschade’ (d.i. schade die voortvloeit uit de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf in de gevangenis)³² moet zoveel mogelijk worden voorkomen.³³ Aangezien er in België toch sprake is van detentieschade, wordt *mogelijk* onvoldoende rekening gehouden met de ouder-kindrelatie in een detentiecontext, en inzonderheid met de kinderrechten binnen die relatie. Dat is het probleem dat ten grondslag ligt aan deze masterscriptie.

6. **RELEVANTIE** – Het belang van normatief onderzoek naar bovenstaande probleemstelling (zie nr. 5) kan niet worden onderschat. Het biedt de mogelijkheid om aanbevelingen te doen voor beleidshervormingen in België, gericht op het aanpakken van het geschetste probleem.³⁴ Deze masterscriptie heeft daarbij zowel juridische als maatschappelijke relevantie:

²⁹ SILLIS M., ‘Papa in de gevangenis: ‘Het leek alsof we mededaders waren’’, *Sociaal.Net* 31 augustus 2022, <https://sociaal.net/achtergrond/papa-in-de-gevangenis-kinderen-met-ouder-in-detentie> (geraadpleegd op 1 december 2024).

³⁰ ALBRECHT J., ‘De onzichtbare noden van kinderen met een gedetineerde ouder’, *Fatik* 2024/182, (26) 26; AYRE L., PHILBRICK K. en SCHMITT M.-J., ‘Chapter one: Introduction’ in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, (11) 17; X, ‘Kinderen van gedetineerden: De vergeten slachtoffers van de misdaad’, *VUB* 25 oktober 2023, <https://www.vub.be/nl/nieuws/kinderen-van-gedeteneerden> (geraadpleegd op 1 december 2024).

³¹ AYRE L., PHILBRICK K. en SCHMITT M.-J., ‘Chapter one: Introduction’ in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, (11) 14-15; NOFFKE A., ‘Data collection: Ethical considerations and practical challenges’ in LYNN H. en NOFFKE A. (eds.), *European Journal of Parental Imprisonment: Making children count: Improving data collection for children with imprisoned parents*, COPE, 2017, afl. 5, (4) 4; X, *Standpunt Kinderrechtencoalitie: kinderen met gedetineerde ouders (update december 2013)*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2013, 3.

³² Eindverslag van de commissie «basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden», KAMER, 2000-2001, 2 februari 2001, nr. 50-1076/1, 65; X, ‘Detentie en herstelgericht werken’, *Steunpunt Mens en Samenleving* s.d., <https://www.samvzw.be/kennis/detentie-en-herstelgericht-werken> (geraadpleegd op 1 december 2024).

³³ Art. 6, § 2 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

³⁴ KESTEMONT L. en SCHOUKENS P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, 2021, 32.

- Juridische relevantie – De Belgische overheid moet de rechten van alle kinderen op gelijke wijze eerbiedigen en waarborgen, ongeacht de omstandigheden waarin hun ouders zich bevinden.³⁵ De detentie van een ouder mag dus – in principe – geen invloed hebben op de mate waarin de overheid de rechten van het kind respecteert en garandeert. Het feit dat ouderdetentie negatieve gevolgen heeft voor het welzijn van kinderen (zie nr. 4), suggereert dat er mogelijk onvoldoende rekening wordt gehouden met hun rechten (zie nr. 3). Die detentieschade (zie nr. 5) zou – minstens gedeeltelijk – voorkomen kunnen worden door meer aandacht te schenken aan kinderrechten in de context van ouderdetentie. De Belgische overheid is hier bovendien wettelijk toe verplicht: vermijdbare detentieschade moet worden voorkomen.³⁶ Het is daarom juridisch relevant te onderzoeken hoe de Belgische beleidsmakers beter rekening kunnen houden met de rechten van kinderen in de context van ouderdetentie;

- Maatschappelijke relevantie – De maatschappelijke relevantie van deze masterscriptie is tweezijdig. Enerzijds heeft de samenleving baat bij het beperken van criminaliteit. De ontwikkeling en instandhouding van een gezonde ouder-kindrelatie speelt daarin een cruciale rol. Wat de gedetineerde ouder betreft, toont onderzoek aan dat sociale steun en een goede band met de familie essentieel zijn voor het stoppen met criminaliteit en het voorkomen van recidive.³⁷ Wat kinderen van gedetineerden betreft, blijkt dat zij een grotere kans hebben om ook zelf in conflict te komen met de wet en bijgevolg gedetineerd te worden (zogenaamde ‘tweede generatie gevangenen’).³⁸ Met andere woorden: hoe sneller de ouder uit het criminele milieu verdwijnt, hoe kleiner de kans dat de kinderen crimineel gedrag vertonen; en hoe beter de ouder-kindrelatie wordt onderhouden, hoe kleiner de kans op recidive in hoofde van de ouder. Het is daarom maatschappelijk relevant te onderzoeken hoe het beleid in België beter rekening kan houden met de kinderrechten binnen de ouder-kindrelatie in een detentiecontext, aangezien dat de ontwikkeling en de instandhouding van die relatie ongetwijfeld bevordert. Anderzijds groeit het maatschappelijk bewustzijn over

³⁵ Art. 2, lid 1 Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3; art. 11 Gw.

³⁶ Art. 6, § 2 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

³⁷ CLAES B. en VERHAGEN A., ‘Herstelgericht werken met kind en gedetineerde ouder’, *Panopticon* 2019/2, (153) 154; NAESSENS L. en RAEYMAECKERS P., *Terug naar de samenleving: Een leven na detentie?*, Acco, 2023, 32.

³⁸ CLAES B. en VERHAGEN A., ‘Herstelgericht werken met kind en gedetineerde ouder’, *Panopticon* 2019/2, (153) 153.

het welzijn van kwetsbare groepen, zoals kinderen.³⁹ Het feit dat kinderen negatieve gevolgen kunnen ondervinden van de detentie van hun ouder(s) (zie nr. 4), staat haaks op de waarden die de samenleving vandaag centraal stelt. Het is belangrijk dat de Belgische beleidsmakers die maatschappelijke verschuiving erkennen: het beleid moet beter rekening houden met de rechten van kinderen in de context van ouderdetentie, aangezien dat de ontwikkeling en het welzijn van kinderen zal verbeteren (zie nr. 3).

7. **ONDERZOEKSVRAGEN** – De vertaling van bovenstaande probleemstelling (zie nr. 5) naar een hoofdonderzoeksvraag luidt: ‘Hoe kan het beleid in België worden hervormd om de rechten van kinderen binnen de ouder-kindrelatie in een detentiecontext beter te eerbiedigen en te waarborgen, gelet op internationale en Europese verdragen, rechtspraak en aanbevelingen?’. De hoofdonderzoeksvraag vormt de rode draad doorheen het onderzoek in deze masterscriptie. De subonderzoeksvragen die bijdragen tot het beantwoorden van de hoofdonderzoeksvraag zijn:⁴⁰

- 1) ‘Op welke manier wordt in België momenteel rekening gehouden met de ouder-kindrelatie in een detentiecontext en met de rechten van het kind binnen die relatie?’;
- 2) ‘In welke mate voldoet de Belgische situatie aan internationale en Europese verdragen, rechtspraak en aanbevelingen over de ouder-kindrelatie in een detentiecontext en de kinderrechten binnen die relatie?’;

³⁹ DE MAESENEER W., ‘1 op de 5 volwassen Vlamingen heeft ernstige psychische problemen’, *VRT NWS* 6 februari 2024, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/02/05/psychische-stoornissen-in-vlaanderen> (geraadpleegd op 1 december 2024); DE MEYER A., ‘Mentale gezondheid van jongeren gaat wereldwijd alarmerend snel achteruit: “We hebben hun problemen gewoon genegeerd”’, *Het Nieuwsblad* 15 augustus 2024, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20240815_95191858 (geraadpleegd op 1 december 2024); GOEGEBEUR A., ‘Eén op zeven Vlamingen worstelt met gevoelens van depressie of angst: hoe vind je hulp?’, *Het Nieuwsblad* 25 oktober 2024, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20241022_94071521 (geraadpleegd op 1 december 2024); MATTHYS F., ‘“Het wordt tijd dat psychische gezondheid even veel aandacht krijgt als fysieke gezondheid”’, *Knack* 10 juni 2023, <https://www.knack.be/opinie/het-wordt-tijd-dat-psychische-gezondheid-even-veel-aandacht-krijgt-als-fysieke-gezondheid> (geraadpleegd op 1 december 2024); MAYDA K., ‘Mentaal welzijn van jongeren is zo lang genegeerd dat het nu ontploft’, *De Standaard* 22 maart 2023, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230321_97708167 (geraadpleegd op 1 december 2024); X, ‘Mentaal welzijn’, *De Ambrassade* s.d., <https://ambrassade.be/nl/kennis/mentaal-welzijn> (geraadpleegd op 1 december 2024); X, ‘Mentaal Welzijn’, *Vlaamse Jeugdraad* s.d., <https://vlaamsejeugdraad.be/nl/adviezen/mentaal-welzijn> (geraadpleegd 1 december 2024); X, ‘Mentaal welzijn bij jongeren: preventie en snelle hulp zijn cruciaal’, *KU Leuven* 11 september 2024, <https://nieuws.kuleuven.be/nl/2024/mentaal-welzijn-bij-jongeren-preventie-en-snelle-hulp-zijn-cruciaal> (geraadpleegd op 1 december 2024).

⁴⁰ KESTEMONT L. en SCHOUKENS P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, 2021, 28.

- 3) ‘Welke praktijken van andere Europese landen kunnen dienen als inspiratie voor een hervorming van het beleid in België, zodat de kinderrechten binnen de ouder-kindrelatie in een detentiecontext beter worden geëerbiedigd en gewaarborgd?’.

8. **ONDERZOEKSMETHODEN** – Er worden verscheidene methoden gehanteerd om bovenstaande onderzoeksvragen (zie nr. 7) te beantwoorden:

- Hoofdonderzoeksvraag – De hoofdonderzoeksvraag is normatief van aard en probeert te achterhalen hoe de Belgische overheden idealiter zouden omgaan met de rechten van kinderen binnen de ouder-kindrelatie in een detentiecontext.⁴¹ Op basis van die analyse kunnen aanbevelingen worden gedaan voor beleidshervormingen, zodat de kinderrechten binnen die relatie beter worden geëerbiedigd en gewaarborgd.⁴² De hoofdonderzoeksvraag wordt beantwoord door de antwoorden op de subonderzoeksvragen;⁴³
- Eerste subonderzoeksvraag – De eerste subonderzoeksvraag is beschrijvend van aard en beoogt een gedetailleerd overzicht te verschaffen van de manier waarop in België momenteel wordt omgegaan met de ouder-kindrelatie in een detentiecontext en met de kinderrechten binnen die relatie.⁴⁴ De onderzoeksvraag wordt benaderd vanuit twee perspectieven: theorie en praktijk. Om een solide theoretisch kader te schetsen, wordt eerst een wetgevingsanalyse doorgevoerd, gericht op een kritische lezing van de materiële wetten die bepalend zijn voor de ouder-kindrelatie in een detentiecontext. Alleen de momenteel geldende wetgeving wordt in aanmerking genomen; historische rechtsvergelijking valt buiten de scope van dit onderzoek. Vervolgens worden de huishoudelijke reglementen van de Belgische gevangenissen geanalyseerd, zoals vastgelegd in ministeriële omzendbrieven (zogenaamde ‘pseudo-wetgeving’, zie nr. 27). Daarna wordt uiteengezet hoe het theoretische kader zijn uitwerking vindt in de praktijk. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen kinderen die wel of niet bij hun gedetineerde ouder in de gevangenis verblijven (zie nr. 16). Voor beide groepen wordt rechtspraak geanalyseerd, gecombineerd met een literatuurstudie. De rechtspraakanalyse beperkt zich tot Belgische rechtspraak en omvat uitspraken van zowel gewone hoven en rechtbanken als de Centrale Toezichtsraad

⁴¹ KESTEMONT L. en SCHOUKENS P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, 2021, 32.

⁴² KESTEMONT L. en SCHOUKENS P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, 2021, 32.

⁴³ KESTEMONT L. en SCHOUKENS P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, 2021, 28.

⁴⁴ KESTEMONT L. en SCHOUKENS P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, 2021, 30.

voor het Gevangeniswezen (hierna: CTRG) (zie nr. 33). Alleen rechtspraak van de 21ste eeuw wordt in rekening gebracht, aangezien de Basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden⁴⁵ (hierna: Basiswet Gevangeniswezen) – die een aanzienlijke invloed heeft op de ouder-kindrelatie in een detentiecontext (zie nrs. 15 e.v.) – gedeeltelijk in werking trad aan het begin van deze eeuw.⁴⁶ De literatuurstudie bestaat uit een kritische lezing en onderlinge vergelijking van gezaghebbende publicaties over de ouder-kindrelatie in een detentiecontext en de kinderrechten binnen die relatie. Ook worden de websites van overheidsinstanties en privéorganisaties geraadpleegd voor actuele informatie. Ten slotte worden enkele getuigenissen geanalyseerd die waardevolle inzichten in de praktijk bieden en zo bijdragen aan een genuanceerd beeld van de huidige situatie. Het antwoord op de eerste subonderzoeksvraag vormt de basis voor de evaluatie van de Belgische situatie in de tweede subonderzoeksvraag;

- Tweede subonderzoeksvraag – De tweede subonderzoeksvraag wordt uitgewerkt via een evaluatieve onderzoeksmethode, bedoeld om de Belgische situatie – zoals in de eerste subonderzoeksvraag beschreven – te toetsen aan enkele vooropgestelde criteria.⁴⁷ Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen kinderen die wel of niet bij hun gedetineerde ouder in de gevangenis verblijven (zie nr. 16). De evaluatie gebeurt middels een toetsingskader, bestaande uit indicatoren en wegingsfactoren die worden afgeleid uit relevante internationale en Europese rechtsbronnen over de ouder-kindrelatie in een detentiecontext en de kinderrechten binnen die relatie. Dat omvat mensenrechtenverdragen zoals het Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind⁴⁸ (hierna: VN-Kinderrechtenverdrag) (zie nr. 48) en het Verdrag van de Raad van Europa van 4 november 1950 tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden⁴⁹ (hierna: EVRM) (zie nr. 49); *soft law*-instrumenten

⁴⁵ Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

⁴⁶ Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

⁴⁷ KESTEMONT L. en SCHOUKENS P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, 2021, 32.

⁴⁸ Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3.

⁴⁹ Verdrag van de Raad van Europa van 4 november 1950 tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, *European Treaty Series* 5, 1.

zoals de *Nelson Mandela Rules* (zie nr. 64), de *Bangkok Rules* (zie nr. 65), de *European Prison Rules* (zie nr. 66) en Aanbeveling CM/Rec(2018)5 inzake kinderen met gedetineerde ouders (zie nr. 67); evenals rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: EHRM) (zie nrs. 50 e.v.). De resultaten van die evaluatie brengen de tekortkomingen in België in kaart betreffende de ouder-kindrelatie in een detentiecontext en de bescherming van kinderrechten binnen die relatie. Die informatie is nodig voor het beantwoorden van de derde subonderzoeksvraag;

- Derde subonderzoeksvraag – De laatste subonderzoeksvraag wordt beantwoord via een rechtsvergelijkende onderzoeksmethode, meer specifiek een inspirerende rechtsvergelijking. Daarbij wordt onderzocht welke praktijken uit Europese landen als inspiratie kunnen dienen voor beleidsaanpassingen in België, met als doel de kinderrechten binnen de ouder-kindrelatie in een detentiecontext beter te eerbiedigen en te waarborgen. Het is niet de bedoeling om die landen uitvoerig te vergelijken met België; de focus ligt op die aspecten waarin België momenteel nog tekortschiet. Het gaat ook om een niet-exhaustieve opsomming van interessante praktijken, aangezien een volledig overzicht buiten de reikwijdte van dit onderzoek valt. Daarbij wordt eveneens rekening gehouden met de haalbaarheid van het implementeren van die praktijken in het Belgische rechtstelsel. De keuze om louter te focussen op Europese landen is gebaseerd op het feit dat die landen doorgaans een gedeelde of vergelijkbare rechtstraditie met België hebben, wat de implementatie van veelbelovende praktijken uit die landen vergemakkelijkt.⁵⁰ Bovendien zou een bredere analyse het onderzoek te omvangrijk maken. Voor het beantwoorden van deze subonderzoeksvraag worden publicaties van gezaghebbende internationale en Europese organisaties geanalyseerd (bijvoorbeeld: *Children of Prisoners Europe* (hierna: COPE), Verenigde Naties en EuroPris). Indien mogelijk – gelet op taalbarrières en de aan- of afwezigheid van relevante nationale rechtsbronnen – wordt eveneens verwezen naar de toepasselijke wetgeving van die praktijken, alsook informatieve websites van de bevoegde overheidsinstanties en/of de initiatief-nemende organisaties. Ook in deze subonderzoeksvraag wordt een onderscheid gemaakt tussen kinderen die wel of niet bij hun gedetineerde ouder in de gevangenis verblijven (zie nr. 16). Het antwoord op deze

⁵⁰ PIETERS D. en DEMARSIN B., *Rechtsvergelijking: De uitdagende wereld van het recht*, Acco, 2021, 73 en 78-79.

subonderzoeksvraag vormt mee de basis voor aanbevelingen ter verbetering van het Belgische beleid, wat het hoofddoel van deze masterscriptie is.

Met het oog op volledige transparantie wordt opgemerkt dat in deze scriptie gebruik wordt gemaakt van GenAI (meer specifiek: ChatGPT). Het gaat om de controle van spelling en grammatica, evenals de optimalisering van de leesbaarheid van zelfgeschreven teksten. Gelet op die (beperkte) gebruikswijze van GenAI, wordt daarvan geen melding gemaakt in voetnoten of in de bibliografie.

9. **BEPERKINGEN EN MOEILIKHEDEN** – Om de kwaliteit en de haalbaarheid van het onderzoek in deze masterscriptie te waarborgen, is het noodzakelijk om het onderzoeksgebied duidelijk af te bakenen.⁵¹ Ten eerste moet worden verduidelijkt wat in deze masterscriptie wordt verstaan onder de term ‘detentiecontext’ en, vooral, wat daar niet onder valt. Dat begrip verwijst – in deze scriptie – naar een effectieve vrijheidsstraf die wordt uitgevoerd in een gevangenis. Uitgesloten van dat begrip zijn: detentie van kinderen⁵², detentie van vreemdelingen met het oog op de verwijdering van het Belgische grondgebied⁵³, voorlopige hechtenis⁵⁴, internering⁵⁵, vrijheidsstraffen uitgesproken met uitstel⁵⁶, effectieve vrijheidsstraffen uitgevoerd onder elektronisch toezicht⁵⁷ en

⁵¹ KESTEMONT L. en SCHOUKENS P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, 2021, 24.

⁵² Art. 36 en 37 Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 15 april 1965, 4.014, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/1965/04/08/1965040806/justel>; art. 60-63/3 en 124-124/2 Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, *BS* 3 april 2018, 31.814, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2018/01/18/2018011568/justel>; art. 25/2-27 Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 26 april 2019, 40.831, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2019/02/15/2019011711/justel>; art. 73 en 82-83 Decr.D. 13 november 2023 über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, *BS* 15 februari 2024, 20.302, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2023/11/13/2024001120/justel>.

⁵³ Art. 74/5-74/9 Wet 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *BS* 31 december 1980, 14.584, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/1980/12/15/1980121550/justel>.

⁵⁴ Art. 13, § 1 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>; Hoewel voorlopig gehechten in de gevangenis verblijven en de Basiswet Gevangeniswezen op hen van toepassing is (art. 2, 4° en 6° Basiswet Gevangeniswezen), is ervoor gekozen deze groep uit te sluiten van het onderzoeksgebied van deze masterscriptie. Voor hen wijkt de Basiswet Gevangeniswezen op bepaalde vlakken namelijk af van het regime voor effectief veroordeelden (art. 13, § 1 *jo.* art. 52 en 58, § 1 Basiswet Gevangeniswezen). Aangezien die afwijkingen – mijns inziens – geen toegevoegde waarde bieden voor het eindresultaat van deze masterscriptie, worden ze bijgevolg niet besproken. Echter, de bevindingen van deze masterscriptie blijven wel relevant voor voorlopig gehechten.

⁵⁵ Art. 167 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

⁵⁶ Art. 8 Wet 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, *BS* 17 juli 1964, 7.812, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/1964/06/29/1964062906/justel>.

⁵⁷ Art. 22 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006, 30.455, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2006/05/17/2006009456/justel>.

vrijheidsstraffen uitgevoerd in een detentie⁵⁸ of transitiehuis⁵⁹. De reden hiervoor is dat al die regimes onder specifieke regelingen vallen die (gedeeltelijk) afwijken van de strafuitvoering van een effectieve vrijheidsstraf in de gevangenis. Dat betekent niet dat de bevindingen van deze masterscriptie niet relevant kunnen zijn voor die regimes, maar een uitgebreide bespreking ervan zou het onderzoek te ver leiden. Ten tweede moet worden gepreciseerd wat wordt verstaan onder de term ‘kind’, namelijk personen die de volle leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt. Het VN-Kinderrechtenverdrag⁶⁰ (zie nr. 48) en Aanbeveling CM/Rec(2018)5 inzake kinderen met gedetineerde ouders⁶¹ (zie nr. 67) hanteren eenzelfde definitie. Eventuele afwijkingen worden uitdrukkelijk vermeld in de scriptie.

Een uitdaging van het onderzoek in deze scriptie is het beperkte aantal relevante rechtsbronnen op nationaal niveau. Dat dwingt ertoe regelmatig terug te vallen op websites van overheidsinstanties en privéorganisaties, die minder betrouwbaar zijn dan primaire rechtsbronnen.

Ter volledigheid wordt opgemerkt dat het hoofddoel van deze masterscriptie erin bestaat om aanbevelingen te formuleren ter verbetering van de rechtspositie van kinderen binnen de ouder-kindrelatie in een detentiecontext, en zo hun welzijn en ontwikkeling te optimaliseren. Hoewel de focus op het kind ligt, is het soms noodzakelijk om ook de rechtspositie van de (niet-)gedetineerde ouder te belichten, aangezien die invloed heeft op het welzijn en de ontwikkeling van het kind (zie nr. 4). Waar nodig wordt daar dus op ingegaan, maar het uitgangspunt blijft steeds de rechtspositie van kinderen van gedetineerden.

⁵⁸ Art. 2, 16°/1 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel; X>, ‘Detentiehuisen’, *FOD Justitie* 13 november 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenis/belgische_gevangenis/detentiehuisen (geraadpleegd op 23 februari 2025).

⁵⁹ Art. 9/1-9/3 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006, 30.455, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2006/05/17/2006009456/justel>.

⁶⁰ Art. 1 Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3.

⁶¹ Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>.

LEESWIJZER

10. **LEESWIJZER** – Deze masterscriptie vat aan met de eerste subonderzoeksvraag, waarbij de huidige Belgische situatie wordt geanalyseerd inzake de ouder-kindrelatie in een detentiecontext en de rechten van kinderen binnen die relatie (zie Hoofdstuk I). Vervolgens wordt de tweede subonderzoeksvraag behandeld door de Belgische situatie te toetsen aan relevante internationale en Europese verdragen, rechtspraak en aanbevelingen (zie Hoofdstuk II). Daarna wordt de derde subonderzoeksvraag beantwoord door middel van een inspirerende rechtsvergelijking, waarbij veelbelovende praktijken uit Europese landen worden besproken (zie Hoofdstuk III). Ten slotte wordt in het besluit een antwoord geformuleerd op de hoofdonderzoeksvraag, met concrete aanbevelingen voor beleidsaanpassingen in België. De masterscriptie wordt afgesloten met een bibliografie.

HOOFDSTUK I. DE OUDER-KINDRELATIE IN EEN DETENTIECONTEXT EN DE RECHTEN VAN KINDEREN BINNEN DIE RELATIE: DE HUIDIGE SITUATIE IN BELGIË

11. **EERSTE SUBONDERZOEKSVRAAG** – In dit hoofdstuk wordt een antwoord geformuleerd op de eerste subonderzoeksvraag: ‘Op welke manier wordt in België momenteel rekening gehouden met de ouder-kindrelatie in een detentiecontext en met de rechten van het kind binnen die relatie?’. Die vraag wordt eerst benaderd vanuit een theoretisch perspectief (zie Afdeling I), waarbij de toepasselijke (pseudo-)wetgeving wordt bestudeerd. Daarna wordt onderzocht hoe dat theoretisch kader uitwerking krijgt in de praktijk (zie Afdeling II) aan de hand van een analyse van relevante rechtspraak en literatuur. Het eerste hoofdstuk wordt afgesloten met een tussentijds besluit (zie Afdeling III), bestaande uit het finale antwoord op de eerste subonderzoeksvraag.

AFDELING I. THEORETISCH KADER

§1. Wetgeving

A. Grondwet

12. **GRONDRECHTEN** – Sinds haar ontstaan in 1831 bevat de Belgische Grondwet een omvangrijke catalogus van klassiek-liberale grondrechten (d.i. burgerlijke en politieke rechten).⁶² Doorheen de jaren werd die catalogus aangevuld, evenals uitgebreid met economische, sociale en culturele rechten en met collectieve of solidariteitsrechten.⁶³ Grond- of mensenrechten zijn fundamentele rechten die elke mens bezit, louter doordat men een mens is.⁶⁴ Ze gelden voor iedereen die zich op Belgische grondgebied bevindt, ongeacht of het gaat om Belgen of buitenlanders.⁶⁵ Ook gedetineerden in Belgische gevangenissen genieten dus van die rechten. Omdat mensenrechten niet mogen worden geschonden, kan de naleving ervan in rechte worden afgedwongen, zowel ten aanzien van de overheid als ten aanzien van medeburgers.⁶⁶ Let wel, die rechten zijn in principe niet absoluut: ze kunnen worden onderworpen aan een gerechtvaardigde beperking, mits die beperking bij wet is voorgeschreven en proportioneel wordt geacht ten opzichte van het beoogde doel.⁶⁷

⁶² SOTTIAUX S., *Grondwettelijk recht*, Intersentia, 2016, 294 en 298.

⁶³ SOTTIAUX S., *Grondwettelijk recht*, Intersentia, 2016, 299.

⁶⁴ X, ‘Juridische verdieping: Wat zijn mensenrechten?’, *De grondwet voor iedereen* s.d., <https://www.belgischegrondwet.be/themas/mensenrechten/juridische-verdieping> (geraadpleegd op 1 december 2024).

⁶⁵ Art. 191 Gw.; SOTTIAUX S., *Grondwettelijk recht*, Intersentia, 2016, 307.

⁶⁶ SOTTIAUX S., *Grondwettelijk recht*, Intersentia, 2016, 304-305; X, ‘Mensenrechten’, *De grondwet voor iedereen* s.d., <https://www.belgischegrondwet.be/themas/mensenrechten> (geraadpleegd op 1 december 2024).

⁶⁷ SOTTIAUX S., *Grondwettelijk recht*, Intersentia, 2016, 311-312; X, ‘Mensenrechten’, *De grondwet voor iedereen* s.d., <https://www.belgischegrondwet.be/themas/mensenrechten> (geraadpleegd op 1 december 2024).

13. **KLASSIEK-LIBERALE GRONDRECHTEN** – Bepaalde grondrechten zijn bijzonder relevant voor de ouder-kindrelatie in een detentiecontext. Vooreerst is er het zogenaamde ‘gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel’, vervat in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Volgens dat beginsel is iedereen op Belgisch grondgebied gelijk voor de wet en moet iedereen op een gelijke wijze kunnen genieten van de rechten en vrijheden die hen worden toegekend.⁶⁸ Daarnaast waarborgt artikel 22 van de Grondwet het recht op eerbiediging van het privé- en gezinsleven. De Grondwet bepaalt expliciet dat het recht uit artikel 22 kan worden beperkt *“in de gevallen en onder de voorwaarden door de wet bepaald”*.⁶⁹

14. **KINDSPECIEKE GRONDRECHTEN** – De Belgische Grondwet is tot nu toe twee keer gewijzigd – in 2000 en in 2008 – om enkele fundamentele kinderrechten op te nemen in artikel 22*bis*.⁷⁰ Meer specifiek gaat het over het recht op eerbiediging van de morele, lichamelijke, geestelijke en seksuele integriteit, het recht op meningsuiting, het recht op ontwikkeling en het beginsel dat het belang van kinderen de eerste overweging vormt bij elke beslissing die hen aangaat.⁷¹ Ingevolge het gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel (zie nr. 13) beschikken ook kinderen van gedetineerden over die rechten. Federale wetten en deelstatelijke decreten en ordonnanties moeten die kinderrechten waarborgen.⁷²

⁶⁸ Art. 10, 11 en 191 Gw.

⁶⁹ Art. 22, eerste lid Gw.

⁷⁰ Art. 1 Wijziging aan de Grondwet 23 maart 2000, BS 25 mei 2000, 17.757, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2000/03/23/2000021243/justel>; art. 1 Wijziging aan de Grondwet 22 december 2008, BS 29 december 2008, 68.648, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2008/12/22/2008021116/justel>.

⁷¹ Art. 22*bis*, eerste tot vierde lid Gw.

⁷² Art. 22*bis*, vijfde lid Gw.

B. Basiswet Gevangeniswezen

15. **RECHTSPOSITIE INTRA MUROS** – De Basiswet Gevangeniswezen⁷³ beoogde een moderne wettelijke regeling voor de interne rechtspositie (d.i. de rechtspositie tijdens de vrijheidsberoving ‘binnen de muren’ van de gevangenis) van gedetineerde veroordeelden en voorlopig gehechten in België te introduceren.⁷⁴ Voorheen was die rechtspositie slechts minimaal vastgelegd in wetgeving, en hadden de regering en de penitentiaire administratie vrijwel volledige bevoegdheid over die materie.⁷⁵ Aangezien de Basiswet Gevangeniswezen de dagelijkse gang van zaken binnen de Belgische gevangnissen regelt, heeft het een verregaande invloed op de ouder-kindrelatie in een detentiecontext. Let wel, die wet kent geen rechten toe aan kinderen van gedetineerden, maar uitsluitend aan gedetineerden zelf. Ter volledigheid wordt opgemerkt dat de Basiswet Gevangeniswezen is opgesteld naar de geest van de *European Prison Rules* (zie nr. 66).⁷⁶

16. **ONDERSCHIED NAARGELANG LEEFTIJD** – In de Basiswet Gevangeniswezen wordt een onderscheid gemaakt tussen kinderen die wel of niet bij hun gedetineerde ouder in de gevangenis kunnen verblijven, gebaseerd op de leeftijd van die kinderen. Alleen kinderen jonger dan drie jaar hebben in België de mogelijkheid om bij hun moeder in de gevangenis te verblijven (zie nr. 17). De overige kinderen (d.w.z. kinderen van drie jaar of ouder, kinderen jonger dan drie jaar die niet bij hun gedetineerde moeder verblijven, en kinderen jonger dan drie jaar die alleen een gedetineerde vader hebben) beschikken louter over de mogelijkheid om op welbepaalde momenten contact te hebben met hun gedetineerde ouder (zie nr. 18).

17. **KINDEREN DIE BIJ DE GEDETINEERDE OUDER VERBLIJVEN** – De Basiswet Gevangeniswezen voorziet in de uitzonderlijke mogelijkheid dat een kind jonger dan drie jaar bij zijn of haar ouder in de gevangenis kan verblijven.⁷⁷ In dat geval verblijven de gedetineerde ouder en het kind in een

⁷³ Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

⁷⁴ Voorstel van Basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden, KAMER, 2003, 29 september 2003, nr. 51-231/1, 3.

⁷⁵ Voorstel van Basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden, KAMER, 2003, 29 september 2003, nr. 51-231/1, 3.

⁷⁶ Voorstel van Basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden, KAMER, 2003, 29 september 2003, nr. 51-231/1, 3.

⁷⁷ Art. 15, § 2, 3° Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

aangepaste cel.⁷⁸ De oppervlakte van een cel voor twee *gedetineerden* behoort ca. 12 m² te bedragen.⁷⁹ Echter, een memorandum van overeenstemming uit 2014 tussen de federale overheid en de Federatie Wallonië-Brussel streeft naar een oppervlakte van ca. 15 m² voor een cel waar ouder en kind samen verblijven.⁸⁰ In België kunnen jonge kinderen – in theorie – zowel bij hun gedetineerde moeder als bij hun gedetineerde vader verblijven.⁸¹ Echter, alleen de vrouwenafdelingen van enkele gevangenissen (met name Brugge, Lantin en Haren) worden aangewezen als zijnde geschikt voor het verblijf van kinderen.⁸² Hoewel de Basiswet Gevangeniswezen het niet uitdrukkelijk verbiedt, hebben gedetineerde vaders in ons land niet de mogelijkheid om hun jonge kinderen bij zich te houden.⁸³

18. **KINDEREN DIE NIET BIJ DE GEDETINEERDE OUDER VERBLIJVEN** – Behoudens uitzonderlijke gevallen (zie nrs. 17 en 38), verblijft een kind in principe niet bij zijn of haar gedetineerde ouder in de gevangenis. Om de ouder-kindrelatie te onderhouden, voorziet de Basiswet Gevangeniswezen in verscheidene mogelijkheden voor de gedetineerde ouder en het kind om direct contact (d.i. contact waarbij fysieke aanraking mogelijk is) of indirect contact (bijvoorbeeld: telefonie en bezoek achter glas) te hebben met elkaar. Die contactmogelijkheden worden in de volgende alinea's toegelicht (zie nrs. 19-21).

19. **BEZOEK** – Kinderen van gedetineerden hebben geen toestemming van de gevangenisdirecteur nodig om – binnen de voorgeschreven bezoeken – bij hun ouder op bezoek te gaan.⁸⁴ Zij kunnen

⁷⁸ X, 'Gezin en familie: Kinderen van gedetineerden in de gevangenis', *FOD Justitie* 11 januari 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenissen/belgische_gevangenissen/klassieke_gevangenissen/leven_in_de_gevangenis/regime/gezin_en_familie (geraadpleegd op 1 december 2024).

⁷⁹ Art. 1, eerste lid KB 3 februari 2019 tot uitvoering van de artikelen 41, § 2, en 134, § 2, van de wet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 14 februari 2019, 13.404, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2019/02/03/2019010896/justel>.

⁸⁰ FRANSE GEMEENSCHAP, Protocole d'accord relatif à l'accueil d'enfants en bas âge auprès de leur parent détenu et l'accompagnement des femmes enceintes en détention (mise à jour législative mai 2022), 23 mei 2014, 4, https://www.aidealajeunesse.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=d757690638053f49e30dde322fb710f51d6744ae&file=fileadmin/sites/ajss/upload/ajss_super_editor/DGAJ/Documents/Protocoles/220505_Protocole_d_accord_prison.pdf.

⁸¹ Vraag nr. 2473 van de heer volksvertegenwoordiger J.-J. Flahaux, KAMER, 2017-2018, 9 mei 2018, nr. 54/155, 334-335; NOWAK M., *United Nations Global Study on Children Deprived of Liberty*, Verenigde Naties, 2019, 389 en 399.

⁸² Art. 3 KB 17 augustus 2019 tot uitvoering van de bepalingen van de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden inzake de bestemming van de gevangenissen en de plaatsing en de overplaatsing van de gedetineerden, *BS* 29 augustus 2019, 81.775, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2019/08/17/2019014179/justel>.

⁸³ Vraag nr. 2473 van de heer volksvertegenwoordiger J.-J. Flahaux, KAMER, 2017-2018, 9 mei 2018, nr. 54/155, 334-335.

⁸⁴ Art. 59, § 1, eerste lid Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

minstens drie keer per week op bezoek gaan, en dat sowieso op woensdagnamiddag en in het weekend.⁸⁵ Een bezoek duurt minstens één uur, tenzij het gaat om ‘ongestoord bezoek’ (d.i. bezoek in een aparte ruimte zonder toezicht van het gevangenispersoneel)⁸⁶, hetgeen minstens twee uur duurt en minimaal één keer per maand mogelijk moet zijn.⁸⁷ Kinderen jonger dan zestien jaar moeten altijd begeleid worden door een volwassene, tenzij de gevangenisdirecteur anders beslist.⁸⁸ De gevangenisdirecteur is verantwoordelijk voor het creëren van gunstige omstandigheden voor het bezoek van kinderen aan hun gedetineerde ouder, bijvoorbeeld door in een speciaal ingerichte bezoekersruimte voor kinderen te voorzien.⁸⁹ Let wel, de toegang tot de gevangenis – en dus ook het bezoek – wordt afhankelijk gesteld van enkele controle- en veiligheidsmaatregelen.⁹⁰ Enerzijds moeten bezoekers zich identificeren.⁹¹ Anderzijds vindt er een controle plaats – met behulp van een controleapparaat, zijnde een metaaldetector –⁹² van de bezoeker en diens bagage om de aanwezigheid van verboden voorwerpen en substanties uit te sluiten.⁹³ Indien de controleapparaten alarm blijven geven, wordt een manuele controle uitgevoerd (een zogenaamd

⁸⁵ Art. 58, § 2 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

⁸⁶ X, ‘Soorten bezoek: Ongestoord bezoek’, *FOD Justitie* 11 januari 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenis/belgische_gevangenis/klassieke_gevangenis/gedetineerd_e_bezoeken/soorten#a3 (geraadpleegd op 2 december 2024).

⁸⁷ Art. 58, §§ 3-4 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

⁸⁸ X, ‘Verloop van bezoek: Onthaal’, *FOD Justitie* 25 mei 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenis/belgische_gevangenis/klassieke_gevangenis/gedetineerd_e_bezoeken/verloop (geraadpleegd op 2 december 2024).

⁸⁹ Art. 60, § 2 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>; Eindverslag van de commissie «basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden», KAMER, 2000-2001, 2 februari 2001, nr. 50-1076/1, 232-233.

⁹⁰ Art. 32, eerste lid Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>; art. 3 KB 17 augustus 2019 tot uitvoering van de bepalingen van de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden inzake de toegang tot de gevangenis, *BS* 29 augustus 2019, 81.771, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2019/08/17/2019041928/justel>.

⁹¹ Art. 3, 1° KB 17 augustus 2019 tot uitvoering van de bepalingen van de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden inzake de toegang tot de gevangenis, *BS* 29 augustus 2019, 81.771, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2019/08/17/2019041928/justel>.

⁹² X, ‘Verloop van bezoek: Metaaldetector’, *FOD Justitie* 25 mei 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenis/belgische_gevangenis/klassieke_gevangenis/gedetineerd_e_bezoeken/verloop (geraadpleegd op 2 december 2024).

⁹³ Art. 3, 3°-4°, art. 7, eerste lid en art. 8, § 1 KB 17 augustus 2019 tot uitvoering van de bepalingen van de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden inzake de toegang tot de gevangenis, *BS* 29 augustus 2019, 81.771, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2019/08/17/2019041928/justel>.

‘onderzoek aan de kledij’ of ‘fouillering’).⁹⁴ Zelfs indien aan die toegangsvoorwaarden wordt voldaan, kan de gevangenisdirecteur – om veiligheidsredenen – schriftelijk en gemotiveerd besluiten om het (ongestoord) bezoek *tijdelijk* te weigeren of achter glas te laten plaatsvinden.⁹⁵

20. **TELEFONIE** – Een gedetineerde mag dagelijks en op eigen kosten telefoneren met personen buiten de gevangenis, waaronder zijn of haar kind.⁹⁶ Dat gebeurt volgens de tijden en de duur die zijn vastgelegd in het huishoudelijk reglement van de gevangenis (zie nrs. 28 en 30).⁹⁷ Echter, de gevangenisdirecteur kan het recht op telefoneren geheel of gedeeltelijk ontfemen om veiligheidsredenen.⁹⁸ Die beslissing moet schriftelijk en gemotiveerd worden genomen.⁹⁹ Het is belangrijk te vermelden dat gedetineerden geen eigen (mobiele) telefoon mogen bezitten, en daarom aangewezen zijn op de vaste telefoons van de gevangenis.¹⁰⁰ Bovendien kan alleen de gedetineerde telefonisch contact opnemen met zijn of haar kind; het kind kan de ouder niet zelf bellen.¹⁰¹

21. **BRIEFWISSELING** – Een gedetineerde mag een onbeperkt aantal brieven verzenden en ontvangen.¹⁰² Ook een kind kan dus een onbeperkt aantal brieven versturen naar zijn of haar gedetineerde ouder.¹⁰³ In principe moeten brieven via de gevangenisdirecteur worden verzonden

⁹⁴ Art. 7, derde lid KB 17 augustus 2019 tot uitvoering van de bepalingen van de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden inzake de toegang tot de gevangenis, *BS* 29 augustus 2019, 81.771, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2019/08/17/2019041928/justel>.

⁹⁵ Art. 59, § 1, tweede en derde lid en § 3 en art. 60, § 3, 1° Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

⁹⁶ Art. 64, § 1 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

⁹⁷ Art. 64, § 1 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

⁹⁸ Art. 64, § 3, eerste lid Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

⁹⁹ Art. 64, § 3, tweede lid Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹⁰⁰ Art. 65 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>; Vraag nr. 1306 van de heer volksvertegenwoordiger P. Goffin, KAMER, 2021-2022, 9 september 2022, nr. 55/91, 295-296; X, ‘Cel: Verboden voorwerpen’, *FOD Justitie* 11 januari 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenis/belgische_gevangenis/klassieke_gevangenis/leven_in_de_gevangenis/regime/cel (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁰¹ TZITEMZO, ‘Mijn ouders zitten in de gevangenis, wat nu?’, *WAT WAT* s.d., <https://www.watwat.be/problemen-thuis/mijn-ouders-zitten-de-gevangenis-wat-nu> (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁰² Art. 54, § 1 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹⁰³ TZITEMZO, ‘Mijn ouders zitten in de gevangenis, wat nu?’, *WAT WAT* s.d., <https://www.watwat.be/problemen-thuis/mijn-ouders-zitten-de-gevangenis-wat-nu> (geraadpleegd op 2 december 2024).

en ontvangen.¹⁰⁴ De directeur mag die brieven openen en eventueel ook lezen indien dat noodzakelijk wordt geacht om veiligheidsredenen.¹⁰⁵ Wanneer de directeur – ingevolge een controle – beslist om de brief niet te verzenden of niet aan de gedetineerde te overhandigen, moet de gedetineerde hierover schriftelijk en gemotiveerd worden geïnformeerd.¹⁰⁶

22. CONTACTBEPERKINGEN – Het recht van de gedetineerde op contact met de buitenwereld kan worden beperkt ingevolge een bijzondere veiligheidsmaatregel en/of een tuchtsanctie. Bijzondere veiligheidsmaatregelen worden genomen wanneer er ernstige aanwijzingen zijn van gevaar voor de orde of veiligheid.¹⁰⁷ Tuchtsancties worden opgelegd wanneer een gedetineerde een (poging tot)¹⁰⁸ tuchtrechtelijke inbreuk begaat, waardoor de orde en veiligheid worden verstoord.¹⁰⁹ Contactbeperkingen zijn altijd tijdelijk, waarbij de duur afhankelijk is van de aard van de maatregel of sanctie.¹¹⁰ In het ene geval gaat het om een ontzegging of beperking van het recht op telefonie,¹¹¹ in het andere geval om een ontzegging of beperking van het recht op bezoek¹¹². Let wel, in dat laatste geval wordt meestal nog bezoek achter glas toegelaten voor kinderen van gedetineerden.¹¹³ Het contact kan nooit volledig worden ontzegd, zelfs niet tijdelijk; er is altijd een bepaalde vorm van communicatie mogelijk: via briefwisseling, via telefonie en/of via bezoek (al dan niet achter glas).¹¹⁴

¹⁰⁴ Art. 54, § 2 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹⁰⁵ Art. 55, § 1 en art. 56, § 1 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹⁰⁶ Art. 55, §§ 2-3 en art. 56, § 2 en § 3, eerste lid Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹⁰⁷ Art. 110, § 1, eerste lid Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹⁰⁸ Art. 131 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹⁰⁹ Art. 122, 129-130 en 132-133 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹¹⁰ Art. 112, § 2, art. 118, § 7, eerste en tweede lid, art. 132, 3°-4° en art. 133 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹¹¹ Art. 117, § 1, 4°, art. 133, 4°, art. 135, § 1, 3° en art. 140, § 2, vijfde lid Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹¹² Art. 117, § 1, 3° en § 2, 2°, art. 133, 3° en art. 135, § 1, 2° Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹¹³ Art. 133, 3°, art. 135, § 1, 2° en art. 140, § 2, derde en vierde lid Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹¹⁴ Art. 112, §§ 1-2, art. 113, § 1 en § 2, 4°, art. 117, § 1, 3°-4° en § 2, 2°, art. 118, § 7, eerste en tweede lid, art. 132, 3°-4°, art. 133, 3°-4°, art. 135, § 1, 2°-3°, art. 136, 5° en art. 140, § 2, derde tot vijfde lid Basiswet 12 januari 2005

C. Deelstatelijke wetgeving: jeugdhulpverlening

23. **BEVOEGDHEIDSVERDELING** – Kinderen van gedetineerden bevinden zich in een moeilijke situatie (zie nr. 4) en hebben daardoor mogelijk nood aan jeugdhulp. In België valt de jeugdhulpverlening onder de bevoegdheid van de gemeenschappen, die hiervoor elk hun eigen wet- en regelgeving hebben ontwikkeld.¹¹⁵ De verschillende wetgevende kaders vertonen evenwel gelijkenissen. Jeugdhulp wordt doorgaans onderverdeeld in een vrijwillige variant (zie nr. 24) en een gerechtelijke of gedwongen variant (zie nr. 25).

24. **VRIJWILLIGE JEUGDHULP** – In beginsel wordt jeugdhulp op vrijwillige basis verleend.¹¹⁶ Dat betekent dat zowel ouders of opvoedingsverantwoordelijken als kinderen vanaf twaalf jaar toestemming moeten geven.¹¹⁷ Die toestemming is weliswaar een rekbaar begrip: het kan variëren van actief gevraagde hulp tot hulp die net niet wordt geweigerd.¹¹⁸ Bovendien kan de toestemming op elk ogenblik worden ingetrokken, waarna de hulpverlening wordt stopgezet.¹¹⁹ In Vlaanderen bestaat een bijzondere vorm van vrijwillige jeugdhulp: de zogenaamde ‘gemandateerde jeugdhulpverlening’.¹²⁰ Er zijn twee gemandateerde voorzieningen – het ondersteuningscentrum

betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹¹⁵ Art. 5, § 1, II, 1° en 6° Bijz.Wet 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, *BS* 15 augustus 1980, 9.434, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/1980/08/08/1980080801/justel>; Decr.VI. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013, 65.154, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2013/07/12/2013035791/justel>; Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, *BS* 3 april 2018, 31.814, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decret/2018/01/18/2018011568/justel>; Decr.D. 13 november 2023 über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, *BS* 15 februari 2024, 20.302, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2023/11/13/2024001120/justel>; Ord.Gem. 29 april 2004 inzake hulpverlening aan jongeren, *BS* 1 juni 2004, 41.949, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/ordonnantie/2004/04/29/2004031215/justel>.

¹¹⁶ Art. 47, 1° en 2°, c) Decr.VI. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013, 65.154, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2013/07/12/2013035791/justel>; art. 51, eerste lid en art. 52, eerste en tweede lid Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, *BS* 3 april 2018, 31.814, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decret/2018/01/18/2018011568/justel>; art. 38, § 1, 1°-2° en § 2, derde lid Decr.D. 13 november 2023 über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, *BS* 15 februari 2024, 20.302, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2023/11/13/2024001120/justel>; art. 8, eerste lid *jo.* art. 10, § 1 en art. 9 *jo.* art. 12, § 1 en § 4, eerste en tweede lid Ord.Gem. 29 april 2004 inzake hulpverlening aan jongeren, *BS* 1 juni 2004, 41.949, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/ordonnantie/2004/04/29/2004031215/justel>.

¹¹⁷ Art. 6, vijfde lid Decr.VI. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013, 65.154, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2013/07/12/2013035791/justel>; art. 23, eerste lid Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, *BS* 3 april 2018, 31.814, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decret/2018/01/18/2018011568/justel>; art. 3, 6° Decr.D. 13 november 2023 über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, *BS* 15 februari 2024, 20.302, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2023/11/13/2024001120/justel>.

¹¹⁸ PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 179, nr. 295.

¹¹⁹ PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 179, nr. 294.

¹²⁰ PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 199, nr. 346.

jeugdzorg en de vertrouwenscentra kindermishandeling – die onderzoeken of in een zogenaamde ‘verontrustende situatie’ hulp van overheidswege moet worden opgestart of verdergezet.¹²¹ Een ‘verontrustende situatie’ wordt omschreven als *“een situatie die de ontwikkeling van een minderjarige bedreigt doordat zijn psychische, fysieke of seksuele integriteit of die van een of meer leden van zijn gezin wordt aangetast of doordat zijn affectieve, morele, intellectuele of sociale ontplooiingskansen in het gedrang komen, waardoor het aanbieden van jeugdhulpverlening maatschappelijk noodzakelijk kan zijn”*.¹²² Een kind met een gedetineerde ouder is een potentiële verontrustende situatie.¹²³

25. **GERECHTELIJKE JEUGDHULP** – In Vlaanderen kan de jeugdrechtbank dwingende jeugdhulpmaatregelen opleggen – zonder toestemming van de ouders of het kind – wanneer een kind zich in een verontrustende situatie bevindt en vrijwillige jeugdhulp niet mogelijk is (zie nr. 24).¹²⁴ In de andere gemeenschappen is een vergelijkbare situatie vereist opdat de jeugdrechtbank aldaar dergelijke maatregelen kan opleggen.¹²⁵ Voorbeelden van dwingende jeugdhulpmaatregelen zijn toezicht, begeleiding, dagopvang en verblijf/uthuisplaatsing.¹²⁶ In de context van ouderdetentie verblijft een kind in principe bij de niet-gedeteneerde ouder.¹²⁷ Wanneer dat om welke reden ook niet mogelijk is, kan de jeugdrechter beslissen om de maatregel van

¹²¹ Art. 33, § 1, 2°, art. 42, § 1, tweede lid, 4° en § 3, art. 34, eerste lid, art. 35, eerste lid, art. 36, eerste lid en art. 41 Decr.Vl. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, BS 13 september 2013, 65.154, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2013/07/12/2013035791/justel>.

¹²² Art. 2, § 1, 54° Decr.Vl. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, BS 13 september 2013, 65.154, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2013/07/12/2013035791/justel>.

¹²³ PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 160, nr. 264.

¹²⁴ Art. 47, 1°-2° Decr.Vl. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, BS 13 september 2013, 65.154, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2013/07/12/2013035791/justel>.

¹²⁵ Art. 51, eerste en tweede lid en art. 52, eerste lid Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, BS 3 april 2018, 31.814, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decret/2018/01/18/2018011568/justel>; art. 38, § 1, 1°-2° Decr.D. 13 november 2023 über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, BS 15 februari 2024, 20.302, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2023/11/13/2024001120/justel>; art. 8 en 9 Ord.Gem. 29 april 2004 inzake hulpverlening aan jongeren, BS 1 juni 2004, 41.949, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/ordonnantie/2004/04/29/2004031215/justel>.

¹²⁶ Art. 48, eerste lid en art. 53, eerste lid Decr.Vl. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, BS 13 september 2013, 65.154, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2013/07/12/2013035791/justel>; art. 51, eerste lid en art. 52, eerste lid Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, BS 3 april 2018, 31.814, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decret/2018/01/18/2018011568/justel>; art. 42, 44 en 45 Decr.D. 13 november 2023 über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, BS 15 februari 2024, 20.302, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2023/11/13/2024001120/justel>; art. 10, § 1 en art. 12, § 1 Ord.Gem. 29 april 2004 inzake hulpverlening aan jongeren, BS 1 juni 2004, 41.949, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/ordonnantie/2004/04/29/2004031215/justel>.

¹²⁷ TZITEMZO, ‘Mijn ouders zitten in de gevangenis, wat nu?’, WAT WAT s.d., <https://www.watwat.be/problemen-thuis/mijn-ouders-zitten-de-gevangenis-wat-nu> (geraadpleegd op 2 december 2024).

‘verblijf’ op te leggen en het kind te plaatsen in een pleeggezin of in een residentiële jeugdhulpvoorziening.¹²⁸ In dat geval worden broers en zussen bij voorkeur niet van elkaar gescheiden.¹²⁹

26. **KINDERRECHTEN BINNEN JEUGDHULPVERLENING** – De verschillende gemeenschappen hebben in hun regelgeving enkele rechten vastgelegd die kinderen – in de context van jeugdhulpverlening – bezitten en zelfstandig kunnen uitoefenen.¹³⁰ Daarbij wordt vaak expliciet verwezen naar de Belgische Grondwet (zie nrs. 12-14) en het VN-Kinderrechtenverdrag (zie nr. 48).¹³¹ De meest relevante rechten in de context van ouderdetentie zijn de volgende:

- Kinderen hebben recht op jeugdhulp;¹³²

¹²⁸ TZITEMZO, ‘Mijn ouders zitten in de gevangenis, wat nu?’, WAT WAT s.d., <https://www.watwat.be/problemen-thuis/mijn-ouders-zitten-de-gevangenis-wat-nu> (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹²⁹ Art. 48/1, tweede lid Decr.VI. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013, 65.154, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2013/07/12/2013035791/justel>; art. 42, § 3 Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, *BS* 3 april 2018, 31.814, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decret/2018/01/18/2018011568/justel>; art. 5, § 3, tweede lid Decr.D. 13 november 2023 über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, *BS* 15 februari 2024, 20.302, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2023/11/13/2024001120/justel>.

¹³⁰ Decr.VI. 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 4 oktober 2004, 70.055, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2004/05/07/2004036491/justel>; Decr.VI. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013, 65.154, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2013/07/12/2013035791/justel>; Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, *BS* 3 april 2018, 31.814, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decret/2018/01/18/2018011568/justel>; Decr.D. 13 november 2023 über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, *BS* 15 februari 2024, 20.302, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2023/11/13/2024001120/justel>; Ord.Gem. 29 april 2004 inzake hulpverlening aan jongeren, *BS* 1 juni 2004, 41.949, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/ordonnantie/2004/04/29/2004031215/justel>.

¹³¹ Art. 5, vierde lid Decr.VI. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013, 65.154, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2013/07/12/2013035791/justel>; art. 1, 4°, tweede lid Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, *BS* 3 april 2018, 31.814, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decret/2018/01/18/2018011568/justel>; art. 4, eerste lid Decr.D. 13 november 2023 über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, *BS* 15 februari 2024, 20.302, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2023/11/13/2024001120/justel>.

¹³² Art. 7 Decr.VI. 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 4 oktober 2004, 70.055, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2004/05/07/2004036491/justel>; art. 6, eerste lid Decr.VI. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013, 65.154, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2013/07/12/2013035791/justel>; art. 1, 3° Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, *BS* 3 april 2018, 31.814, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decret/2018/01/18/2018011568/justel>; art. 4 Ord.Gem. 29 april 2004 inzake hulpverlening aan jongeren, *BS* 1 juni 2004, 41.949, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/ordonnantie/2004/04/29/2004031215/justel>.

- Bij het aanbieden of opleggen van jeugdhulp moet altijd rekening worden gehouden met het belang van het kind;¹³³
- De jeugdhulpregelgeving dient zonder discriminatie te worden toegepast, zodat alle kinderen gelijk behandeld worden;¹³⁴
- Een kind moet in staat zijn om regelmatig contact te onderhouden met zijn of haar ouders.¹³⁵
 Let wel, dat recht op contact kan alleen worden afgedwongen wanneer het kind van zijn of haar ouders wordt gescheiden *door een jeugdhulpmaatregel*.¹³⁶ Wanneer de ouder van het kind wordt gescheiden *ingevolge een vrijheidsberoving*, voorziet de Belgische wetgeving niet in dat recht (zie nr. 34).¹³⁷

¹³³ Art. 5 Decr.VI. 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, BS 4 oktober 2004, 70.055, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2004/05/07/2004036491/justel>; art. 1, 4°, eerste lid Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, BS 3 april 2018, 31.814, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decret/2018/01/18/2018011568/justel>; art. 4, 1° Decr.D. 13 november 2023 über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, BS 15 februari 2024, 20.302, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2023/11/13/2024001120/justel>; art. 5 Ord.Gem. 29 april 2004 inzake hulpverlening aan jongeren, BS 1 juni 2004, 41.949, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/ordonnantie/2004/04/29/2004031215/justel>.

¹³⁴ Art. 6 Decr.VI. 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, BS 4 oktober 2004, 70.055, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2004/05/07/2004036491/justel>; art. 1, 5°, eerste lid Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, BS 3 april 2018, 31.814, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decret/2018/01/18/2018011568/justel>; art. 4, 3° Decr.D. 13 november 2023 über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, BS 15 februari 2024, 20.302, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2023/11/13/2024001120/justel>.

¹³⁵ Art. 14, eerste lid Decr.VI. 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, BS 4 oktober 2004, 70.055, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2004/05/07/2004036491/justel>; art. 1, 10°, tweede lid Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, BS 3 april 2018, 31.814, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decret/2018/01/18/2018011568/justel>; art. 5, § 3, eerste lid Decr.D. 13 november 2023 über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, BS 15 februari 2024, 20.302, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2023/11/13/2024001120/justel>.

¹³⁶ Art. 14, eerste lid Decr.VI. 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, BS 4 oktober 2004, 70.055, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2004/05/07/2004036491/justel>; art. 1, 10°, tweede lid Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, BS 3 april 2018, 31.814, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decret/2018/01/18/2018011568/justel>; art. 5, § 3, eerste lid Decr.D. 13 november 2023 über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, BS 15 februari 2024, 20.302, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2023/11/13/2024001120/justel>.

¹³⁷ X, *Zie mij! Onzichtbare Kinderen en hun Rechten*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2020, 276.

§2. Pseudo-wetgeving: huishoudelijke reglementen

27. **PSEUDO-WETGEVING** – In België ligt de wetgevende bevoegdheid op federaal niveau bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers, al dan niet samen met de Senaat.¹³⁸ Het is bijgevolg niet de taak van de regering – bestaande uit ministers en staatssecretarissen –¹³⁹ om wetgeving aan te nemen. De regering kan slechts regelgeving aannemen ter uitvoering van de wetten.¹⁴⁰ Toch vaardigt de regering soms normatieve regels uit; meestal via zogenaamde ‘ministeriële omzendbrieven’ of ‘circulaires’.¹⁴¹ Vandaar dat men spreekt van ‘pseudo-wetgeving’.¹⁴² Zo worden ook de huishoudelijke reglementen van de Belgische gevangenissen (zie nr. 28) vastgelegd in ministeriële omzendbrieven.¹⁴³

28. **HUISHOUDELIJK REGLEMENT** – De gevangenisdirecteur van iedere gevangenis moet een ‘huishoudelijk reglement’ opstellen in overeenstemming met de Basiswet Gevangeniswezen en de instructies van de minister van Justitie.¹⁴⁴ Die reglementen worden vervolgens ter goedkeuring voorgelegd aan de minister van Justitie en moeten ter beschikking worden gesteld van de gedetineerden.¹⁴⁵ De huishoudelijke reglementen kunnen beschouwd worden als een meer diepgaande uitwerking van de Basiswet Gevangeniswezen, aangezien die wet op verscheidene plaatsen stelt dat haar bepalingen nader worden gepreciseerd in het huishoudelijk reglement.¹⁴⁶ Sommige regels worden uniform vastgelegd voor alle gevangenissen; dat wordt het ‘algemeen

¹³⁸ Art. 36 en 74-78 Gw.

¹³⁹ Art. 37, art. 96, eerste lid en art. 104, eerste lid Gw.

¹⁴⁰ Art. 105 en 108 Gw.

¹⁴¹ MAST A., DUJARDIN J., VAN DAMME M. e.a., *Overzicht van het Belgisch Administratief Recht*, Wolters Kluwer, 2021, 89, nr. 57.

¹⁴² MAST A., DUJARDIN J., VAN DAMME M. e.a., *Overzicht van het Belgisch Administratief Recht*, Wolters Kluwer, 2021, 89, nr. 57.

¹⁴³ Omz. 12 juni 2014 Huishoudelijk reglement Gevangenis van Leuven Centraal Vleugen A-C-D-E-F, <https://ctrq.belgium.be/wp-content/uploads/2021/02/Leuven-Centraal-Huishoudelijk-A-C-D-E-F-2014.pdf>; Omz. 12 juni 2014 Huishoudelijk reglement Gevangenis van Leuven Centraal Vleugen B, <https://ctrq.belgium.be/wp-content/uploads/2021/02/Leuven-Centraal-Huishoudelijk-B-2014.pdf>; Omz. 9 oktober 2017 Huishoudelijk reglement Gevangenis van Gent, https://66ec216305.clvaw-cdnwnd.com/8520523cfa283a26ec6d186392a4ce1/200000417-cb448cc3e0/HR_20171009.pdf?ph=66ec216305.

¹⁴⁴ Art. 16, § 1 jo. art. 2, 1° Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹⁴⁵ Art. 16, § 2 jo. art. 2, 1° en art. 16, § 3 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹⁴⁶ Art. 41, § 1, art. 43, § 4, art. 45, § 2, art. 47, § 1, art. 50, § 2, art. 60, § 1, art. 63, art. 64, § 1, art. 67, § 1, tweede lid, art. 68, § 1, tweede lid, art. 77, § 2 en § 4, eerste lid, art. 79, § 2, art. 83, § 2 en art. 106, § 2 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

gedeelte' van het huishoudelijk reglement genoemd.¹⁴⁷ Regels die per gevangenis verschillen, worden cursief gedrukt in het huishoudelijk reglement van de desbetreffende gevangenis.¹⁴⁸ De niet-naleving van het huishoudelijk reglement door een gedetineerde wordt beschouwd als een tuchtrechtelijke inbreuk, wat kan leiden tot tuchtsancties (zie nr. 22).¹⁴⁹

29. **BEZOEK: NADERE REGELING** – De duur en de tijdstippen van het bezoek, evenals de regels voor bezoekaanvragen en -inschrijvingen, worden per gevangenis vastgelegd in het huishoudelijk reglement.¹⁵⁰ Die regelingen variëren aanzienlijk tussen gevangenissen en zelfs tussen verscheidene afdelingen binnen eenzelfde gevangenis. Zo kunnen kinderen in bepaalde gevangenissen deelnemen aan het ongestoord bezoek (zie nr. 19) – hetgeen dan vaak wordt aangeduid als 'familiaal bezoek' –, terwijl dat in andere gevangenissen niet mogelijk is.¹⁵¹ Ook wat de duur, de tijdstippen en de frequentie van het kinderbezoek (d.i. een speciaal bezoekmoment waarbij een activiteit wordt georganiseerd voor de gedetineerde ouder en zijn of haar kind, en dat minstens eenmaal per maand moet plaatsvinden)¹⁵² betreft, zijn er verschillen tussen de verscheidene gevangenissen.¹⁵³

¹⁴⁷ DAEMS T., EECHAUDT V., MAES E. e.a., 'De basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden: een status quaestionis', *T.Strafr.* 2014/1, (2) 7.

¹⁴⁸ DAEMS T., EECHAUDT V., MAES E. e.a., 'De basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden: een status quaestionis', *T.Strafr.* 2014/1, (2) 7.

¹⁴⁹ Art. 130, 2° en art. 132-133 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹⁵⁰ Art. 60, § 1 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>; X, 'Bezoekuren', *FOD Justitie* s.d., https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenissen/belgische_gevangenissen/klasseke_gevangenissen/gedetineerde_bezoeken_0 (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁵¹ X, 'Centrale gevangenis van Leuven', *FOD Justitie* 31 mei 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenissen/belgische_gevangenissen/gevangenissen/adres_gevangenis_leuven (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Gevangenis van Aarlen', *FOD Justitie* 23 juli 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenissen/belgische_gevangenissen/gevangenissen/adres_gevangenis_aarlen (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Gevangenis van Gent', *FOD Justitie* 3 oktober 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenissen/belgische_gevangenissen/gevangenissen/adres_gevangenis_gent (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Gevangenis van Haren', *FOD Justitie* 23 oktober 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenissen/belgische_gevangenissen/gevangenissen/adres_gevangenis_haren (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Penitentiair complex van Brugge', *FOD Justitie* 3 oktober 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenissen/belgische_gevangenissen/gevangenissen/adres_gevangenis_brugge (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁵² X, 'Soorten bezoek: Kinderbezoek', *FOD Justitie* 11 januari 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenissen/belgische_gevangenissen/klasseke_gevangenissen/gedetineerde_bezoeken/soorten#a4 (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁵³ X, 'Centrale gevangenis van Leuven', *FOD Justitie* 31 mei 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenissen/belgische_gevangenissen/gevangenissen/adres_gevangenis_leuven (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Gevangenis van Aarlen', *FOD Justitie* 23 juli 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenissen/belgische_gevangenissen/gevangenissen/adres_gevangenis_aarlen

30. **TELEFONIE: NADERE REGELING** – De duur en de tijdstippen waarop gedetineerden mogen telefoneren, worden vastgelegd in de huishoudelijke reglementen.¹⁵⁴ Bijgevolg kunnen ook hier – zoals bij het bezoek (zie nr. 29) – de regels aanzienlijk verschillen tussen gevangenen en tussen afdelingen van eenzelfde gevangenis. Wat wel uniform is geregeld voor alle Belgische gevangenen, is de kostprijs van telefoongesprekken. Voor oproepen binnen België betalen gedetineerden 0,11 euro per minuut.¹⁵⁵ De tarieven voor internationale oproepen variëren naargelang het land en het type telefonie (vast of mobiel).¹⁵⁶ Die prijzen zijn de afgelopen jaren aanzienlijk verlaagd. Enkele jaren geleden betaalden gedetineerden nog veel meer: een telefoongesprek van 10 minuten kon toen gemakkelijk rond de 8 euro kosten.¹⁵⁷

31. **EXTRA CONTACTMOGELIJKHEID: VIDEOBEZOEK** – De COVID-19-pandemie beperkte de mogelijkheid voor fysieke bezoeken aan gedetineerden aanzienlijk.¹⁵⁸ Om hier – gedeeltelijk – aan tegemoet te komen, werd het ‘videobezoek’ of ‘videobellen’ geïntroduceerd in de Belgische gevangenen.¹⁵⁹

vangenis aarlen (geraadpleegd op 2 december 2024); X, ‘Gevangenis van Antwerpen’, *FOD Justitie* 23 juli 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenen/belgische_gevangenen/gevangenen/adres_gevangenis_antwerpen_0 (geraadpleegd op 2 december 2024); X, ‘Gevangenis van Gent’, *FOD Justitie* 3 oktober 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenen/belgische_gevangenen/gevangenen/adres_gevangenis_gent (geraadpleegd op 2 december 2024); X, ‘Gevangenis van Haren’, *FOD Justitie* 23 oktober 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenen/belgische_gevangenen/gevangenen/adres_gevangenis_haren (geraadpleegd op 2 december 2024); X, ‘Penitentiair complex van Brugge’, *FOD Justitie* 3 oktober 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenen/belgische_gevangenen/gevangenen/adres_gevangenis_brugge (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁵⁴ Art. 64, § 1 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹⁵⁵ Vraag nr. 1306 van de heer volksvertegenwoordiger P. Goffin, KAMER, 2021-2022, 9 september 2022, nr. 55/91, 295-296; BELGA, ‘Gedetineerden kunnen goedkoper bellen en krijgen telefoon in hun cel’, *VRT NWS* 24 december 2018, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/12/24/gedetineerden-kunnen-goedkoper-bellen-en-krijgen-telefoon-in-hun> (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁵⁶ Vraag nr. 1306 van de heer volksvertegenwoordiger P. Goffin, KAMER, 2021-2022, 9 september 2022, nr. 55/91, 295-296.

¹⁵⁷ X, *Jaarverslag 2014 van de federale Ombudsman*, de federale Ombudsman, 2014, 50; BELGA, ‘Gedetineerden kunnen goedkoper bellen en krijgen telefoon in hun cel’, *VRT NWS* 24 december 2018, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/12/24/gedetineerden-kunnen-goedkoper-bellen-en-krijgen-telefoon-in-hun> (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁵⁸ HAA, ‘Geen bezoek meer toegelaten in gevangenen: gedetineerden krijgen 20 euro beltegoed’, *Het Laatste Nieuws* 13 maart 2020, <https://www.hln.be/gevangenen/geen-bezoek-meer-toegelaten-in-gevangenen-gedetineerden-krijgen-20-euro-beltegoed~a1a69b84> (geraadpleegd op 2 december 2024); KLIFMAN M. en BAETEN A., ‘Gevangenen kregen 272.000 keer bezoek via video en willen dat houden na corona: “Zijn dochtertje zien, hield hem op de been”’, *Het Nieuwsblad* 13 juni 2022, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20220612_97454596 (geraadpleegd op 2 december 2024); VERELST V., ‘In de gevangenis tijdens de coronacrisis: “We zitten dubbel achter slot en grendel”’, *VRT NWS* 22 december 2020, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/12/17/in-de-gevangenis-tijdens-corona-we-zitten-dubbel-achter-slot-en> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, ‘De gevangenis wordt een digitale omgeving’, *Proximus* 19 april 2021, https://www.proximus.be/nl/id_b_cl_digitalization_in_prisons/bedrijven-en-overheden/news/nieuws-blog/klanten-vertellen/digitalisering-in-de-gevangenis.html (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁵⁹ KLIFMAN M. en BAETEN A., ‘Gevangenen kregen 272.000 keer bezoek via video en willen dat houden na corona: “Zijn dochtertje zien, hield hem op de been”’, *Het Nieuwsblad* 13 juni 2022,

Hoewel het videobezoek niet is opgenomen in de Basiswet Gevangeniswezen en fysieke bezoeken inmiddels opnieuw mogelijk zijn, wordt het videobezoek nog steeds aangeboden in meerdere gevangenissen.¹⁶⁰ Gedetineerden kunnen hiervoor een aanvraag indienen via een reservatiesysteem.¹⁶¹ Het videobezoek zelf wordt georganiseerd via de applicatie *Cisco Webex*.¹⁶² Die vorm van contact – die zich tussen telefoneren en bezoeken in bevindt – biedt verscheidene voordelen: de gedetineerde kan zijn of haar woonkamer of huisdier zien, evenals familieleden die in het buitenland wonen.¹⁶³ Het is onduidelijk welke kosten aan het videobezoek verbonden zijn.

https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20220612_97454596 (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'De gevangenis wordt een digitale omgeving', *Proximus* 19 april 2021, https://www.proximus.be/nl/id_b_cl_digitalization_in_prisons/bedrijven-en-overheden/news/nieuws-blog/klanten-vertellen/digitalisering-in-de-gevangenis.html (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁶⁰ X, 'Centrale gevangenis van Leuven', *FOD Justitie* 31 mei 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/gevangenis/adres_gevangenis_leuven (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Gevangenis van Dendermonde', *FOD Justitie* 23 juli 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/gevangenis/adres_gevangenis_dendermonde (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Gevangenis van Leuze-en-Hainaut', *FOD Justitie* 16 april 2025, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/gevangenis/adres_gevangenis_leuze (geraadpleegd op 28 april 2025); X, 'Op bezoek in de gevangenis van Hasselt: Contactmogelijkheden voor familie en vrienden', *CAW* s.d., <https://www.caw.be/hoe-wij-helpen/begeleiding/gevangenen-en-familie/op-bezoek-in-de-gevangenis-van-hasselt/op-bezoek-in-de-gevangenis-van-hasselt-contactmogelijkheden-voor-familie-en-vrienden> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Videovisit', *Gevangenis Gent* s.d., <https://www.gevangenisgent.be/videovisit> (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁶¹ X, 'De gevangenis wordt een digitale omgeving', *Proximus* 19 april 2021, https://www.proximus.be/nl/id_b_cl_digitalization_in_prisons/bedrijven-en-overheden/news/nieuws-blog/klanten-vertellen/digitalisering-in-de-gevangenis.html (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁶² X, 'De gevangenis wordt een digitale omgeving', *Proximus* 19 april 2021, https://www.proximus.be/nl/id_b_cl_digitalization_in_prisons/bedrijven-en-overheden/news/nieuws-blog/klanten-vertellen/digitalisering-in-de-gevangenis.html (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁶³ KLIFMAN M. en BAETEN A., 'Gevangenen kregen 272.000 keer bezoek via video en willen dat houden na corona: "Zijn dochtertje zien, hield hem op de been"', *Het Nieuwsblad* 13 juni 2022, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20220612_97454596 (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'De gevangenis wordt een digitale omgeving', *Proximus* 19 april 2021, https://www.proximus.be/nl/id_b_cl_digitalization_in_prisons/bedrijven-en-overheden/news/nieuws-blog/klanten-vertellen/digitalisering-in-de-gevangenis.html (geraadpleegd op 2 december 2024).

AFDELING II. PRAKTISCHE UITWERKING

§1. Kinderen die niet bij de gedetineerde ouder verblijven

A. Moeilijkheden betreffende het contact

32. **RECHT OP CONTACT VAN DE OUDER** – In België oefenen de juridische ouders gezamenlijk het ouderlijk gezag uit, wat onder meer het recht omvat om hun kinderen te huisvesten.¹⁶⁴ Daardoor hebben ouders in principe de mogelijkheid om dagelijks contact te hebben met hun kinderen. Ondanks dat gedetineerde ouders in beginsel hun ouderlijk gezag blijven behouden,¹⁶⁵ kunnen zij hun kinderen meestal niet bij zich houden (zie nr. 18). Zij kunnen in dat geval wel het contact met hun kind in rechte afdwingen via artikel 8 van het EVRM (het recht op eerbiediging van het privé-, gezins- en familieleven, zie nr. 49), zelfs als het kind daar niet mee instemt.¹⁶⁶ Echter, die mogelijkheid is niet absoluut, zoals blijkt uit recente rechtspraak van het EHRM (zie nr. 59).¹⁶⁷

33. **AFDWINGBAARHEID: ILLUSTRATIES** – In België hebben gedetineerde ouders al meerdere keren met succes het recht op contact met hun kind(eren) in rechte afgedwongen:

- Hof van Beroep Brussel (2002) – In het arrest van 12 september 2002¹⁶⁸ oordeelde het Hof van Beroep te Brussel dat een gedetineerde vader het contact met zijn kind niet mocht worden ontzegd, louter omwille van zijn vrijheidsberoving ingevolge zware misdrijven. Het Hof stond een kinderbezoek (zie nr. 29) van één namiddag per maand toe, onder begeleiding van de vzw *Relais Enfants-Parents* (zie nr. 36);
- Hof van Beroep Bergen (2015) – Ook in dit arrest van 29 april 2015¹⁶⁹, uitgaande van het Hof van Beroep te Bergen, werd het recht van een gedetineerde vader op contact met zijn kind succesvol afgedwongen. Opmerkelijk is dat het Hof het bezoek toestond, ondanks dat de gedetineerde vader gedurende lange tijd – ca. één jaar en half – geen contact had met zijn

¹⁶⁴ Art. 372, art. 373, eerste lid en art. 374, eerste en tweede lid oud BW.

¹⁶⁵ BOUREGBA A., HEDIN U. C., BIONDI G. e.a., 'Chapter four: Parenting and prison' in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, (65) 73.

¹⁶⁶ HvB Bergen 29 april 2015, RTDF 2016/1, 192; BROUWERS S., *Echtscheiding door onderlinge toestemming*, Wolters Kluwer, 2021, 91; X, *Standpunt Kinderrechtencoalitie: kinderen met gedetineerde ouders (update december 2013)*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2013, 2; X, 'Visie en aanbevelingen van de Kinderrechtencoalitie inzake Kinderen en vrijheidsberoving en vrijheidsbeperking' in GEBOERS J. en WILLEMS N. (eds.), *Kinderen, vrijheidsbeperking en vrijheidsberoving*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2007, (4) 18.

¹⁶⁷ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', § 60.

¹⁶⁸ HvB Brussel 12 september 2002, NJW 2002/11, 392.

¹⁶⁹ HvB Bergen 29 april 2015, RTDF 2016/1, 192.

kind. Nog opvallender is dat de moeder van het kind werd veroordeeld tot medewerking aan de bezoeksregeling, onder verbeurte van een dwangsom van 150 euro. Dat laatste staat in schril contrast met wat de Federale Overheidsdienst Justitie (hierna: FOD Justitie) op zijn website verklaart: *“Minderjarigen die op bezoek komen bij hun vader of moeder die in de gevangenis verblijft, moeten geen toelating hebben van de andere ouder. Als deze ouder op papier verklaart dat hij of zij niet akkoord is met het bezoek, wordt het bezoek wel geweigerd.”*¹⁷⁰ Het is niet duidelijk in hoeverre de niet-gedetineerde ouder daadwerkelijk invloed heeft op het al dan niet doorgaan van de (kinder)bezoeken;

- Centrale toezichtsraad voor het gevangeniswezen – De Basiswet Gevangeniswezen voorziet in een beklagrecht voor gedetineerden.¹⁷¹ Sinds 1 oktober 2020 kunnen gedetineerden een formele klacht indienen tegen een beslissing van de gevangenisdirecteur die ten aanzien van hen werd genomen, of tegen het gebrek aan een dergelijke beslissing binnen een wettelijke of redelijke termijn.¹⁷² De klachten- en beroepscommissies van de CTRG behandelen die klachten als onafhankelijke en onpartijdige rechtscolleges.¹⁷³ Er werden reeds meerdere beslissingen van gevangenisdirecteurs – waarbij het contact met een kind werd beperkt – met succes aangevochten.¹⁷⁴ Ook de weigering van een gevangenisdirecteur om de bezoeksomstandigheden voor het kind van een gedetineerde te verbeteren (zie nr. 19) – bijvoorbeeld door speelgoed ter beschikking te stellen –, is al succesvol aangevochten.¹⁷⁵

¹⁷⁰ X, ‘Bezoek aanvragen: Hoe een bezoek aanvragen?’, FOD Justitie 11 januari 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenis/belgische_gevangenis/klassieke_gevangenis/ge-detineerd_e_bezoeken/bezoek (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁷¹ Art. 147 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

¹⁷² Art. 148 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>; art. 7, 5° KB 19 juli 2018 tot bepaling van de datum van inwerkingtreding van de bepalingen van de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, met betrekking tot het toezicht en de afhandeling van klachten en bezwaar, en tot wijziging van het koninklijk besluit van 21 mei 1965 houdende algemeen reglement van de strafinrichtingen, BS 24 juli 2018, 58.846, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/besluit/2018/07/19/2018040484/justel>.

¹⁷³ Art. 21, art. 25/2, § 1, eerste lid en § 2, 1°, art. 31, § 1, eerste lid en § 2, art. 150, § 1 en art. 159, § 1 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>; X, ‘Beklagrecht’, CTRG s.d., <https://ctr.g.belgium.be/klachtrecht> (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁷⁴ KC Antwerpen 11 september 2024, KC02/24-0194, <https://rechtspraak.ctr.g.belgium.be/files/KC0224-0194.pdf>; KC Beveren 19 augustus 2024, KC04/24-0184, <https://rechtspraak.ctr.g.belgium.be/files/KC0424-0184.pdf>; KC Brugge 6 maart 2024, KC05/24-0042, <https://rechtspraak.ctr.g.belgium.be/files/KC0524-0042.pdf>; KC Hasselt 30 juni 2023, KC10/23-0067, <https://rechtspraak.ctr.g.belgium.be/files/KC1023-0067.pdf>.

¹⁷⁵ KC Brugge 24 mei 2023, KC05/23-0035, <https://rechtspraak.ctr.g.belgium.be/files/KC0523-0035.pdf>.

34. **RECHT OP CONTACT VAN HET KIND** – Behoudens in gevallen van uithuisplaatsing in het kader van jeugdhulpverlening (zie nrs. 25-26), voorziet de Belgische wetgeving niet expliciet in een recht van het kind op contact met zijn of haar ouders. Nochtans stelt artikel 9 van het VN-Kinderrechtenverdrag (zie nr. 48) duidelijk dat elk kind recht heeft op regelmatig persoonlijk contact met zijn of haar ouder(s). Echter, dat artikel heeft geen rechtstreekse werking in België, waardoor een schending van die bepaling niet voor de Belgische rechtbanken kan worden opgeworpen.¹⁷⁶ Bovendien kunnen lidstaten bij het VN-Kinderrechtenverdrag niet worden gesanctioneerd voor de niet-naleving van bepalingen uit dat verdrag.¹⁷⁷ Het EHRM oordeelt evenwel dat artikel 8 van het EVRM (zie nr. 49) het wederzijdse recht van ouder en kind op elkaars gezelschap omvat.¹⁷⁸ Op basis van die bepaling kan ook een kind – via een ouder of een vertegenwoordiger –¹⁷⁹ het recht op contact met zijn of haar ouder(s) afdwingen, aangezien het EVRM in België wel rechtstreekse werking heeft en dus inroepbaar is voor de nationale rechter.¹⁸⁰ De praktische moeilijkheid ligt daarbij – mijns inziens – in het feit dat het kind daarvoor afhankelijk is van een geschikte vertegenwoordiger.

35. **AFSTAND TOT GEVANGENIS** – Bij het bezoek van een kind aan de gedetineerde ouder komt veel kijken: de afstand tot de gevangenis, de toegang tot de gevangenis (zie nr. 19), de verplichte begeleiding tijdens het bezoek (zie nr. 19), enzovoort. De afstand tussen de verblijfplaats van het kind en de gevangenis waar de ouder verblijft, kan een obstakel vormen voor het onderhouden van hun contact. Beslissingen van gevangenisdirecteurs omtrent de (weigering van) overplaatsing van gedetineerde ouders naar een andere gevangenis zijn al meerdere keren met succes aangevochten bij de Beroepscommissies van de CTRG (zie nr. 33), omdat dergelijke beslissingen het contact tussen ouder en kind bemoeilijkten.¹⁸¹

¹⁷⁶ Cass. 11 maart 1994, C.93.0342.N, Arr.Cass. 1994/3, 253, <https://bib.kuleuven.be/rbib/collectie/archieven/arrcass/1994/3.pdf>; HADDAD M., 'L'invocation devant le juge belge de la Convention relative aux droits de l'enfant', *Revue québécoise de droit international* 2012/2, (175) 175 en 177, https://www.persee.fr/doc/rqdi_0828-9999_2012_num_25_2_1285; PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 73-74, nr. 126; X, *Zie mij! Onzichtbare Kinderen en hun Rechten*, Kinderrechtcoalitie Vlaanderen vzw, 2020, 276.

¹⁷⁷ Art. 10, lid 5 en art. 11, lid 2 Facultatief Protocol van de Verenigde Naties van 19 december 2011 bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind inzake een mededelingsprocedure, *United Nations Treaty Series* 2983, 2014, 131; PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 68, nr. 115.

¹⁷⁸ EHRM 10 september 2019, 37283/13, ECLI:CE:ECHR:2019:0910JUD003728313, 'Strand Lobben e.a./Noorwegen', § 202.

¹⁷⁹ Art. 372, art. 376, eerste lid en art. 378, § 1, zesde lid oud BW.

¹⁸⁰ PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 84, nr. 145.

¹⁸¹ BC (NI.) 18 mei 2021, BC/21-0047, <https://rechtspraak.ctrb.belgium.be/files/BC21-0047.pdf>; BC (NI.) 30 november 2022, BC/22-0060, <https://rechtspraak.ctrb.belgium.be/files/BC22-0060.pdf>; BC (NI.) 6 december 2022, BC/22-0093,

B. Moeilijkheden betreffende de hulpverlening

36. **VERSNIPPERDE HULPVERLENING** – Zowel jeugdhulpverlening (zie nrs. 23 e.v.) als gezinshulpverlening vallen onder de bevoegdheid van de gemeenschappen.¹⁸² Elke gemeenschap heeft hiervoor eigen wet- en regelgeving (zie nr. 23) en eigen organisaties, wat leidt tot een versnipperd hulpverleningsaanbod in België.¹⁸³ Alleen al in Vlaanderen bieden meer dan vijf verschillende organisaties en vzw's hulp aan om de ouder-kindrelatie in een detentiecontext te verbeteren. Voorbeelden hiervan zijn: Centrum Algemeen Welzijnswerk¹⁸⁴ (hierna: CAW), Justitieel Welzijnswerk¹⁸⁵ van het CAW, Jongeren Advies Centrum¹⁸⁶ van het CAW, Kind en Gezin¹⁸⁷ (hierna: K&G), Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning¹⁸⁸ (hierna: CKG), Vormingscentrum

<https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC22-0093.pdf>; BC (NL.) 29 juni 2023, BC/23-0125, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC23-0125.pdf>; BC (NL.) 19 november 2023, BC/23-0196, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC23-0196.pdf>; BC (NL.) 14 december 2023, BC/23-0210, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC23-0210.pdf>; BC (NL.) 4 juli 2024, BC/24-0024 en 0053, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC-24-0024-en-0053.pdf>; BC (NL.) 22 oktober 2024, BC/24-0050, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC24-0050.pdf>.

¹⁸² Art. 5, § 1, II, 1° en 6° Bijz. Wet 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, BS 15 augustus 1980, 9.434, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/1980/08/08/1980080801/justel>.

¹⁸³ VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN, Een 2.0-aanpak voor integrale jeugdhulp in Vlaanderen, 10 maart 2016, 1 en 22, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/25589>; SILLIS M., 'Papa in de gevangenis: 'Het leek alsof we mededaders waren'', *Sociaal.Net* 31 augustus 2022, <https://sociaal.net/achtergrond/papa-in-de-gevangenis-kinderen-met-ouder-in-detentie> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Geïntegreerd werken: Meerwaarde van geïntegreerd werken: Versnippering als probleem.', *Opgroeien* s.d., <https://www.opgroeien.be/kennis/themas/geintegreerd-werken/meerwaarde-van-geintegreerd-werken> (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁸⁴ X, 'De onbezongen helden van de gevangenis: hoe CAW-medewerkers het verschil maken', *Magis* 2024/1, 4, <https://wp.assets.sh/uploads/sites/430/2024/06/Magis-2024-nr1.pdf>; X, 'Noor bezoekt haar papa', *Magis* 2021/4, 9, https://wp.assets.sh/uploads/sites/430/2021/12/Magis_CAW-4-2021.pdf; VERHEYEN A., "'Kinderen ervaren een hoop negatieve effecten van een ouder in detentie. We moeten daar veel meer aandacht voor hebben.'", CAW s.d., <https://www.caw.be/wat-beweegt-er/nieuws/interview-kinderen-ouders-detentie-wim-duerloo-bart-claes> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Hoe omgaan met vrijheidsberoving?', CAW s.d., <https://www.caw.be/hoe-wij-helpen/begeleiding/gevangenen-en-familie> (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁸⁵ X, 'De onbezongen helden van de gevangenis: hoe CAW-medewerkers het verschil maken', *Magis* 2024/1, 4, <https://wp.assets.sh/uploads/sites/430/2024/06/Magis-2024-nr1.pdf>; X, 'Noor bezoekt haar papa', *Magis* 2021/4, 9, https://wp.assets.sh/uploads/sites/430/2021/12/Magis_CAW-4-2021.pdf; VERHEYEN A., "'Kinderen ervaren een hoop negatieve effecten van een ouder in detentie. We moeten daar veel meer aandacht voor hebben.'", CAW s.d., <https://www.caw.be/wat-beweegt-er/nieuws/interview-kinderen-ouders-detentie-wim-duerloo-bart-claes> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Hoe omgaan met vrijheidsberoving?', CAW s.d., <https://www.caw.be/hoe-wij-helpen/begeleiding/gevangenen-en-familie> (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁸⁶ VERHEYEN A., "'Kinderen ervaren een hoop negatieve effecten van een ouder in detentie. We moeten daar veel meer aandacht voor hebben.'", CAW s.d., <https://www.caw.be/wat-beweegt-er/nieuws/interview-kinderen-ouders-detentie-wim-duerloo-bart-claes> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Over het JAC: Het JAC wijst je de weg', *JAC door CAW* s.d., <https://www.caw.be/jac/over-het-jac> (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁸⁷ X, 'Kind en Gezin diensten: Opvoedingsondersteuning', *K&G* s.d., <https://www.kindengezin.be/nl/kind-en-gezin-diensten/opvoedingsondersteuning> (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁸⁸ X, 'Aanbod: Innovatief aanbod: Samen op Weg', *CKG* s.d., <https://www.ckg.be/aanbod/innovatief-aanbod/samen-op-weg> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Voor wie: Wie kan bij ons terecht?', *CKG* s.d., <https://www.ckg.be/voor-wie> (geraadpleegd op 2 december 2024).

Opvoeding en Kinderopvang¹⁸⁹, Centrum voor Leerlingenbegeleiding¹⁹⁰, vzw Jonge Helden¹⁹¹ en vzw Huis van het Kind¹⁹². In Brussel en Wallonië is de situatie vergelijkbaar. Ook daar zijn meerdere organisaties actief, waaronder *l'Office de la naissance et de l'enfance*¹⁹³, de vzw *Relais Enfants-Parents*¹⁹⁴ (hierna: REP) en het Rode Kruis¹⁹⁵. Bovendien hebben die organisaties soms meerdere kantoren verspreid over verschillende regio's.¹⁹⁶ Die versnippering maakt het vinden van de juiste hulp bijzonder moeilijk. Dat bevestigt ook Joyce, wiens vader tijdens haar jeugd in de gevangenis zat (zie nr. 37).

37. **GETUIGENIS** – Van haar twaalfde tot haar negentiende zat Joyce's vader in de gevangenis. Ze vertelt dat een bezoek aan hem verre van vanzelfsprekend was: een kind moet begeleid worden (zie nr. 19); de afstand naar de gevangenis moet telkens worden overbrugd (zie nr. 35); en de bezoeken vallen vaak midden op de dag, wat de bezoekmogelijkheden beperkt. Voor een kort bezoek waren zij en haar begeleider dikwijls meer dan een namiddag kwijt. Bovendien was de sfeer in de bezoekersruimte vaak niet optimaal voor kinderen. Dat alles maakte het moeilijk om de band met haar vader te onderhouden, laat staan verder op te bouwen. Hoewel Joyce goed met haar moeder kon praten over de situatie, praatte ze hier niet over met mensen buiten haar gezin, uit

¹⁸⁹ X, 'Over VCOK', VCOK s.d., <https://www.vcok.be/over-vcok> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Over VCOK: Projecten: Ouderschap in detentie', VCOK s.d., <https://www.vcok.be/Ouderschap%20in%20detentie> (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁹⁰ VERHEYEN A., "Kinderen ervaren een hoop negatieve effecten van een ouder in detentie. We moeten daar veel meer aandacht voor hebben.", CAW s.d., <https://www.caw.be/wat-beweegt-er/nieuws/interview-kinderen-ouders-detentie-wim-duerloo-bart-claes> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'CLB en de Integrale Jeugdhulp', CLB s.d., <https://www.vrijclb.be/vrij-clb-weimeersen/clb-en-de-integrale-jeugdhulp%20> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Werking CLB', CLB s.d., <https://www.vrijclb.be/werking-clb> (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁹¹ X, 'Over Jonge Helden: Gevangenisanimaties', Jonge Helden s.d., <https://jongehelden.be/over-jongehelden/gevangenisanimaties> (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁹² DE KEERKRING EN HVHK BEVEREN, 'Praktijk: Opvoedings- en ouderschapsondersteuning voor vaders in de gevangenis', *Opgroeien* 2023, <https://www.opgroeien.be/kennis/toolbox/praktijk-opvoedings-en-ouderschapsondersteuning-voor-vaders-de-gevangenis> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Het recht op vaderschap', CAW s.d., <https://www.caw.be/wat-beweegt-er/nieuws/het-recht-op-vaderschap> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Huizen van het Kind: Wat is het Huis van het Kind?', *Opgroeien* s.d., <https://www.huizenvanhetkind.be> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Ouderschap over de grenzen heen', *Huis van het Kind Zorgregio Ieper* s.d., <https://huisvanhetkindzorgregioieper.be/ouderschap-over-de-grenzen-heen> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Voor professionals', *Opgroeien* s.d., <https://www.huizenvanhetkind.be/voor-professionals> (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁹³ JANSEN M., *Rapport d'activités 2021*, REP, 2022, 25.

¹⁹⁴ X, 'Missions et actions: 1. La mission du Relais', REP s.d., <https://www.relaisenfantsparents.be/missions-et-actions#la-mission-du-relais> (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁹⁵ X, 'Nos actions locales: Accompagnement des enfants en visite en prison', Rode Kruis s.d., <https://maisons.croix-rouge.be/accompagnement-enfant-prison> (geraadpleegd op 2 december 2024).

¹⁹⁶ X, 'Contact: Onze diensten in jouw buurt', K&G s.d., <https://www.kindengezin.be/nl/contact#anchored-section-2> (geraadpleegd op 1 mei 2025); X, 'Over het CAW: Organisatie', CAW s.d., <https://www.caw.be/over-het-caw/organisatie/> (geraadpleegd op 1 mei 2025); X, 'Zoek een CKG', CKG s.d., <https://www.ckg.be/zoek-een-ckg/> (geraadpleegd op 1 mei 2025).

vrees voor afkeur (zie nr. 4). Dat zorgde ervoor dat ze toch bleef zitten met negatieve gevoelens, waarvoor ze later hulp ging zoeken bij een psycholoog. Ze benadrukt dat hulpverlening nooit proactief werd aangeboden; het initiatief moest altijd van haarzelf komen. Daarnaast was – en is – de hulpverlening versnipperd (zie nr. 36): het aanbod verschilt van regio tot regio en per gevangenis. Ook is de hulpverlening voor kinderen van gedetineerden afhankelijk van vrijwilligers. Joyce vindt dat er dringend behoefte is aan een vast aanspreekpunt waar alle kinderen van gedetineerden terecht kunnen voor informatie, ondersteuning en begeleiding. Het gevangeniswezen zet de ouder-kindrelatie niet bewust onder druk, maar er wordt ook niks gedaan om die relatie te versterken. Daardoor worden kinderen indirect mee gestraft, en dat moet veranderen.¹⁹⁷

¹⁹⁷ SILLIS M., 'Papa in de gevangenis: 'Het leek alsof we mededaders waren'', *Sociaal.Net* 31 augustus 2022, <https://sociaal.net/achtergrond/papa-in-de-gevangenis-kinderen-met-ouder-in-detentie> (geraadpleegd op 2 december 2024).

§2. Kinderen die bij de gedetineerde ouder verblijven

38. **MOEILIJKE BELANGENAFWEGING** – Zoals eerder vermeld (zie nr. 17), kunnen kinderen jonger dan drie jaar slechts *in uitzonderlijke gevallen* bij hun moeder in de gevangenis verblijven. Het feit dat de Basiswet Gevangeniswezen die mogelijkheid biedt, betekent dus niet dat verzoeken automatisch worden toegestaan. Een arrest van het Hof van beroep te Brussel van 8 oktober 2018¹⁹⁸ illustreert treffend de complexe belangenafweging die rechters moeten maken bij het beoordelen van dergelijke verzoeken:

- Feiten – B.-J.I. is het kind van een moeder die in de gevangenis zat voor kindermoord. Haar vader was eveneens de vader van het eerder vermoorde kind. De kindermoord, gepleegd door de moeder, was onderdeel van een wraakactie tegen de vader die een dubbele liefdesrelatie had. B.-J.I., die ten tijde van het arrest reeds elf maanden oud was, werd vijf dagen na haar geboorte van haar moeder gescheiden en onderhield slechts sporadisch contact met haar, beperkt tot ontmoetingen onder toezicht volgens een onregelmatig schema (ca. twee bezoeken van één uur per maand). Vanwege de ernstige feiten die aan de moeder werden toegerekend, hebben de gerechtelijke autoriteiten kort na de geboorte – in het belang van het kind – besloten om de baby van haar moeder te scheiden – en niet de hechtingsband te bevorderen – om B.-J.-I. voldoende bescherming te bieden;
- Beslissing van het Hof van Beroep – Het Hof verwijst vooreerst naar enkele relevante bepalingen uit het VN-Kinderrechtenverdrag (zie nr. 48) en het EVRM (zie nr. 49). Verder verwijst het Hof naar artikel 22*bis* van de Grondwet (zie nr. 14). Het stelt expliciet vast dat de argumenten voor de plaatsing van een kind bij zijn of haar gedetineerde moeder in de gevangenis zeer tegenstrijdig zijn: aan de ene kant kan de scheiding van een jong kind en de moeder een ernstig emotioneel trauma veroorzaken voor het kind;¹⁹⁹ aan de andere kant is de gevangenis niet de meest geschikte plek voor de fysieke, mentale en relationele ontwikkeling van het jonge kind.²⁰⁰ Vervolgens verwijst het Hof naar een aantal principes dat

¹⁹⁸ HvB Brussel 8 oktober 2018, 2018/AR/297, *Act.dr.fam.* 2020/1, 19.

¹⁹⁹ HvB Brussel 8 oktober 2018, 2018/AR/297, *Act.dr.fam.* 2020/1, (19) 21; AYRE L., 'Enhancing and protecting the mother-child relationship in prison nursery units' in SMITH B. en BODEN N. (eds.), *European Journal of Parental Imprisonment: Bonding across barriers: Support for the infant-parent relationship within a carceral context*, COPE, 2018, (5) 5.

²⁰⁰ HvB Brussel 8 oktober 2018, 2018/AR/297, *Act.dr.fam.* 2020/1, (19) 21; AYRE L., 'Enhancing and protecting the mother-child relationship in prison nursery units' in SMITH B. en BODEN N. (eds.), *European Journal of Parental*

het Europese netwerk COPE²⁰¹ heeft ontwikkeld om de plaatsingsbeslissing van kinderen in gevangenissen te begeleiden: het eerste principe stelt dat het behoud van de band tussen kinderen en hun ouders een fundamenteel recht is (artikel 9 van het VN-Kinderrechtenverdrag), essentieel voor hun identiteitsvorming; het tweede principe vereist dat een baby alleen in de gevangenis bij de moeder mag verblijven als zij veilig voor het kind kan zorgen en er ondersteuningsprogramma's voor moederschap beschikbaar zijn; het derde principe benadrukt dat een jong kind alleen bij de moeder in detentie mag verblijven als alle noodzakelijke voorwaarden voor het welzijn en de ontwikkeling van het kind aanwezig zijn. Het Hof beslist uiteindelijk tegen een plaatsing van B.-J.I. bij haar moeder in de gevangenis, in tegenstelling tot wat een expertiserapport had aanbevolen. Het Hof had vooral twijfels over het derde principe, en vond het bijgevolg noodzakelijk dat B.-J.I. niet in de gevangenis, maar in een pleeggezin kon opgroeien.

Er moet worden vastgesteld dat de huidige Belgische regeling ervoor zorgt dat een kind jonger dan drie jaar eigenlijk altijd negatieve effecten ondervindt van de detentie van zijn of haar moeder, ongeacht of het kind bij de moeder wordt geplaatst of niet.²⁰²

39. **(JEUGD)HULPVERLENING** – In Vlaanderen spelen de CKG's een cruciale rol in de begeleiding en ondersteuning van gedetineerde moeders en hun kinderen die samen in de gevangenis verblijven.²⁰³ Algemeen bieden CKG's opvoedkundige hulp aan gezinnen met kinderen van nul tot twaalf jaar, met een focus op nul- tot zesjarigen.²⁰⁴ Die hulp richt zich op situaties waarin

Imprisonment: Bonding across barriers: Support for the infant-parent relationship within a carceral context, COPE, 2018, (5) 5.

²⁰¹ X, 'About us: Who we are', COPE s.d., <https://childrenofprisoners.eu/who-we-are> (geraadpleegd op 2 december 2024).

²⁰² HvB Brussel 8 oktober 2018, 2018/AR/297, *Act.dr.fam.* 2020/1, (19) 21; AYRE L., 'Enhancing and protecting the mother-child relationship in prison nursery units' in SMITH B. en BODEN N. (eds.), *European Journal of Parental Imprisonment: Bonding across barriers: Support for the infant-parent relationship within a carceral context*, COPE, 2018, (5) 5; EPSTEIN R. en POWELL C., 'Imprisoning mothers: Where do children's rights come in?' in SMITH B. en BODEN N. (eds.), *European Journal of Parental Imprisonment: Bonding across barriers: Support for the infant-parent relationship within a carceral context*, COPE, 2018, (9) 9; SMITH B., 'Bonding across barriers: New standards, new approaches, new perspectives' in SMITH B. en BODEN N. (eds.), *European Journal of Parental Imprisonment: Bonding across barriers: Support for the infant-parent relationship within a carceral context*, COPE, 2018, (3) 3-4.

²⁰³ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Mijn kind moet weten: mama komt altijd terug' (afl. 2)', *De Standaard* 26 juli 2023, 11:25, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93643117 (geraadpleegd op 7 april 2025); DEVLOO M., 'Kinderen achter tralies: 'We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen'', *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 2 december 2024).

²⁰⁴ X, 'Home: Centrum voor kinderopvang en gezinsondersteuning', CKG s.d., <https://www.ckg.be> (geraadpleegd op 2 december 2024).

opvoedingsproblemen bestaan of dreigen te ontstaan en waarbij tijdelijke hulpverlening volstaat.²⁰⁵ De CKG's worden erkend en gefinancierd door K&G.²⁰⁶ In Brussel en Wallonië verzorgt de vzw REP de begeleiding van gedetineerde moeders en hun kinderen die samen in de gevangenis verblijven.²⁰⁷ Meer specifiek biedt die organisatie psychologische opvolging en begeleidt het de kinderen van gedetineerde moeders naar een kinderdagverblijf buiten de gevangenis, mits de moeder hiermee instemt.²⁰⁸ De hulpverlening van zowel de CKG's als REP is doorgaans vrijwillig (zie nr. 24).²⁰⁹ In bepaalde gevallen kan een rechter evenwel beslissen om die hulpverlening dwingend op te leggen via gerechtelijke jeugdhulpmaatregelen (zie nr. 25).²¹⁰

40. **GETUIGENISSEN: VOOR- EN NADELEN VAN VERBLIJF** – Moeders van wie het kind mee in de gevangenis verblijft, zijn al meermaals geïnterviewd.²¹¹ Hun getuigenissen bieden waardevolle inzichten in de voor- en nadelen van het opgroeien van een kind binnen de gevangensmuren. Ter volledigheid wordt opgemerkt dat die getuigenissen uitsluitend afkomstig zijn van moeders die verbleven op de moeder-kindafdeling van de gevangenis in Brugge – de grootste en best uitgeruste moeder-

²⁰⁵ X, 'Home: Centrum voor kindzorg en gezinsondersteuning', CKG s.d., <https://www.ckg.be> (geraadpleegd op 2 december 2024).

²⁰⁶ X, 'Informatie: Plaats in de jeugdhulpverlening', CKG s.d., <https://www.ckg.be/informatie/plaats-in-de-jeugdhulpverlening> (geraadpleegd op 2 december 2024).

²⁰⁷ X, 'Missions et actions: 1. La mission du Relais', REP s.d., <https://www.relaisenfantsparents.be/missions-et-actions#la-mission-du-relais> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Missions et actions: 2. Nos actions', REP s.d., <https://www.relaisenfantsparents.be/missions-et-actions#nos-actions> (geraadpleegd op 2 december 2024).

²⁰⁸ X, 'Missions et actions: 2. Nos actions', REP s.d., <https://www.relaisenfantsparents.be/missions-et-actions#nos-actions> (geraadpleegd op 2 december 2024).

²⁰⁹ X, 'Informatie: Plaats in de jeugdhulpverlening', CKG s.d., <https://www.ckg.be/informatie/plaats-in-de-jeugdhulpverlening> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Missions et actions: 1. La mission du Relais', REP s.d., <https://www.relaisenfantsparents.be/missions-et-actions#la-mission-du-relais> (geraadpleegd op 2 december 2024).

²¹⁰ X, 'Informatie: Plaats in de jeugdhulpverlening', CKG s.d., <https://www.ckg.be/informatie/plaats-in-de-jeugdhulpverlening> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, 'Missions et actions: 1. La mission du Relais', REP s.d., <https://www.relaisenfantsparents.be/missions-et-actions#la-mission-du-relais> (geraadpleegd op 2 december 2024).

²¹¹ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, 6; DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik ga de gevangenis ook een beetje missen' (afl. 4)', *De Standaard* 9 september 2023, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230904_95250023 (geraadpleegd op 7 april 2025); DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025); DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Mijn kind moet weten: mama komt altijd terug' (afl. 2)', *De Standaard* 26 juli 2023, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93643117 (geraadpleegd op 7 april 2025); DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Nu kan mijn leven als mama beginnen' (afl. 3)', *De Standaard* 27 juli 2023, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93720097 (geraadpleegd op 7 april 2025); DEVLOO M., 'Kinderen achter tralies: 'We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen'', *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 7 april 2025).

kindafdeling van België.²¹² Hieronder worden de verblijfsomstandigheden toegelicht, evenals de voor- en nadelen van het verblijf (zie nrs. 41-43).

41. **VERBLIJFSOMSTANDIGHEDEN** – De verblijfsomstandigheden op de moeder-kindafdeling van de gevangenis in Brugge kunnen als volgt worden geschetst:

- Afdeling – Moeder en kind verblijven op een aparte afdeling, die een kindvriendelijke sfeer probeert te creëren met kleurrijke ruimtes en Disneyfiguren op de muren.²¹³ Die afdeling beschikt over een aparte kinderopvangruimte, uitgerust met speelgoed, kinderbedjes en -stoeltjes.²¹⁴ Daarnaast is er een badruimte waar moeders hun kind kunnen wassen.²¹⁵ De afdeling beschikt tevens over een polyvalente ruimte, een keuken en een wasruimte.²¹⁶ Op de afdeling geldt een iets lossere open-deur politiek dan op de andere afdelingen;²¹⁷
- Cel – De cellen zijn uitgerust met een eenpersoonsbed voor de moeder, een kinderbedje, een koelkast, een magnetron en een televisie.²¹⁸ Aan een prikbord hangen foto's en tekeningen, wat de ruimte een persoonlijke toets geeft.²¹⁹ De cellen zijn iets ruimer dan de cellen op de andere afdelingen;²²⁰
- Binnenplaats – Voor de momenten dat moeder en kind naar buiten mogen, is er een speeltuin op de binnenplaats.²²¹ Die binnenplaats is voorbehouden voor de moeder-

²¹² NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 7.

²¹³ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, 6:41, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²¹⁴ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 7.

²¹⁵ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 7.

²¹⁶ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 7.

²¹⁷ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 8.

²¹⁸ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, 10:38 en 11:18, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²¹⁹ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, 10:51, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²²⁰ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 7.

²²¹ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 7; DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik

kindafdeling.²²² De hoge omheining met prikkeldraad blijft evenwel zichtbaar als constante herinnering aan de gevangenisomgeving;²²³

- Kinderopvangruimte – Indien de gedetineerde moeders werken in de gevangenis, kan hun kind ondertussen in de kinderopvangruimte verblijven.²²⁴ Er wordt een zogenaamde ‘kinderfatik’ aangeduid die voor de kinderen zorgt.²²⁵ Dat is een vrouwelijke gedetineerde die het vertrouwen van de directie geniet om op de kinderen te letten.²²⁶ De kinderen kunnen ook naar externe kinderopvangfaciliteiten of naar school gaan;²²⁷
- Medische zorgen – In Brugge is er een medisch centrum beschikbaar en komt de pediater eenmaal per maand langs.²²⁸ Daarnaast worden moeder en kind opgevolgd door K&G (zie nr. 39);²²⁹
- Dagindeling – De dagindeling op de moeder-kindafdeling wijkt deels af van die op andere afdelingen, vanwege de aanwezigheid van kinderen.²³⁰ Om zes uur ’s ochtends moet

nooit het woord cel, het is een kamer’ (afl. 1)’, *De Standaard* 25 juli 2023, 0:58, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²²² NUYTIENS A., ‘Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de ‘*maternal pains of imprisonment*’’, *Fatik* 2018/158, (6) 7.

²²³ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer’ (afl. 1)’, *De Standaard* 25 juli 2023, 0:51 en 8:03, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²²⁴ NUYTIENS A., ‘Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de ‘*maternal pains of imprisonment*’’, *Fatik* 2018/158, (6) 7-8; DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer’ (afl. 1)’, *De Standaard* 25 juli 2023, 15:32, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²²⁵ NUYTIENS A., ‘Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de ‘*maternal pains of imprisonment*’’, *Fatik* 2018/158, (6) 8; DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer’ (afl. 1)’, *De Standaard* 25 juli 2023, 15:41, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²²⁶ NUYTIENS A., ‘Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de ‘*maternal pains of imprisonment*’’, *Fatik* 2018/158, (6) 8; DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer’ (afl. 1)’, *De Standaard* 25 juli 2023, 15:46, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²²⁷ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Mijn kind moet weten: mama komt altijd terug’ (afl. 2)’, *De Standaard* 26 juli 2023, 11:44, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93643117 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²²⁸ NUYTIENS A., ‘Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de ‘*maternal pains of imprisonment*’’, *Fatik* 2018/158, (6) 11; DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer’ (afl. 1)’, *De Standaard* 25 juli 2023, 5:13, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²²⁹ VANHOUCKE A.-S. en PINTELON M., ‘Detentiehuizen voor moeders halen kinderen uit de cel’, *Knack* 1 juni 2021, <https://www.knack.be/nieuws/detentiehuizen-voor-moeders-halen-kinderen-uit-de-cel/> (geraadpleegd op 7 april 2025).

²³⁰ NUYTIENS A., ‘Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de ‘*maternal pains of imprisonment*’’, *Fatik* 2018/158, (6) 8; DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Ik gebruik

iedereen opstaan.²³¹ Twintig minuten later gaan de cellen open en worden de vuilnisbakken geleegd.²³² Om zeven uur worden de kinderen gewassen in de wasruimte.²³³ Een halfuur later moet iedereen terug naar de cel.²³⁴ Moeders die werken, doen dat van acht tot twaalf uur, terwijl hun kinderen bij de kinderfatik in het speelzaaltje verblijven.²³⁵ Om twaalf uur wordt het middagmaal op cel geserveerd, gevolgd door een telling van alle gedetineerden (het zogenaamde ‘appèl’).²³⁶ In de namiddag – om 14:20 uur – mogen de moeders en hun kinderen naar de speeltuin op de binnenplaats.²³⁷ Om zeventien uur moet iedereen terug naar de cel.²³⁸ Daarna volgt het avondeten.²³⁹ Vervolgens kunnen de moeders en hun kinderen nog even naar buiten, maar om zeven uur ’s avonds moet iedereen terug naar hun cel en om acht uur gaan de celdeuren toe.²⁴⁰

nooit het woord cel, het is een kamer’ (afl. 1)’, *De Standaard* 25 juli 2023, 3:56 en 20:31, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²³¹ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer’ (afl. 1)’, *De Standaard* 25 juli 2023, 18:53, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²³² DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer’ (afl. 1)’, *De Standaard* 25 juli 2023, 18:56, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²³³ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer’ (afl. 1)’, *De Standaard* 25 juli 2023, 19:00, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²³⁴ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer’ (afl. 1)’, *De Standaard* 25 juli 2023, 19:05, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²³⁵ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer’ (afl. 1)’, *De Standaard* 25 juli 2023, 15:32 en 19:09, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²³⁶ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer’ (afl. 1)’, *De Standaard* 25 juli 2023, 19:17, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025); X, ‘Gevangenisjargon: appel’, *Klasbak* s.d., <https://www.klasbak.net/nl/educatie-gevangenis/gevangenisjargon#:~:text=Telling%20van%20de%20gedetineerden,mogen%20er%20geen%20bewegingen%20plaatsvinden> (geraadpleegd op 7 april 2025).

²³⁷ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer’ (afl. 1)’, *De Standaard* 25 juli 2023, 19:37 en 20:08, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²³⁸ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer’ (afl. 1)’, *De Standaard* 25 juli 2023, 19:44 en 20:08, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²³⁹ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer’ (afl. 1)’, *De Standaard* 25 juli 2023, 19:47, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁴⁰ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer’ (afl. 1)’, *De Standaard* 25 juli 2023, 20:14 en 20:42, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

42. **NADELEN VAN VERBLIJF** – Aan het verblijf op de moeder-kindafdeling van een gevangenis zijn meerdere nadelen verbonden:

- **Autonomie** – De strikte dagindeling op de afdeling (zie nr. 41) laat de moeders weinig ruimte om hun eigen dag te organiseren.²⁴¹ Zij kunnen hun dagindeling niet afstemmen op de behoeften en het ritme van hun kind, wat met de leeftijd verandert (bijvoorbeeld: tijdstip van opstaan, slapen en wassen).²⁴² Een moeder geeft aan dat zij als ouder nauwelijks beslissingen kan nemen over haar kind, behalve over wat en wanneer het eet.²⁴³ Volgens een andere moeder is zelfs daarover geen beslissingsvrijheid.²⁴⁴ Ook de rantsoenering van sommige goederen (bijvoorbeeld: melkpoeder, vochtige doekjes en pampers), veroorzaakt stress en frustratie.²⁴⁵ De moeders geven aan dat sommige cipiers soepeler omgaan met die rantsoenering dan anderen.²⁴⁶ Wat betreft medische zorg voor de kinderen, zijn de meningen verdeeld: sommige moeders hebben positieve ervaringen, terwijl anderen vinden dat medische klachten van hun kinderen niet altijd serieus genoeg worden genomen en dat het medisch personeel te lang wacht met het nemen van beslissingen.²⁴⁷ De moeders hebben geen invloed op de beslissing of hun kind naar het ziekenhuis wordt gebracht;²⁴⁸
- **Duo-cel** – Opmerkelijk is dat twee moeders en hun kinderen soms een cel moeten delen, wat tot extra uitdagingen leidt.²⁴⁹ Het leeftijdsverschil tussen de kinderen maakt het moeilijk om in dezelfde beperkte ruimte aan ieders behoeften te voldoen: terwijl de ene een dutje nodig

²⁴¹ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 10.

²⁴² NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 10.

²⁴³ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 10.

²⁴⁴ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 10.

²⁴⁵ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 10.

²⁴⁶ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 10.

²⁴⁷ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 10-11.

²⁴⁸ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 10.

²⁴⁹ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, 6 (7); DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, 9:48, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

heeft, wil de andere actief spelen.²⁵⁰ Dat veroorzaakt soms spanningen tussen de moeders,²⁵¹

- Bewegingsvrijheid – De bewegingsvrijheid van de kinderen is beperkt: de celdeur blijft gesloten, ook wanneer kinderen duidelijk aangeven naar buiten te willen.²⁵² Indien de moeder niet werkt, brengen zij en haar kind meer dan de helft van de dag samen door op hun cel.²⁵³ Voor jongere kinderen vormt dat meestal geen probleem.²⁵⁴ Echter, oudere kinderen geraken hun energie niet kwijt en kunnen 's avonds niet slapen;²⁵⁵
- Sociale ontwikkeling – Kinderen die hun eerste levensjaren in de gevangenis doorbrengen, lopen op sociaal vlak vaak achter ten opzichte van leeftijdsgenoten: ze krijgen weinig prikkels in de gevangenis en raken gewend aan het strikte detentieregime.²⁵⁶ Vanaf tweejarige leeftijd beginnen ze het gedrag van gedetineerden te kopiëren;²⁵⁷

²⁵⁰ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Mijn kind moet weten: mama komt altijd terug' (afl. 2)', *De Standaard* 26 juli 2023, 17:02, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93643117 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁵¹ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Mijn kind moet weten: mama komt altijd terug' (afl. 2)', *De Standaard* 26 juli 2023, 17:44, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93643117 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁵² NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 8; DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Mijn kind moet weten: mama komt altijd terug' (afl. 2)', *De Standaard* 26 juli 2023, 16:16, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93643117 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁵³ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, 19:53 en 20:19, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁵⁴ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 9.

²⁵⁵ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 9-10 en 12; DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik ga de gevangenis ook een beetje missen' (afl. 4)', *De Standaard* 9 september 2023, 3:17, 4:39 en 5:22, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230904_95250023 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁵⁶ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 12; DEVLOO M., 'Kinderen achter tralies: 'We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen'', *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁵⁷ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 9.

- Scheiding – Moeder en kind zijn dag en nacht samen, wat de scheiding op de derde verjaardag van het kind (zie nr. 16) extra moeilijk maakt.²⁵⁸ Zo kampte een kind met eetproblemen en had hij een ernstig aangetast vertrouwen;²⁵⁹
- Contact na scheiding – Na de scheiding hebben moeder en kind slechts beperkt contact: maximaal enkele uren per week, via videobezoek (zie nr. 31) of tijdens fysieke bezoeken (zie nrs. 19 en 29).²⁶⁰ De overgang van 24/7 samenzijn naar slechts sporadisch contact heeft negatieve gevolgen voor moeder en kind.²⁶¹ Een belangrijk knelpunt is bijgevolg de begeleiding na de scheiding.²⁶²

43. **VOORDELEN VAN VERBLIJF** – Ondanks de nadelen (zie nr. 42), biedt het verblijf op de moeder-kindafdeling ook enkele voordelen:

- Hechting – De intense, continue nabijheid zorgt voor een diepe hechting tussen moeder en kind;²⁶³
- Emotionele ontwikkeling – De eerste duizend dagen die een kind bij de moeder doorbrengt, leggen een belangrijke basis voor de emotionele ontwikkeling van het kind (zie nr. 4).²⁶⁴ In

²⁵⁸ DEVLOO M., 'Kinderen achter tralies: 'We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen'', *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁵⁹ DEVLOO M., 'Kinderen achter tralies: 'We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen'', *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁶⁰ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Mijn kind moet weten: mama komt altijd terug' (afl. 2)', *De Standaard* 26 juli 2023, 20:15, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93643117 (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁶¹ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Mijn kind moet weten: mama komt altijd terug' (afl. 2)', *De Standaard* 26 juli 2023, 20:20, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93643117 (geraadpleegd op 7 april 2025); DEVLOO M., 'Kinderen achter tralies: 'We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen'', *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁶² DEVLOO M., 'Kinderen achter tralies: 'We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen'', *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁶³ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de 'maternal pains of imprisonment'', *Fatik* 2018/158, (6) 12; DEVLOO M., 'Kinderen achter tralies: 'We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen'', *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁶⁴ DEVLOO M., 'Kinderen achter tralies: 'We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen'', *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 7 april 2025).

die levensfase is stabiliteit cruciaal, hetgeen de moeders – ondanks de gevangenisomgeving – kunnen bieden;²⁶⁵

- Cognitieve ontwikkeling – Kinderen die de eerste levensjaren bij hun gedetineerde moeder doorbrengen, presteren op cognitief vlak vaak beter dan hun leeftijdsgenoten doordat de moeders veel tijd en aandacht aan hen (kunnen) besteden;²⁶⁶
- Vorbereiding scheiding – Om de scheiding te vergemakkelijken en een geleidelijke overgang naar een leven buiten de gevangenis mogelijk te maken, worden kinderen vaak voorbereid middels korte uitstapjes buiten de gevangenis, bijvoorbeeld naar hun vader of naar een CKG (zie nr. 39).²⁶⁷ Ook onderzoekt het CKG waar de kinderen na hun vertrek kunnen verblijven.²⁶⁸ Hoewel de voorkeur uitgaat naar een verblijf binnen de familie- of vriendenkring, is dat niet altijd mogelijk.²⁶⁹ Dan worden de kinderen opgevangen in een pleeggezin of een residentiële jeugdhulpvoorziening (zie nr. 25).²⁷⁰

Hoe goed de intenties ook mogen zijn en ondanks de voordelen, tonen bovenstaande getuigenissen aan dat het leven in de gevangenis fundamentele beperkingen oplegt aan de kinderen die er verblijven.

²⁶⁵ DEVLOO M., 'Kinderen achter tralies: 'We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen'', *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁶⁶ DEVLOO M., 'Kinderen achter tralies: 'We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen'', *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁶⁷ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 9; DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Mijn kind moet weten: mama komt altijd terug' (afl. 2)', *De Standaard* 26 juli 2023, 11:26 en 12:53, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93643117 (geraadpleegd op 7 april 2025); DEVLOO M., 'Kinderen achter tralies: 'We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen'', *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁶⁸ DEVLOO M., 'Kinderen achter tralies: 'We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen'', *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁶⁹ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 11; DEVLOO M., 'Kinderen achter tralies: 'We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen'', *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 7 april 2025).

²⁷⁰ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 11-12; DEVLOO M., 'Kinderen achter tralies: 'We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen'', *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 7 april 2025).

AFDELING III. TUSSENTIJD BESLUIT

44. **ANTWOORD OP EERSTE SUBONDERZOEKSVRAAG** – Het onderzoek naar hoe België momenteel rekening houdt met de ouder-kindrelatie in een detentiecontext en met de kinderrechten binnen die relatie, schetst een complex beeld.

Uit de theoretische analyse blijkt dat er relevante wet- en regelgeving bestaat op zowel federaal als deelstatelijk niveau. De Grondwet waarborgt enkele fundamentele (kinder)rechten die van bijzonder belang zijn in een detentiecontext (zie nrs. 12 e.v.). De Basiswet Gevangeniswezen maakt een leeftijdsgebonden onderscheid tussen kinderen die wel of niet bij hun gedetineerde ouder kunnen verblijven (zie nr. 16). Daarnaast voorziet die wet in verscheidene contactmogelijkheden voor de gedetineerde met de buitenwereld, zoals met zijn of haar kinderen (bijvoorbeeld: bezoek, telefonie en briefwisseling) (zie nrs. 19-21). De Basiswet Gevangeniswezen wordt verder uitgewerkt in de huishoudelijke reglementen van de gevangenen (zie nrs. 28-30), waaraan sinds de coronapandemie ook videobezoek als extra contactmogelijkheid is toegevoegd (zie nr. 31). Ten slotte is er de deelstatelijke jeugdhulpwetgeving, waarin doorgaans een onderscheid wordt gemaakt tussen vrijwillige en gerechtelijke jeugdhulp (zie nrs. 24-25). Wanneer een kind van zijn of haar ouder(s) wordt gescheiden ingevolge een gerechtelijke jeugdhulpmaatregel, heeft het kind recht op contact met die ouder(s) (zie nr. 26). Hoewel de Belgische wetgever niet in een gelijkaardig recht voorziet voor kinderen die gescheiden worden van een ouder als gevolg van ouderdetentie, heeft het EHRM geoordeeld dat artikel 8 van het EVRM wél een dergelijk recht omvat (zie nr. 34).

De praktijk toont aan dat de bestaande wet- en regelgeving onvoldoende houvast biedt. Voor kinderen die niet bij hun gedetineerde ouder verblijven, bestaan er structurele obstakels. Hoewel zij hun recht op contact met de gedetineerde ouder in theorie kunnen afdwingen (zie nr. 34), zijn zij voor dat contact afhankelijk van externe factoren (bijvoorbeeld: beschikbaarheid van begeleiding, afstand tot de gevangenis, bezoeken, instemming van de (niet-)gedetineerde ouder, enzovoort) (zie nrs. 33 en 37). Het feit dat de jeugd- en gezinshulpverlening versnipperd is en niet proactief wordt aangeboden aan familieleden van gedetineerden, maakt de situatie nog moeilijker (zie nrs. 36-37). Voor kinderen die bij hun gedetineerde moeder (kunnen) verblijven, is de belangenafweging bijzonder complex en leidt die zelden tot een volledig gunstige uitkomst: welke beslissing ook wordt genomen, het kind ondervindt steeds nadelen door de detentie van de moeder (zie nr. 38).

HOOFDSTUK II. TOETSING VAN DE BELGISCHE SITUATIE AAN INTERNATIONALE EN EUROPESE STANDAARDEN

45. **TWEEDE SUBONDERZOEKSVRAAG** – In dit hoofdstuk wordt de tweede subonderzoeksvraag beantwoord: ‘In welke mate voldoet de Belgische situatie aan internationale en Europese verdragen, rechtspraak en aanbevelingen over de ouder-kindrelatie in een detentiecontext en de kinderrechten binnen die relatie?’. Eerst wordt besproken wat wordt getoetst (zie Afdeling I) en waaraan wordt getoetst (zie Afdeling II). Op basis hiervan wordt een toetsingskader opgesteld (zie Afdeling III), waarna de eigenlijke toetsing plaatsvindt (zie Afdeling IV). Het hoofdstuk wordt afgesloten met een tussentijds besluit (zie Afdeling V), waar een finaal antwoord wordt geformuleerd op de tweede subonderzoeksvraag.

AFDELING I. WAT WORDT GETOETST?

46. **SITUATIE IN BELGIË** – In Hoofdstuk I werd uiteengezet hoe er in België momenteel wordt omgegaan met de ouder-kindrelatie in een detentiecontext, evenals met de rechten van kinderen binnen die relatie. Daarbij werd zowel de theorie als de praktijk belicht. Het is deze Belgische situatie die in Hoofdstuk II getoetst en geëvalueerd wordt.

AFDELING II. WAARAAN WORDT GETOETST?

47. **WERELDWIJD VERSCHIJNSEL** – De situatie waarin een gedetineerde tevens moeder of vader is, doet zich uiteraard niet alleen voor in België; het is een wereldwijd verschijnsel.²⁷¹ Op internationaal en Europees niveau bestaan er verscheidene rechtsbronnen die relevant zijn voor deze thematiek. Het gaat over diverse mensenrechtenverdragen (zie §1), rechtspraak (zie §2) en aanbevelingen (zie §3). Het is hieraan dat de Belgische situatie wordt getoetst (zie nr. 46).

²⁷¹ NOWAK M., *United Nations Global Study on Children Deprived of Liberty*, Verenigde Naties, 2019, 343.

§1. Mensenrechtenverdragen

48. **VN-KINDERRECHTENVERDRAG** – Op 20 november 1989 nam de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties het VN-Kinderrechtenverdrag²⁷² aan, waarna het op 15 januari 1992 in werking trad in België.²⁷³ Tot op heden is dat het meest geratificeerde mensenrechtenverdrag ter wereld, wat het fundamentele belang ervan benadrukt.²⁷⁴ Het VN-Kinderrechtenverdrag beschouwt kinderen als volwaardige individuen met rechten (zogenaamde ‘rechtssubjecten’), maar het erkent ook dat zij vanwege hun kwetsbare positie op bepaalde gebieden bescherming moeten genieten.²⁷⁵ Het VN-Kinderrechtenverdrag omvat een breed scala aan rechten voor kinderen en jongeren op verscheidene gebieden (onder andere economisch, cultureel, sociaal, burgerrechtelijk en politiek).²⁷⁶ Wat de kinderen van gedetineerden betreft, zijn volgende bepalingen uit het VN-Kinderrechtenverdrag in het bijzonder van belang: artikel 2 (non-discriminatie), artikel 3 (het belang van het kind), artikel 6 (recht op ontwikkeling), artikel 9 (recht op contact met beide ouders). Alle landen die partij zijn bij het VN-Kinderrechtenverdrag zijn verplicht tot naleving van die kinderrechtenbepalingen, maar in het geval van niet-naleving kunnen geen sancties worden opgelegd door het Comité voor de Rechten van het Kind (d.i. het verdragsorgaan dat toeziet op de naleving van het VN-Kinderrechtenverdrag door de lidstaten).²⁷⁷

²⁷² Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3.

²⁷³ X, ‘Kinderrechten: Op internationaal vlak: Het Verdrag en zijn Protocollen’, *FOD Justitie* 3 mei 2021, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/kinderen_en_jongeren/kinderrechten/op_internationaal_niveau (geraadpleegd op 2 december 2024); X, ‘Kinderrechtenverdrag’, *Departement Cultuur, Jeugd & Media* s.d., <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/jeugd/vlaams-jeugd-en-kinderrechtenbeleid/kinderrechten/kinderrechtenverdrag> (geraadpleegd op 2 december 2024).

²⁷⁴ PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 63, nr. 107; X, ‘Convention on the Rights of the Child’, *Unicef* s.d., <https://www.unicef.org/child-rights-convention> (geraadpleegd op 2 december 2024).

²⁷⁵ Preambule Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3; PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 62-63, nr. 107.

²⁷⁶ PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 63, nr. 108; X, ‘Kinderrechtenverdrag’, *Departement Cultuur, Jeugd & Media* s.d., <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/jeugd/vlaams-jeugd-en-kinderrechtenbeleid/kinderrechten/kinderrechtenverdrag> (geraadpleegd op 2 december 2024).

²⁷⁷ Art. 43 Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3; art. 10, lid 5 en art. 11, lid 2 Facultatief Protocol van de Verenigde Naties van 19 december 2011 bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind inzake een mededelingsprocedure, *United Nations Treaty Series* 2983, 2014, 131; PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 68, nr. 115.

49. **EVRM** – Het EVRM²⁷⁸ is een mensenrechtenverdrag uit 1950 dat tot stand kwam binnen de Raad van Europa.²⁷⁹ Alle lidstaten van de Raad van Europa zijn automatisch gehouden tot naleving van het EVRM.²⁸⁰ Tot die lidstaten behoort België, die de Raad van Europa mee oprichtte in 1949.²⁸¹ Bijgevolg is België verplicht haar wet- en regelgeving in overeenstemming te brengen met het EVRM. Daarnaast bevestigt de Belgische rechtspraak dat het EVRM rechtstreekse werking heeft, wat wil zeggen dat Belgen een schending van een bepaling uit het EVRM kunnen opwerpen voor de nationale rechter.²⁸² Betreffende de ouder-kindrelatie in een detentiecontext zijn vooral volgende bepalingen uit het EVRM relevant: artikel 3 (verbod op foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing) en artikel 8 (recht op eerbiediging van privé-, gezins- en familieleven).

§2. Rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens

50. **EHRM** – Het orgaan dat toeziet op de naleving van het EVRM (zie nr. 49), is het EHRM.²⁸³ Daarnaast is het Hof bevoegd om de bepalingen van het EVRM te interpreteren en in te vullen.²⁸⁴ De arresten van het Hof zijn bindend voor alle in het geschil betrokken partijen, wat betekent dat uitsluitend zij verplicht zijn de uitspraak na te leven.²⁸⁵ Toch wordt algemeen aangenomen dat de interpretaties die het Hof in zijn arresten geeft aan begrippen en bepalingen uit het EVRM, bindend zijn voor alle lidstaten, dus zelfs indien zij niet betrokken waren in het concrete geschil.²⁸⁶ Dat houdt in dat wanneer lidstaat A door het EHRM wordt veroordeeld wegens de schending van een specifieke bepaling uit het EVRM, en lidstaat B – die geen partij is in dat concrete geschil – een vergelijkbare schending begaat, lidstaat B die schending eveneens dient te stoppen, ook al werd het daarvoor niet veroordeeld door het EHRM.

²⁷⁸ Verdrag van de Raad van Europa van 4 november 1950 tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, *European Treaty Series* 5, 1.

²⁷⁹ Preambule EVRM.

²⁸⁰ Preambule en art. 1 EVRM.

²⁸¹ Preambule Statuut van de Raad van Europa van 5 mei 1949, *European Treaty Series* 1, 1.

²⁸² PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 84, nr. 145.

²⁸³ Art. 19 EVRM.

²⁸⁴ Art. 32 EVRM.

²⁸⁵ Art. 46, lid 1 EVRM.

²⁸⁶ ARNARDÓTTIR O. M., 'Res Interpretata, Erga Omnes Effect and the Role of the Margin of Appreciation in Giving Domestic Effect to the Judgments of the European Court of Human Rights', *European Journal of International Law* 2017/3, (819) 827, <http://www.ejil.org/pdfs/28/3/2797.pdf>; KARAKAŞ I., 'L'effet erga omnes des arrêts de la Cour européenne des droits de l'homme: l'exemple de l'arrêt Salduz' in TAVERNIER P. en PETTITI C. (eds.), *La France et la Cour européenne des droits de l'homme: La jurisprudence en 2009 et 2010*, Anthemis, 2013, (85) 86-88 ; PENNINCKX E. en DUBOIS C., *La procédure devant la Cour européenne des droits de l'homme*, Wolters Kluwer, 2016, 411, nrs. 1108-1109.

51. **UITSPRAKEN EHRM** – Het EHRM heeft zich al herhaaldelijk uitgesproken over de ouder-kindrelatie in een detentiecontext.²⁸⁷ Hoewel België geen partij was in die arresten, moet het die uitspraken toch naleven (zie nr. 50). Een uitgebreide bespreking van die arresten is opgenomen als bijlage 1. Hieronder volgt een beknopt overzicht (zie nrs. 52 e.v.).

A. Kinderen die niet bij de gedetineerde ouder verblijven

1. Contactbeperkingen

52. **PIECHOWICZ/POLEN (2012)** – In deze zaak erkende het EHRM de noodzaak van begeleiding van kinderen tijdens gevangenisbezoeken.²⁸⁸ Aangezien die begeleiding *in casu* voorhanden was, en er geen bewijs was van schadelijke effecten van de gevangenisbezoeken op het kind, kon de maandenlange weigering van bezoek tussen het kind en zijn gedetineerde vader niet worden gerechtvaardigd.²⁸⁹ Er werd een schending van artikel 8 van het EVRM vastgesteld.²⁹⁰

53. **KHODORKOVSKIY EN LEBEDEV/RUSLAND (2013)** – In dit arrest oordeelde het EHRM dat de overplaatsing van twee gedetineerde vaders naar een afgelegen gevangenis – duizenden kilometers verwijderd van de woonplaats van hun families – een schending inhield van artikel 8 van het EVRM.²⁹¹ Daardoor ontvingen de vaders namelijk minder bezoek van hun familie.²⁹²

54. **KUNGAROV/RUSLAND (2020)** – In deze zaak besloot het Hof tot een schending van artikel 8 van het EVRM, omdat de nationale wetgeving de bevoegde overheden een ongelimiteerde

²⁸⁷ EHRM 30 april 2002, 45837/99, ECLI:CE:ECHR:2002:0430DEC004583799, 'Kleuver/Noorwegen'; EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, 'Horych/Polen'; EHRM 17 april 2012, 20071/07, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD002007107, 'Piechowicz/Polen'; EHRM 9 april 2013, 36228/06, ECLI:CE:ECHR:2013:0409JUD003622806, 'Kurkowski/Polen'; EHRM 25 juli 2013, 11082/06 en 13772/05, ECLI:CE:ECHR:2013:0725JUD001108206, 'Khodorkovskiy en Lebedev/Rusland'; EHRM 30 juni 2015, 41418/04, ECLI:CE:ECHR:2015:0630JUD004141804, 'Khoroshenko/Rusland'; EHRM 24 maart 2016, 56660/12, ECLI:CE:ECHR:2016:0324JUD005666012, 'Korneykova en Korneykov/Oekraïne'; EHRM 18 februari 2020, 70468/17, ECLI:CE:ECHR:2020:0218JUD007046817, 'Kungarov/Rusland'; EHRM 20 oktober 2020, 33729/18, ECLI:CE:ECHR:2020:1020JUD003372918, 'Bădulescu/Portugal'; EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, 'Danilevich/Rusland'; EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, 'Subaşı e.a./Turkije'; EHRM 21 maart 2023, 38144/20, ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420, 'Deltuva/Litouwen'; EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije'.

²⁸⁸ EHRM 17 april 2012, 20071/07, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD002007107, 'Piechowicz/Polen', § 221.

²⁸⁹ EHRM 17 april 2012, 20071/07, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD002007107, 'Piechowicz/Polen', § 221.

²⁹⁰ EHRM 17 april 2012, 20071/07, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD002007107, 'Piechowicz/Polen', § 222.

²⁹¹ EHRM 25 juli 2013, 11082/06 en 13772/05, ECLI:CE:ECHR:2013:0725JUD001108206, 'Khodorkovskiy en Lebedev/Rusland', §§ 822 en 851.

²⁹² EHRM 25 juli 2013, 11082/06 en 13772/05, ECLI:CE:ECHR:2013:0725JUD001108206, 'Khodorkovskiy en Lebedev/Rusland', §§ 828-830.

discretionaire bevoegdheid gaf om gevangenisbezoeken al dan niet toe te staan.²⁹³ Dat bood te weinig bescherming tegen willekeur of misbruik, waardoor er *in casu* onvoldoende rekening werd gehouden met de belangen van de betrokkenen: een gedetineerde vader, zijn kinderen en echtgenote.²⁹⁴

55. **BĂDULESCU/PORTUGAL (2020)** – In deze zaak klaagde een gedetineerde dat hij slechts vijf minuten per dag met zijn familie mocht bellen.²⁹⁵ Het EHRM oordeelde dat er geen schending van artikel 8 van het EVRM was.²⁹⁶ Let wel: dit arrest betrof geen communicatie tussen een gedetineerde ouder en diens kind. Als dat wel het geval was geweest, had het EHRM *misschien* anders geoordeeld.

56. **DANILEVICH/RUSLAND (2021)** – In deze zaak gold een algemeen telefoonverbod, en kon de gedetineerde ouder geen bezoek ontvangen vanwege de grote afstand tussen de gevangenis en de verblijfplaats van zijn familie.²⁹⁷ Daardoor was briefwisseling de enige vorm van contact met zijn zoontje.²⁹⁸ Dat achtte het EHRM onvoldoende onder artikel 8 van het EVRM.²⁹⁹ Het Hof benadrukte dat maximaal telefonisch contact mogelijk moet zijn, evenals extra belmogelijkheden indien de familie ver van de gevangenis woont.³⁰⁰

57. **SUBAŞI E.A./TURKIJE (2022)** – In deze zaak had een groep gedetineerde vaders nauwelijks contact met hun schoolgaande kinderen, omdat bezoek en telefonie in het weekend waren verboden.³⁰¹ Om fysiek contact met hun vaders te hebben, moesten de kinderen doordeweeks op bezoek gaan, wat problematisch was: door de grote afstand tussen de gevangenis en hun verblijfplaats moesten ze school missen en waren ze uitgeput door de lange reis.³⁰² Het EHRM besloot tot een schending van artikel 8 van het EVRM, omdat de nationale autoriteiten een te ruime discretionaire bevoegdheid hadden bij het uitwerken van de bezoekenregeling.³⁰³ Daardoor werd *in casu* onvoldoende rekening gehouden met de belangen van de betrokkenen: de gedetineerde

²⁹³ EHRM 18 februari 2020, 70468/17, ECLI:CE:ECHR:2020:0218JUD007046817, 'Kungarov/Rusland', §§ 18 en 21.

²⁹⁴ EHRM 18 februari 2020, 70468/17, ECLI:CE:ECHR:2020:0218JUD007046817, 'Kungarov/Rusland', §§ 17-20.

²⁹⁵ EHRM 20 oktober 2020, 33729/18, ECLI:CE:ECHR:2020:1020JUD003372918, 'Bădulescu/Portugal', §§ 35-36.

²⁹⁶ EHRM 20 oktober 2020, 33729/18, ECLI:CE:ECHR:2020:1020JUD003372918, 'Bădulescu/Portugal', § 37.

²⁹⁷ EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, 'Danilevich/Rusland', §§ 56-57.

²⁹⁸ EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, 'Danilevich/Rusland', § 56.

²⁹⁹ EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, 'Danilevich/Rusland', §§ 56 en 64-65.

³⁰⁰ EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, 'Danilevich/Rusland', § 60.

³⁰¹ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, 'Subaşı e.a./Turkije', §§ 48 en 86.

³⁰² EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, 'Subaşı e.a./Turkije', §§ 79 en 86.

³⁰³ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, 'Subaşı e.a./Turkije', §§ 81, 85 en 109.

vaders en hun kinderen.³⁰⁴ Het Hof beval de autoriteiten aan om in een flexibele bezoeksregeling te voorzien wanneer een gedetineerde ouder ver van huis wordt vastgehouden.³⁰⁵

58. **DELTUVA/LITOUWEN (2023)** – In deze zaak was het recht op familiebezoek van een gedetineerde vader sterk beperkt: slechts één bezoek gedurende negen maanden.³⁰⁶ Het EHRM oordeelde dat artikel 8 van het EVRM was geschonden, omdat de nationale autoriteiten die beperking onvoldoende konden rechtvaardigen.³⁰⁷ In dit arrest bevestigde het Hof dat de rechten en belangen van kinderen in acht moeten worden genomen bij het nemen van beslissingen over hun gedetineerde ouder.³⁰⁸

59. **NAMIK YÜKSEL/TURKIJE (2024)** – Hoewel de gedetineerde vader in deze zaak – in theorie – vier keer per maand direct contact (zie nr. 18) kon hebben met zijn zoon, kon hij – in de praktijk – geen gebruik maken van dat recht vanwege het duidelijke verzet van zijn zoon tegen de (tijdelijke) scheiding van zijn moeder, de fouillering bij het binnentreden van de gevangenis, en de blootstelling aan de gevangenisinfrastructuur.³⁰⁹ Het EHRM stelde expliciet dat een ouder op grond van artikel 8 van het EVRM geen recht heeft om (dwang)maatregelen te eisen die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid en ontwikkeling van het kind.³¹⁰ *In casu* hadden de nationale autoriteiten alle redelijke stappen ondernomen om het contact tussen vader en kind te faciliteren.³¹¹ Bijgevolg was er geen schending van artikel 8 van het EVRM.³¹²

³⁰⁴ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, 'Subaşı e.a./Turkije', §§ 87-88, 90-91 en 108.

³⁰⁵ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, 'Subaşı e.a./Turkije', § 89.

³⁰⁶ EHRM 21 maart 2023, 38144/20, ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420, 'Deltuva/Litouwen', §§ 43 en 48.

³⁰⁷ EHRM 21 maart 2023, 38144/20, ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420, 'Deltuva/Litouwen', §§ 41, 44-46 en 49.

³⁰⁸ X, 'Ruling by European Court of Human Rights safeguards the right of a child to visit imprisoned parent', *COPE* 23 maart 2023, <https://childrenofprisoners.eu/ruling-by-european-court-of-human-rights-safeguards-the-right-of-a-child-to-visit-imprisoned-parent/> (geraadpleegd op 5 maart 2025).

³⁰⁹ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', §§ 24-25, 38-39, 44, 51-52, 58 en 60.

³¹⁰ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', § 60.

³¹¹ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', § 61.

³¹² EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', § 63.

2. Gebrekkige bezoekomstandigheden

60. **HORYCH/POLen (2012)** – In dit arrest stelde het EHRM een schending van artikel 8 van het EVRM vast vanwege onaanvaardbare bezoekomstandigheden, waardoor een gedetineerde vader jarenlang werd beroofd van direct contact met zijn dochters.³¹³ Enerzijds werd de vader telkens gescheiden van zijn minderjarige dochters door een plexiglazen raam en tralies.³¹⁴ Anderzijds werd het bezoek op een manier georganiseerd die traumatisch was voor de dochters: om de bezoekersruimte te bereiken, moesten ze door de gevangenis lopen, langs gevangencellen aan weerszijden van de gangen, waardoor ze werden blootgesteld aan ongewenste blikken en opmerkingen van andere gedetineerden.³¹⁵

61. **KURKOWSKI/POLen (2013)** – In deze zaak werd een gedetineerde vader op drie afzonderlijke momenten gescheiden van zijn kind, vrouw en moeder door een plexiglazen raam, terwijl dat bij de andere bezoekomomenten niet het geval was.³¹⁶ Het Hof stelde een schending van artikel 8 van het EVRM vast, omdat de nationale autoriteiten geen overtuigende verklaring konden geven voor de inconsistente toepassing van die maatregel, noch voor de reden waarom het bezoek op die drie momenten achter glas moest plaatsvinden.³¹⁷

B. Kinderen die bij de gedetineerde ouder verblijven

62. **KORNEYKOVA EN KORNEYKOV/OEKRAÏNE (2016)** – Kinderen die bij hun gedetineerde ouder verblijven, moeten correct worden bejegend. Ze mogen niet als gedetineerden worden behandeld en moeten toegang hebben tot dezelfde diensten als kinderen buiten de gevangenis, zoals gezondheidsdiensten.³¹⁸ Daarnaast moeten de verblijfsomstandigheden in de gevangenis adequaat zijn voor het verblijf van het kind, bijvoorbeeld op het gebied van hygiëne, toegang tot buitenlucht en voeding.³¹⁹ Indien de nationale autoriteiten hierin tekortschieten, kan dat leiden tot een schending van artikel 3 van het EVRM.

³¹³ EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, 'Horych/Polen', §§ 117, 127-128 en 130-132.

³¹⁴ EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, 'Horych/Polen', § 120.

³¹⁵ EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, 'Horych/Polen', § 119.

³¹⁶ EHRM 9 april 2013, 36228/06, ECLI:CE:ECHR:2013:0409JUD003622806, 'Kurkowski/Polen', §§ 98-99.

³¹⁷ EHRM 9 april 2013, 36228/06, ECLI:CE:ECHR:2013:0409JUD003622806, 'Kurkowski/Polen', §§ 104-105.

³¹⁸ EHRM 24 maart 2016, 56660/12, ECLI:CE:ECHR:2016:0324JUD005666012, 'Korneykova en Korneykov/Oekraïne', §§ 132, 151 en 157.

³¹⁹ EHRM 24 maart 2016, 56660/12, ECLI:CE:ECHR:2016:0324JUD005666012, 'Korneykova en Korneykov/Oekraïne', §§ 139-142, 145 en 147.

§3. Soft law

63. **SOFT LAW: DEFINITIE** – De term ‘*soft law*’ verwijst naar quasi-wettelijke instrumenten die geen bindende kracht hebben, wat betekent dat de naleving ervan niet kan worden afgedwongen.³²⁰ Hieronder (zie nrs. 64-67) worden verscheidene *soft law*-instrumenten van de Verenigde Naties en van de Raad van Europa besproken die relevante bepalingen bevatten voor de ouder-kindrelatie in een detentiecontext en de kinderrechten binnen die relatie. Een analyse van die instrumenten wijst uit dat ze vaak overlappen of minstens vergelijkbare bepalingen bevatten.

A. Verenigde Naties

64. **NELSON MANDELA RULES** – De *United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners*³²¹ (ook de ‘*Nelson Mandela Rules*’ genoemd) is een niet-bindend instrument van 122 bepalingen, dat werd aangenomen door de Verenigde Naties als een internationale standaard waaraan de behandeling van gevangenen minimaal zou moeten voldoen.³²² De *Nelson Mandela Rules* werden voor het eerst uitgevaardigd in 1955, en werden in 2015 herzien.³²³

65. **BANGKOK RULES** – De *United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders*³²⁴ (ook de ‘*Bangkok Rules*’ genoemd) is eveneens een niet-bindend instrument, dat werd aangenomen door de Verenigde Naties in 2010. De regels houden rekening met de specifieke behoeften van vrouwelijke gevangenen, en gaan dieper in op de behoeften van kinderen die bij hun gedetineerde ouder in de gevangenis verblijven. Hoewel de regels voornamelijk betrekking hebben op de behoeften van vrouwen en hun kinderen, wordt in de inleidende opmerkingen gesteld dat sommige regels ook toepasselijk zijn op gedetineerde vaders.³²⁵

³²⁰ DRUZIN B. H., ‘Why does Soft Law have any Power anyway?’, *Asian Journal of International Law* 2017/2, (361) 361, DOI: 10.1017/S2044251316000229; X, ‘Definition: Hard law/soft law’, *European Center for Constitutional and Human Rights* s.d., <https://www.ecchr.eu/en/glossary/hard-law-soft-law> (geraadpleegd op 2 december 2024).

³²¹ Resolutie 70/175 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 17 december 2015, *UN Doc. A/RES/70/175*, 2016.

³²² X, ‘Prison Reform: Nelson Mandela Rules’, *Verenigde Naties* s.d., <https://www.unodc.org/unodc/en/justice-and-prison-reform/nelsonmandelarules.html> (geraadpleegd op 2 december 2024); X, ‘The Nelson Mandela Rules: The History of the Rules’, *Verenigde Naties* s.d., <https://www.unodc.org/unodc/en/justice-and-prison-reform/nelsonmandelaruleshistory.html> (geraadpleegd op 2 december 2024).

³²³ X, ‘The Nelson Mandela Rules: The History of the Rules’, *Verenigde Naties* s.d., <https://www.unodc.org/unodc/en/justice-and-prison-reform/nelsonmandelaruleshistory.html> (geraadpleegd op 2 december 2024).

³²⁴ Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011.

³²⁵ Inleidende opmerking nr. 12 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011.

B. Raad van Europa

66. **EUROPEAN PRISON RULES** – De Raad van Europa heeft de bevoegdheid om aanbevelingen uit te vaardigen. Die worden vervolgens bekrachtigd door één van zijn organen, namelijk het Comité van Ministers of de Parlementaire Vergadering.³²⁶ Zo werd Aanbeveling Rec(2006)2-rev over de *European Prison Rules*³²⁷ aanvaard door het Comité van Ministers op 11 januari 2006. In 2020 werden de *European Prison Rules* voor het laatst herzien.³²⁸ Het gaat om niet-bindende minimumnormen voor de behandeling van gedetineerden in Europese gevangenissen.³²⁹ De *European Prison Rules* zijn in die mate vergelijkbaar met de *Nelson Mandela Rules* (zie nr. 64).

67. **AANBEVELING INZAKE KINDEREN MET GEDETINEERDE OUDERS** – Op 4 april 2018 werd Aanbeveling CM/Rec(2018)5 inzake kinderen met gedetineerde ouders³³⁰ bekrachtigd door het Comité van Ministers (zie nr. 66). De aanbeveling legt vooreerst enkele definities vast, alsook de onderliggende waarden en het toepassingsgebied van de aanbeveling.³³¹ Vervolgens worden enkele basisprincipes uiteengezet, waarna dieper wordt ingegaan op enkele specifieke onderwerpen.³³² De lidstaten van de Raad van Europa worden aangemoedigd om zich in het ontwikkelen van hun wetgeving en beleid te laten leiden door deze aanbeveling.³³³ Echter, een aanbeveling is niet bindend (zie nr. 63): lidstaten zijn niet verplicht om het te integreren in hun wetgeving en beleid.³³⁴

³²⁶ Art. 15, b) Statuut van de Raad van Europa van 5 mei 1949, *European Treaty Series* 1, 1; PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021, 101, nr. 174.

³²⁷ Aanbeveling Rec(2006)2-rev van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 1 juli 2020 aan Lidstaten over de Europese Gevangenisregels, <https://search.coe.int/archives?i=09000016809ee581>.

³²⁸ Aanbeveling Rec(2006)2-rev van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 1 juli 2020 aan Lidstaten over de Europese Gevangenisregels, <https://search.coe.int/archives?i=09000016809ee581>.

³²⁹ X, *European Prison Rules: Short guide*, Penal Reform International, 2021, 1; X, 'Adopted texts: Information on Committee of Ministers' adopted texts', *Raad van Europa* s.d., <https://www.coe.int/en/web/cm/adopted-texts%20information#:~:text=Recommendations%20are%20not%20binding%20on,b> (geraadpleegd op 2 december 2024).

³³⁰ Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>.

³³¹ Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>, 3.

³³² Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>, 4-9.

³³³ Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>, 3.

³³⁴ X, 'Adopted texts: Information on Committee of Ministers' adopted texts', *Raad van Europa* s.d., <https://www.coe.int/en/web/cm/adopted-texts%20information#:~:text=Recommendations%20are%20not%20binding%20on,b> (geraadpleegd op 2 december 2024).

AFDELING III. TOETSINGSKADER

68. **TWEE TOETSINGSKADERS** – In deze afdeling wordt het toetsingskader opgesteld, bestaande uit verscheidene indicatoren en wegingsfactoren. Die zijn gebaseerd op de internationale en Europese rechtsbronnen die hierboven werden besproken (zie nrs. 48 e.v.). Elke indicator en de bijhorende wegingsfactoren worden hieronder grondig toegelicht. Omdat de kinderen die niet respectievelijk wel bij hun gedetineerde ouder verblijven zich in zeer verschillende situaties bevinden en daardoor andere evaluatiecriteria vereisen, is gekozen voor twee aparte toetsingskaders.

§1. Kinderen die niet bij de gedetineerde ouder verblijven

69. **SCHEMA** – De schematische weergave van het toetsingskader voor kinderen die niet bij hun gedetineerde ouder verblijven, is opgenomen als bijlage 2.

70. **EERSTE INDICATOR: ONDERSTEUNING VAN DE KINDEREN** – De eerste indicator voor kinderen die niet bij hun gedetineerde ouder verblijven, is ‘ondersteuning van de kinderen’. Kinderen van gedetineerden bevinden zich in een moeilijke situatie (zie nr. 4). Het is van groot belang dat zij zo goed mogelijk worden ondersteund en opgevolgd, zodat de detentieschade (zie nr. 5) tot een minimum kan worden beperkt. De weging van deze indicator leidt tot volgende wegingsfactoren:

- Eerste wegingsfactor: registratie – Worden de basisgegevens van kinderen van gedetineerden geregistreerd? Om aan deze wegingsfactor te voldoen, moeten minstens volgende gegevens worden geregistreerd: naam, leeftijd, verblijfplaats en primaire zorgfiguur van de kinderen. Die gegevens moeten bij de aankomst van de gedetineerde ouder in de gevangenis worden geregistreerd en tijdens de strafuitvoering worden geüpdatet. Bovendien moeten de gegevens in een beveiligd systeem worden opgeslagen. Deze wegingsfactor krijgt veel belang op internationaal en Europees niveau, aangezien het in alle aangehaalde *soft law*-instrumenten (zie nrs. 64-67) is opgenomen;³³⁵

³³⁵ Art. 3 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011; art. 6, art. 7, f) en art. 9 Resolutie 70/175 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 17 december 2015, *UN Doc. A/RES/70/175*, 2016; art. 5 en 13 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>; art. 15.1, h), art. 16A.1 en art. 16A.3 Aanbeveling Rec(2006)2-rev van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 1 juli 2020 aan Lidstaten over de Europese Gevangenisregels, <https://search.coe.int/archives?i=09000016809ee581>.

- Tweede wegingsfactor: informatie – Worden kinderen van gedetineerden geïnformeerd? Om aan deze wegingsfactor te voldoen, moeten de kinderen op een kindvriendelijke wijze worden geïnformeerd over de beschikbare hulpverlening, de contactmogelijkheden met hun gedetineerde ouder en het gevangenisregime waarin hun ouder verblijft. Deze wegingsfactor volgt uit Aanbeveling CM/Rec(2018)5 (zie nr. 67);³³⁶
- Derde wegingsfactor: hulpverlening – Voorzien de nationale autoriteiten in hulpverlening voor kinderen van gedetineerden? Aan deze wegingsfactor is voldaan indien er (jeugd)hulpverlening van overheidswege wordt aangeboden, of wanneer privé-jeugdhulporganisaties worden gesubsidieerd. De hulpverlening dient bovendien sectoroverschrijdend en multidisciplinair van aard te zijn. Deze wegingsfactor is ook opgenomen in Aanbeveling CM/Rec(2018)5 (zie nr. 67);³³⁷
- Vierde wegingsfactor: begeleiding – Worden kinderen begeleid tijdens een bezoek aan hun gedetineerde ouder? Aan deze wegingsfactor is voldaan indien kinderen van gedetineerden begeleid moeten worden tijdens een bezoek. De overheid moet bovendien begeleiders ter beschikking stellen zodat kinderen die geen eigen begeleider hebben, toch hun gedetineerde ouder kunnen bezoeken. Deze wegingsfactor is terug te vinden in Aanbeveling CM/Rec(2018)5 (zie nr. 67) en rechtspraak van het EHRM (zie nr. 52).³³⁸

71. **TWEEDE INDICATOR: CONTACTMOGELIJKHEID** – De tweede indicator is ‘contactmogelijkheid’. Zowel artikel 9 van het VN-Kinderrechtenverdrag als artikel 8 van het EVRM³³⁹ vereisen dat kinderen de mogelijkheid hebben om contact te onderhouden met hun gedetineerde ouder(s), voor zover dat in hun eigen belang is. Dat contact kan verschillende vormen aannemen, zoals bezoek, telefonische communicatie, videobellen of briefwisseling.³⁴⁰ Nationale autoriteiten kunnen dat contact beperken

³³⁶ Art. 15 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>.

³³⁷ Art. 6 en 49 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>.

³³⁸ Art. 19 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>; EHRM 17 april 2012, 20071/07, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD002007107, ‘Piechowicz/Polen’, § 221.

³³⁹ X, *Key Theme – Rights of the child: Contact rights*, EHRM, 2024, 1.

³⁴⁰ Art. 58, lid 1 Resolutie 70/175 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 17 december 2015, *UN Doc. A/RES/70/175*, 2016; art. 25 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>; art. 24.1 Aanbeveling Rec(2006)2-rev van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 1 juli 2020 aan Lidstaten over de Europese Gevangenisregels,

of weigeren, maar moeten daarbij steeds voldoende rekening houden met het belang van het kind (artikel 3 van het VN-Kinderrechtenverdrag, zie nr. 48). De wegingsfactoren van deze indicator zijn:

- Eerste wegingsfactor: bescherming tegen willekeur – Biedt de nationale wetgeving voldoende bescherming tegen arbitraire beperkingen op het contact tussen gedetineerde ouders en hun kinderen? Aan deze wegingsfactor is niet voldaan wanneer de wetgeving een verregaande discretionaire bevoegdheid toekent aan de bevoegde autoriteiten voor het al dan niet toestaan van bezoek- en belmogelijkheden. Deze wegingsfactor is gebaseerd op artikel 8 van het EVRM (zie nr. 49) en rechtspraak van het EHRM (zie nrs. 54, 57 en 61);³⁴¹
- Tweede wegingsfactor: tuchtsanctie en veiligheidsmaatregel – Kunnen gedetineerden worden onderworpen aan tuchtsancties of veiligheidsmaatregelen die een volledig contactverbod met hun familie inhouden? In dat geval is pas aan deze wegingsfactor voldaan wanneer de wetgeving dergelijke sancties of maatregelen slechts tijdelijk toestaat en ze afhankelijk stelt van de voorwaarde van strikte noodzakelijkheid voor de orde en veiligheid binnen het gevangeniswezen. Deze wegingsfactor is opgenomen in alle aangehaalde *soft law*-instrumenten (zie nrs. 64-67);³⁴²
- Derde wegingsfactor: betaalbaar (video)bellen – Is (video)bellen tussen gedetineerde ouders en hun kinderen betaalbaar? Aan deze wegingsfactor is niet voldaan wanneer het (video)bellen met zeer hoge kosten gepaard gaat. Indien een gedetineerde die vorm van contact niet kan bekostigen, is bovendien vereist dat de overheid financiële ondersteuning biedt. Deze wegingsfactor is terug te vinden in Aanbeveling CM/Rec(2018)5 (zie nr. 67);³⁴³

<https://search.coe.int/archives?i=09000016809ee581>; EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, 'Danilevich/Rusland', §§ 59-60.

³⁴¹ EHRM 9 april 2013, 36228/06, ECLI:CE:ECHR:2013:0409JUD003622806, 'Kurkowski/Polen', §§ 93-97; EHRM 18 februari 2020, 70468/17, ECLI:CE:ECHR:2020:0218JUD007046817, 'Kungarov/Rusland', §§ 18-20; EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, 'Subaşı e.a./Turkije', §§ 81, 85 en 93.

³⁴² Art. 23 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011; art. 43, lid 3 Resolutie 70/175 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 17 december 2015, *UN Doc. A/RES/70/175*, 2016; art. 30-31 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>; art. 24.2 en 60.4 Aanbeveling Rec(2006)2-rev van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 1 juli 2020 aan Lidstaten over de Europese Gevangenisregels, <https://search.coe.int/archives?i=09000016809ee581>.

³⁴³ Art. 25 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>.

- Vierde wegingsfactor: afstand tot gevangenis – Wordt er rekening gehouden met de verblijfplaats van het kind bij de keuze van de gevangenis waar de gedetineerde ouder wordt (over)geplaatst? Aan deze wegingsfactor is niet voldaan indien de gedetineerde ouder wordt (over)geplaatst in een afgelegen gevangenis, terwijl er ook plaats is in een dichterbij gelegen gevangenis. Indien het niet mogelijk is om rekening te houden met de verblijfplaats van het kind, moet de bevoegde overheid tegenmaatregelen nemen om de nadelen van de afstand tot de gevangenis te beperken, bijvoorbeeld door een flexibele bezoeksregeling of financiële tegemoetkoming voor de reiskosten. Ook aan deze wegingsfactor wordt veel belang gehecht op internationaal en Europees niveau: hij vloeit voort uit artikel 3 van het VN-Kinderrechtenverdrag (zie nr. 48), artikel 8 van het EVRM (zie nr. 49), alle aangehaalde *soft law*-instrumenten (zie nrs. 64-67) en rechtspraak van het EHRM (zie nrs. 53 en 57).³⁴⁴

72. **DERDE INDICATOR: KWALITEIT VAN HET CONTACT** – De derde indicator is ‘kwaliteit van het contact’. Zodra is vastgesteld dat contact tussen de gedetineerde ouder en het kind mogelijk is, moeten de nationale autoriteiten ervoor zorgen dat het contact ook van een zekere kwaliteit is. De wegingsfactoren van deze indicator zijn:

- Eerste wegingsfactor: frequentie & duur – Kunnen kinderen hun gedetineerde ouder voldoende vaak en voldoende lang contacteren? Deze wegingsfactor vloeit vooreerst voort uit artikel 9 van het VN-Kinderrechtenverdrag (zie nr. 48) en artikel 8 van het EVRM (zie nr. 49). Daarnaast zijn in de *Bangkok Rules* (zie nr. 65), Aanbeveling CM/Rec(2018)5 (zie nr. 67) en rechtspraak van het EHRM (zie nrs. 52, 55-56 en 58-59) enkele richtlijnen opgenomen over wat wel of niet aanvaardbaar is (bijvoorbeeld: vijf minuten per dag volstaan; één bezoek per week is voldoende; één bezoek gedurende negen maanden is onvoldoende; briefwisseling op zich is niet voldoende);³⁴⁵

³⁴⁴ Art. 4 en 26 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011; art. 59 Resolutie 70/175 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 17 december 2015, *UN Doc. A/RES/70/175*, 2016; art. 3, 16 en 22 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>; art. 17.1 Aanbeveling Rec(2006)2-rev van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 1 juli 2020 aan Lidstaten over de Europese Gevangenisregels, <https://search.coe.int/archives?i=09000016809ee581>; EHRM 25 juli 2013, 11082/06 en 13772/05, ECLI:CE:ECHR:2013:0725JUD001108206, ‘Khodorkovskiy en Lebedev/Rusland’, §§ 822, 828-830 en 851; EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, ‘Subaşı e.a./Turkije’, §§ 79, 86 en 89.

³⁴⁵ Art. 28 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011; art. 17 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders,

- Tweede wegingsfactor: direct contact – Kunnen kinderen direct contact hebben met hun gedetineerde ouder tijdens een bezoek? Aan deze wegingsfactor is niet voldaan indien de nationale wetgeving alleen indirect contact (zie nr. 18) toelaat. Deze wegingsfactor vloeit voort uit artikel 9 van het VN-Kinderrechtenverdrag (zie nr. 48), evenals de *Bangkok Rules* (zie nr. 65), Aanbeveling CM/Rec(2018)5 (zie nr. 67) en rechtspraak van het EHRM (zie nrs. 60-61);³⁴⁶
- Derde wegingsfactor: dwangmaatregelen – Kunnen kinderen gedwongen worden om hun gedetineerde ouder te bezoeken? Aan deze wegingsfactor is niet voldaan indien dwangmaatregelen kunnen worden opgelegd aan kinderen om contact te onderhouden met hun (gedetineerde) ouder. Het EHRM heeft recent benadrukt dat dit bijzonder problematisch is wanneer het kind zich duidelijk verzet tegen het contact (zie nr. 59).³⁴⁷ Dergelijke dwangmaatregelen zijn in strijd met het belang van het kind (artikel 3 van het VN-Kinderrechtenverdrag, zie nr. 48).

73. **VIERDE INDICATOR: KINDVRIENDELIJK CONTACT** – De vierde indicator betreft ‘kindvriendelijk contact’. Wanneer kinderen hun ouder in de gevangenis bezoeken, is het belangrijk dat dit gebeurt in een kindvriendelijke sfeer en omgeving. Als dat niet het geval is, kan dat het kind ervan weerhouden om nog op bezoek te gaan bij zijn of haar ouder, hetgeen schadelijk is voor het behouden en onderhouden van een goede ouder-kindrelatie.³⁴⁸ De weging van deze indicator leidt tot volgende wegingsfactoren:

- Eerste wegingsfactor: opleiding – Krijgt het gevangenispersoneel een opleiding over de correcte bejegening van kinderen van gedetineerden en hun (niet-)gedetineerde ouder? Aan

<https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>; EHRM 17 april 2012, 20071/07, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD002007107, ‘Piechowicz/Polen’, §§ 221-222; EHRM 20 oktober 2020, 33729/18, ECLI:CE:ECHR:2020:1020JUD003372918, ‘Bădulescu/Portugal’, §§ 35-37; EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, ‘Danilevich/Rusland’, § 56; EHRM 21 maart 2023, 38144/20, ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420, ‘Deltuva/Litouwen’, §§ 47-49; EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, ‘Namik Yüksel/Turkije’, §§ 39, 42, 44-45, 58 en 63.

³⁴⁶ Art. 28 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011; art. 31 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>; EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, ‘Horych/Polen’, §§ 120, 127-128 en 130-132; EHRM 9 april 2013, 36228/06, ECLI:CE:ECHR:2013:0409JUD003622806, ‘Kurkowski/Polen’, §§ 98-100 en 104-105.

³⁴⁷ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, ‘Namik Yüksel/Turkije’, § 60.

³⁴⁸ EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, ‘Horych/Polen’, §§ 119, 127-128 en 130-131.

deze wegingsfactor is niet voldaan indien in een dergelijke opleiding niet wordt voorzien. Deze wegingsfactor vloeit voort uit de *soft law*-instrumenten van de Raad van Europa (zie nrs. 66-67);³⁴⁹

- Tweede wegingsfactor: fouillering – Worden kinderen op een kindvriendelijke manier gefouilleerd voorafgaand aan het gevangenisbezoek? Aan deze wegingsfactor is voldaan indien de fouillering wordt uitgevoerd door competente professionals met specifieke training in het fouilleren van bezoekers. Daarnaast moet het gevangenispersoneel de waardigheid van het kind respecteren tijdens de fouillering (bijvoorbeeld: geen naaktfouilleringen). Deze wegingsfactor is opgenomen in alle aangehaalde *soft law*-instrumenten (zie nrs. 64-67);³⁵⁰
- Derde wegingsfactor: bezoekersruimte – Beschikken gevangenisren over een speciaal ingerichte bezoekersruimte voor kinderen? Aan deze wegingsfactor is voldaan indien er een kindvriendelijke bezoekersruimte aanwezig is, uitgerust met passend materiaal zoals speelgoed, boeken en gezelschapsspellen. Deze wegingsfactor is gebaseerd op bepalingen van de *Bangkok Rules* (zie nr. 65) en van Aanbeveling CM/Rec(2018)5 (zie nr. 67);³⁵¹
- Vierde wegingsfactor: ouder-kindactiviteiten – Worden er speciale ouder-kindactiviteiten georganiseerd voor bijzondere gelegenheden? Aan deze wegingsfactor is voldaan indien er activiteiten worden georganiseerd voor gelegenheden zoals Kerstmis, Sinterklaas en vaderdag. Deze wegingsfactor is opgenomen in Aanbeveling CM/Rec(2018)5 (zie nr. 67).³⁵²

³⁴⁹ Art. 7 en 46-48 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>; art. 81.1-81.3 Aanbeveling Rec(2006)2-rev van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 1 juli 2020 aan Lidstaten over de Europese Gevangenisregels, <https://search.coe.int/archives?i=09000016809ee581>.

³⁵⁰ Art. 21 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011; art. 60, lid 2 Resolutie 70/175 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 17 december 2015, *UN Doc. A/RES/70/175*, 2016; art. 23 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>; art. 54.1, c) en art. 54.3-54.4 Aanbeveling Rec(2006)2-rev van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 1 juli 2020 aan Lidstaten over de Europese Gevangenisregels, <https://search.coe.int/archives?i=09000016809ee581>.

³⁵¹ Art. 28 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011; art. 20-21 en 33 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>.

³⁵² Art. 28 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>.

74. **VIJFDE INDICATOR: FLEXIBILITEIT VAN DE CONTACTREGELING** – De laatste indicator van het eerste toetsingskader is ‘flexibiliteit van de contactregeling’. Het is van belang dat de contactregeling voldoende flexibiliteit biedt, zodat kan worden ingespeeld op de beschikbaarheid en behoeften van de kinderen van gedetineerden. De wegingsfactoren voor deze indicator zijn:

- Eerste wegingsfactor: flexibele bezoeksregeling – Biedt de bezoeksregeling voldoende flexibiliteit, gelet op de beschikbaarheden van kinderen? De bezoeksregeling moet bijvoorbeeld rekening houden met de schoolplicht van kinderen en de afstand die zij moeten afleggen om de gevangenis te bereiken. Flexibiliteit kan ook bestaan in de mogelijkheid om ‘contactrechten’ te combineren (bijvoorbeeld: in plaats van twee bezoeken van één uur per maand, is één bezoek van twee uur per maand mogelijk). Deze wegingsfactor vloeit voort uit artikel 9 van het VN-Kinderrechtenverdrag (zie nr. 48), artikel 8 van het EVRM (zie nr. 49), Aanbeveling CM/Rec(2018)5 (zie nr. 67) en rechtspraak van het EHRM (zie nrs. 56-57);³⁵³
- Tweede wegingsfactor: initiatief (video)bellen – Kunnen kinderen zelf (video)bellen naar hun gedetineerde ouder? Aan deze wegingsfactor is niet voldaan indien het kind niet over die initiatiefmogelijkheid beschikt. Deze wegingsfactor is gebaseerd op een bepaling uit Aanbeveling CM/Rec(2018)5 (zie nr. 67);³⁵⁴
- Derde wegingsfactor: uitgaansvergunning – Kunnen gedetineerde ouders de gevangenis tijdelijk verlaten om belangrijke gebeurtenissen in het leven van hun kinderen bij te wonen? Aan deze wegingsfactor is voldaan indien een gedetineerde ouder een uitgaansvergunning kan verkrijgen voor gelegenheden zoals de verjaardag of de eerste schooldag van een kind. Ook deze wegingsfactor is opgenomen in Aanbeveling CM/Rec(2018)5 (zie nr. 67).³⁵⁵

³⁵³ Art. 18 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>; EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, ‘Danilevich/Rusland’, § 60; EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, ‘Subaşı e.a./Turkije’, §§ 47, 79, 86-87, 89, 93 en 109.

³⁵⁴ Art. 26 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>.

³⁵⁵ Art. 11 en 20 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>.

§2. Kinderen die bij de gedetineerde ouder verblijven

75. **SCHEMA** – De schematische weergave van het toetsingskader voor kinderen die bij hun gedetineerde ouder verblijven, is opgenomen als bijlage 3.

76. **EERSTE INDICATOR: IN CONCRETO BESLUITVORMING** – De eerste indicator voor kinderen die bij hun gedetineerde ouder in de gevangenis verblijven, is ‘*in concreto* besluitvorming’. De beslissing om een kind te plaatsen of weg te halen bij de gedetineerde ouder in de gevangenis moet altijd het resultaat zijn van een zorgvuldige besluitvorming, waarbij zowel het belang van het kind als de concrete omstandigheden in acht worden genomen.³⁵⁶ De wegingsfactoren van deze indicator zijn:

- Eerste wegingsfactor: plaatsing – Wordt de plaatsingsbeslissing genomen op basis van een individuele beoordeling die rekening houdt met het belang van het kind? Aan deze wegingsfactor is niet voldaan indien de beslissing gebaseerd is op standaardvoorwaarden of wanneer het belang van het kind niet in aanmerking wordt genomen. Deze wegingsfactor vloeit voort uit alle aangehaalde *soft law*-instrumenten (zie nrs. 64-67), evenals uit artikel 3 van het VN-Kinderrechtenverdrag (zie nr. 48);³⁵⁷
- Tweede wegingsfactor: verwijdering – Wordt de verwijderingsbeslissing genomen op basis van een individuele beoordeling die rekening houdt met het belang van het kind? Aan deze wegingsfactor is niet voldaan indien de verwijderingsbeslissing gebaseerd is op standaardvoorwaarden, zoals het overschrijden van een bepaalde leeftijdsgrens. Om aan deze wegingsfactor te voldoen, moet het kind bovendien worden voorbereid op de scheiding en moet er een passend alternatief verblijf buiten de gevangenis voor het kind worden gevonden. Deze wegingsfactor is gebaseerd op bepalingen van de *Bangkok Rules* (zie nr. 65) en Aanbeveling CM/Rec(2018)5 (zie nr. 67), alsook artikel 3 van het VN-Kinderrechtenverdrag (zie nr. 48).³⁵⁸

³⁵⁶ Art. 3 Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3.

³⁵⁷ Art. 49 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011; art. 29, lid 1 Resolutie 70/175 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 17 december 2015, *UN Doc. A/RES/70/175*, 2016; art. 36 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>; art. 36.1 Aanbeveling Rec(2006)2-rev van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 1 juli 2020 aan Lidstaten over de Europese Gevangenisregels, <https://search.coe.int/archives?i=09000016809ee581>.

³⁵⁸ Art. 52, lid 1-2 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011; art. 38-39 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa

77. **TWEEDE INDICATOR: BEHOORLIJKE VERBLIJFSOMSTANDIGHEDEN** – De tweede indicator is ‘behoorlijke verblijfsomstandigheden’. Het is zeer belangrijk dat de kinderen die bij hun gedetineerde ouder verblijven, in een leefomgeving terechtkomen die gunstig is voor hun gezondheid en ontwikkeling.³⁵⁹ De weging van deze indicator leidt tot volgende wegingsfactoren:

- Eerste wegingsfactor: aparte afdeling – Verblijven gedetineerde ouders en hun kinderen op een aparte gevangenisafdeling? Aan deze wegingsfactor is niet voldaan indien gedetineerde ouders en hun kinderen op dezelfde afdeling verblijven als andere gedetineerden. Om aan deze wegingsfactor te voldoen, is bovendien vereist dat de afdeling kindvriendelijk is ingekleed. Deze wegingsfactor vloeit voort uit de aangehaalde *soft law*-instrumenten van de Raad van Europa (zie nrs. 66-67);³⁶⁰
- Tweede wegingsfactor: materiële leefomstandigheden – Zijn de materiële leefomstandigheden in de gevangenis bevorderlijk voor de gezondheid en de ontwikkeling van het kind? Om aan deze wegingsfactor te voldoen, moet minimaal aan volgende vereisten worden voldaan: de gevangenisafdeling is hygiënisch; er wordt voldoende en gezonde voeding aangeboden; er zijn regelmatige bewegingsmogelijkheden voor het kind; en het kind heeft toegang tot openluchtruimtes. Deze wegingsfactor is gebaseerd op artikel 6 van het VN-Kinderrechtenverdrag (zie nr. 48), artikel 3 van het EVRM (zie nr. 49), de *Bangkok Rules* (zie nr. 65), Aanbeveling CM/Rec(2018)5 (zie nr. 67) en rechtspraak van het EHRM (zie nr. 62);³⁶¹
- Derde wegingsfactor: flexibel regime – Is het gevangenisregime op de ouder-kindafdeling voldoende flexibel? Aan deze wegingsfactor is voldaan wanneer het regime rekening houdt

van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>.

³⁵⁹ Art. 3 EVRM; art. 6 Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3.

³⁶⁰ Art. 37 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>; art. 36.3 Aanbeveling Rec(2006)2-rev van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 1 juli 2020 aan Lidstaten over de Europese Gevangenisregels, <https://search.coe.int/archives?i=09000016809ee581>.

³⁶¹ Art. 48, lid 1 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011; art. 37, tweede streepje Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>; EHRM 24 maart 2016, 56660/12, ECLI:CE:ECHR:2016:0324JUD005666012, ‘Korneykova en Korneykov/Oekraïne’, §§ 139-142 en 147.

met de behoeften van het kind en de gedetineerde ouder. Zowel de *Bangkok Rules* (zie nr. 65) als Aanbeveling CM/Rec(2018)5 (zie nr. 67) verwijzen naar deze wegingsfactor.³⁶²

78. **DERDE INDICATOR: BEJEGENING VAN DE KINDEREN** – De derde indicator luidt ‘bejegening van de kinderen’. Het is essentieel dat die kinderen op een menswaardige en kindvriendelijke manier worden behandeld, zodat ze zo min mogelijk negatieve effecten ondervinden van het feit dat ze in een gevangenis opgroeien.³⁶³ De wegingsfactoren van deze indicator zijn:

- Eerste wegingsfactor: leefomgeving – Komt de leefomgeving van het kind in de gevangenis overeen met de leefomgeving van kinderen buiten de gevangenis? Met andere woorden, het kind mag niet als gedetineerde worden behandeld. Het kind moet toegang hebben tot openluchtruimtes, alsook tot diensten en hulpverlening die buiten de gevangenis beschikbaar zijn voor kinderen. Als dat niet zo is, wordt aan deze wegingsfactor niet voldaan. Er wordt veel belang gehecht aan deze wegingsfactor op internationaal en Europees niveau: hij vloeit voort uit artikel 2 van het VN-Kinderrechtenverdrag (zie nr. 48), de aangehaalde *soft law*-instrumenten (zie nrs. 64-67) en rechtspraak van het EHRM (zie nr. 62);³⁶⁴
- Tweede wegingsfactor: opleiding – Wordt het gevangenispersoneel van de ouderkindafdeling opgeleid om op een bekwame manier met de kinderen te leren omgaan? Die opleiding kan bijvoorbeeld het ontwikkelingsproces van kinderen behandelen, evenals EHBO voor kinderen. Als een dergelijke opleiding niet verplicht is voor het personeel op de ouderkindafdeling, wordt niet voldaan aan deze wegingsfactor. De *Nelson Mandela Rules* (zie nr. 64), *Bangkok Rules* (zie nr. 65) en *European Prison Rules* (zie nr. 66) verwijzen hiernaar.³⁶⁵

³⁶² Art. 42, lid 2-3 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011; art. 37, vijfde streepje Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>.

³⁶³ Art. 3 EVRM; art. 3 Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3.

³⁶⁴ Art. 49 en art. 51, lid 2 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011; art. 29, lid 2 Resolutie 70/175 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 17 december 2015, *UN Doc. A/RES/70/175*, 2016; art. 36 en art. 37, derde en zesde streepje Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>; art. 36.1 Aanbeveling Rec(2006)2-rev van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 1 juli 2020 aan Lidstaten over de Europese Gevangenisregels, <https://search.coe.int/archives?i=09000016809ee581>; EHRM 24 maart 2016, 56660/12, ECLI:CE:ECHR:2016:0324JUD005666012, ‘Korneykova en Korneykov/Oekraïne’, §§ 132, 145, 151 en 157.

³⁶⁵ Art. 33, lid 3 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011; art. 76, lid 2 Resolutie 70/175 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 17 december 2015, *UN Doc. A/RES/70/175*, 2016; art. 81.3 Aanbeveling Rec(2006)2-rev van het Comité van Ministers van

79. **VIJFDE INDICATOR: OPVOLGING & ONDERSTEUNING** – De vierde indicator betreft ‘opvolging & ondersteuning’. Kinderen die bij hun gedetineerde ouder verblijven, moeten systematisch worden opgevolgd en ondersteund zodat hun ontwikkelingsproces en welzijn gewaarborgd blijven.³⁶⁶ De wegingsfactoren van deze indicator zijn:

- Eerste wegingsfactor: gezondheid – Worden de gezondheid en het welzijn van het kind gewaarborgd? Aan deze wegingsfactor is voldaan door bijvoorbeeld te voorzien in medische screenings, in voldoende en kwalitatieve sociale en gezondheidsdiensten en in de opvolging van de ontwikkeling van het kind door specialisten. Deze wegingsfactor is gebaseerd op artikel 6 van het VN-Kinderrechtenverdrag (zie nr. 48), evenals bepalingen uit de *Nelson Mandela Rules* (zie nr. 64), de *Bangkok Rules* (zie nr. 65) en Aanbeveling CM/Rec(2018)5 (zie nr. 67),³⁶⁷
- Tweede wegingsfactor: kinderopvang – Kan het kind terecht in kinderopvangfaciliteiten? Aan deze wegingsfactor is voldaan wanneer het kind zowel binnen als buiten de gevangenis toegang heeft tot dergelijke faciliteiten. Bovendien moeten die faciliteiten bemand worden door gekwalificeerd personeel. Deze wegingsfactor is gebaseerd op de aangehaalde *soft law*-instrumenten (zie nrs. 64-67).³⁶⁸

80. **VIJFDE INDICATOR: CONTACTMOGELIJKHEID** – De laatste indicator van het tweede toetsingskader is ‘contactmogelijkheid’. Kinderen die bij hun gedetineerde ouder verblijven, wonen tijdelijk in de gevangenis, maar zijn zelf uiteraard geen gedetineerden. Bijgevolg moeten zij in contact kunnen

de Raad van Europa van 1 juli 2020 aan Lidstaten over de Europese Gevangenisregels, <https://search.coe.int/archives?i=09000016809ee581>.

³⁶⁶ Art. 6 Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3.

³⁶⁷ Art. 9 en art. 51, lid 1 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011; art. 29, lid 1, b) Resolutie 70/175 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 17 december 2015, *UN Doc. A/RES/70/175*, 2016; art. 37, tweede streepje Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>.

³⁶⁸ Art. 42, lid 2 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011; art. 29, lid 1, a) Resolutie 70/175 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 17 december 2015, *UN Doc. A/RES/70/175*, 2016; art. 37, derde streepje Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>; art. 36.2 Aanbeveling Rec(2006)2-rev van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 1 juli 2020 aan Lidstaten over de Europese Gevangenisregels, <https://search.coe.int/archives?i=09000016809ee581>.

blijven met de wereld buiten de gevangenis.³⁶⁹ Daarnaast is het belangrijk dat het kind en de gedetineerde ouder voldoende tijd met elkaar kunnen doorbrengen.³⁷⁰ De wegingsfactoren van deze indicator zijn:

- Eerste wegingsfactor: ouder-kind – Kunnen het kind en de gedetineerde ouder maximaal contact hebben met elkaar? Om aan deze wegingsfactor te voldoen, moet maximaal contact mogelijk zijn, zowel tijdens het verblijf in de gevangenis als nadat het kind de gevangenis heeft (moeten) verlaten. Deze wegingsfactor is gebaseerd op artikel 9 van het VN-Kinderrechtenverdrag (zie nr. 48), artikel 8 van het EVRM (zie nr. 49), de *Bangkok Rules* (zie nr. 65) en Aanbeveling CM/Rec(2018)5 (zie nr. 67);³⁷¹
- Tweede wegingsfactor: tuchtsanctie – Kunnen gedetineerde ouders onderworpen worden aan een tuchtsanctie waardoor zij gescheiden worden van hun kind? Indien dat kan, wordt niet voldaan aan deze wegingsfactor. Dat vloeit voort uit de *Nelson Mandela Rules* (zie nr. 64), de *Bangkok Rules* (zie nr. 65) en de *European Prison Rules* (zie nr. 66);³⁷²
- Derde wegingsfactor: buitenwereld – Kunnen de kinderen contact onderhouden met de wereld buiten de gevangenis? Deze wegingsfactor vereist bijvoorbeeld voldoende contact met familieleden buiten de gevangenis. Daarnaast moet het kind uitstapjes kunnen maken buiten de gevangenis. Deze wegingsfactor is gebaseerd op artikel 9 van het VN-Kinderrechtenverdrag (zie nr. 48), artikel 8 van het EVRM (zie nr. 49) en een bepaling uit Aanbeveling CM/Rec(2018)5 (zie nr. 67).³⁷³

³⁶⁹ Art. 2 Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3.

³⁷⁰ Art. 8 EVRM; art. 9 Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3.

³⁷¹ Art. 50 en art. 52, lid 3 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011; art. 37, vierde streepje en art. 40 Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>.

³⁷² Art. 22 Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011; art. 45, lid 2 Resolutie 70/175 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 17 december 2015, *UN Doc. A/RES/70/175*, 2016; art. 60.6.a Aanbeveling Rec(2006)2-rev van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 1 juli 2020 aan Lidstaten over de Europese Gevangenisregels, <https://search.coe.int/archives?i=09000016809ee581>.

³⁷³ Art. 37, derde en zevende streepje Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>.

AFDELING IV. TOETSING

§1. Kinderen die niet bij de gedetineerde ouder verblijven

81. EERSTE INDICATOR: ONDERSTEUNING VAN DE KINDEREN

- Eerste wegingsfactor: registratie – In België worden de basisgegevens van kinderen van gedetineerden op geen enkel moment geregistreerd.³⁷⁴ Dat verklaart waarom er geen zicht is op het aantal kinderen van gedetineerden in België (zie nr. 2). Aan deze wegingsfactor is niet voldaan.
- Tweede wegingsfactor: informatie – In België is het niet wettelijk verplicht om kinderen van gedetineerden te informeren over de beschikbare hulpverlening, over de contactmogelijkheden met hun gedetineerde ouder of over het gevangenisregime waarin hun ouder verblijft. In de praktijk gebeurt dat bijgevolg ook niet proactief.³⁷⁵ Wel is er online veel (kindvriendelijke) informatie te vinden. De jongerenwebsite watwat.be bevat een pagina met kindvriendelijke uitleg over de beschikbare hulpverlening en de contactmogelijkheden met de gedetineerde ouder.³⁷⁶ Echter, aangezien de exacte contactregelingen per gevangenis verschillen, worden de kinderen ertoe aangezet zelf op zoek te gaan naar die informatie.³⁷⁷ Helaas ontbreekt een rechtstreekse link naar de website van de FOD Justitie, waar de contactregelingen per gevangenis te vinden zijn.³⁷⁸ dat zou de zoektocht voor de kinderen vergemakkelijken. Wat het gevangenisregime betreft, is ook veel informatie terug te vinden op de website van de FOD Justitie,³⁷⁹ maar die is zeer algemeen en niet per se kindvriendelijk geformuleerd. Er zijn ook kinderboekjes – zowel Franstalig³⁸⁰

³⁷⁴ Art. 19 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel;X>, 'Recommendation on Children of Imprisoned Parents', *Europrijs* 2022, nrs. 5 en 13, <https://www.euopris.org/recommendations/> (geraadpleegd op 1 april 2025).

³⁷⁵ X, 'Recommendation on Children of Imprisoned Parents', *Europrijs* 2022, nr. 15, <https://www.euopris.org/recommendations/> (geraadpleegd op 1 april 2025).

³⁷⁶ TZITEMZO, 'Mijn ouders zitten in de gevangenis, wat nu?', *WAT WAT* s.d., <https://www.watwat.be/problemen-thuis/mijn-ouders-zitten-de-gevangenis-wat-nu> (geraadpleegd op 12 maart 2025).

³⁷⁷ TZITEMZO, 'Mijn ouders zitten in de gevangenis, wat nu?', *WAT WAT* s.d., <https://www.watwat.be/problemen-thuis/mijn-ouders-zitten-de-gevangenis-wat-nu> (geraadpleegd op 12 maart 2025).

³⁷⁸ X, 'Bezoekuren', *FOD Justitie* s.d., https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenis/belgische_gevangenis/klassieke_gevangenis/gedetineerd_e_bezoeken_0 (geraadpleegd op 12 maart 2025).

³⁷⁹ X, 'Regime', *FOD Justitie* s.d., https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenis/belgische_gevangenis/klassieke_gevangenis/leven_in_de_gevangenis/regime (geraadpleegd op 12 maart 2025).

³⁸⁰ GOFFIN L. en LURQUIN-DELVAUX R.-A., *Petit Tom en visite*, le Fonds Houtman, s.d.

als Nederlandstalig³⁸¹ – waarin ‘detentie’ en ‘gevangenisbezoek’ op een kindvriendelijke wijze worden uitgelegd. Die boekjes zijn – mijns inziens – evenwel zeer algemeen opgesteld, en bevatten geen concrete informatie. Er kan worden geconcludeerd dat er veel informatie beschikbaar is, maar die is niet altijd kindvriendelijk verwoord. Aan deze wegingsfactor is bijgevolg niet voldaan.

- Derde wegingsfactor: hulpverlening – In België wordt de laatste jaren ingezet op multidisciplinaire en sectoroverschrijdende jeugdhulpverlening van overheidswege.³⁸² Bovendien kunnen erkende jeugdhulporganisaties subsidies ontvangen.³⁸³ In Wallonië en Brussel is er ook *le Fonds Houtman*, dat financiële steun biedt aan – onder andere – projecten ter ondersteuning van kinderen van gedetineerden.³⁸⁴ Ondanks de versnipperde hulpverlening (zie nrs. 36-37), is wel aan deze wegingsfactor voldaan.
- Vierde wegingsfactor: begeleiding – Kinderen jonger dan zestien jaar moeten worden begeleid tijdens een bezoek aan hun gedetineerde ouder (zie nr. 19). Er zijn vrijwilligers beschikbaar als zij zelf geen begeleider hebben.³⁸⁵ Aan deze wegingsfactor is voldaan.

³⁸¹ X, *Noor bezoekt haar papa: ‘Mijn eerste bezoek aan de gevangenis’*, CAW Oost-Vlaanderen, s.d.

³⁸² Art. 5, eerste lid en art. 8 Decr.VI. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013, 65.154, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2013/07/12/2013035791/justel>; art. 1, 3° en 13° Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, *BS* 3 april 2018, 31.814, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decret/2018/01/18/2018011568/justel>; art. 14, eerste lid Decr.D. 13 november 2023 über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, *BS* 15 februari 2024, 20.302, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2023/11/13/2024001120/justel>; Ontwerp van decreet über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, D.PARL., 2022-2023, 22 augustus 2023, nr. 284 (2022-2023) Nr. 1, 9.

³⁸³ Art. 5, derde lid Decr.VI. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013, 65.154, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2013/07/12/2013035791/justel>; art. 149 Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, *BS* 3 april 2018, 31.814, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decret/2018/01/18/2018011568/justel>; art. 107, eerste lid Decr.D. 13 november 2023 über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, *BS* 15 februari 2024, 20.302, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2023/11/13/2024001120/justel>; B.VI.Reg. 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, *BS* 12 juli 2019, 70.740, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2019/04/05/2019013585/justel>.

³⁸⁴ X, ‘Qui sommes-nous?: Le fonctionnement du Fonds Houtman’, *le Fonds Houtman* s.d., <https://www.fonds-houtman.be/qui-sommes-nous/le-fonctionnement-du-fonds-houtman/> (geraadpleegd op 8 april 2025); X, ‘Thématiques: Enfants de parents détenus’, *le Fonds Houtman* s.d., <https://www.fonds-houtman.be/thematiques/enfants-de-parents-detenus/> (geraadpleegd op 8 april 2025).

³⁸⁵ SILLIS M., ‘Papa in de gevangenis: ‘Het leek alsof we mededaders waren’’, *Sociaal.Net* 31 augustus 2022, <https://sociaal.net/achtergrond/papa-in-de-gevangenis-kinderen-met-ouder-in-detentie> (geraadpleegd op 21 april 2025); VCOK, ‘Begeleider kinderbezoek in de gevangenis van Gent’, *Give a Day* 27 maart 2025, <https://www.giveaday.be/nl-be/registraties/vrijwilligerswerk/begeleider-kinderbezoek-in-de-gevangenis-van-gent/57071> (geraadpleegd op 21 april 2025); X, ‘Activiteiten: Kinderbezoek begeleiden’, *BrugBinnensteBuiten* s.d., <https://brugbinnenstebuiten.be/activiteiten/> (geraadpleegd op 21 april 2025); X, ‘Nos actions locales: Accompagnement des enfants en visite en prison’, *Rode Kruis* s.d., <https://maisons.croix-rouge.be/accompagnement-enfant-prison> (geraadpleegd op 21 april 2025).

Besluit: omdat slechts aan twee van de vier wegingsfactoren is voldaan, volstaat de ondersteuning van kinderen van gedetineerden in België niet.

82. TWEEDE INDICATOR: CONTACTMOGELIJKHEID

- Eerste wegingsfactor: bescherming tegen willekeur – De Basiswet Gevangeniswezen bepaalt dat de gevangenisdirecteur het contact (bezoek en telefonie) tussen gedetineerden en hun kinderen kan ontzeggen of beperken onder enkele strikte voorwaarden.³⁸⁶ Ten eerste dienen er geïndividualiseerde aanwijzingen te zijn dat het contact de handhaving van de orde of de veiligheid ernstig in gevaar kan brengen.³⁸⁷ Ten tweede kan het (ongestoord) bezoek slechts volledig worden geweigerd op basis van enkele specifieke gronden (bijvoorbeeld: bezoek achter glas volstaat niet om het gevaar af te wenden).³⁸⁸ Die beslissing tot voorlopige ontzegging of weigering moet schriftelijk en gemotiveerd worden genomen door de gevangenisdirecteur.³⁸⁹ Ook hebben gedetineerden de mogelijkheid een klacht in te dienen tegen een beslissing van de gevangenisdirecteur bij de CTRG (zie nr. 33).³⁹⁰ Aan deze eerste wegingsfactor is voldaan.
- Tweede wegingsfactor: tuchtsanctie en veiligheidsmaatregel – Hierboven (zie nr. 22) werd reeds toegelicht dat de Basiswet Gevangeniswezen in tuchtsancties en bijzondere veiligheidsmaatregelen voorziet die een *tijdelijke* contactbeperking of -ontzegging kunnen inhouden.³⁹¹ Die sancties en maatregelen hebben altijd betrekking op de orde en veiligheid binnen het gevangeniswezen.³⁹² In het geval van een bezoekbeperking of -ontzegging, wordt

³⁸⁶ Art. 59, § 1, tweede lid en art. 64, § 3, eerste lid Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

³⁸⁷ Art. 59, § 1, tweede lid en art. 64, § 3, eerste lid Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

³⁸⁸ Art. 59, § 1, derde lid Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

³⁸⁹ Art. 59, § 3 en art. 64, § 3, tweede lid Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

³⁹⁰ Art. 148 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

³⁹¹ Art. 112, § 2, art. 118, § 7, eerste en tweede lid, art. 132, 3°-4° en art. 133 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

³⁹² Art. 110, § 1, eerste lid en art. 122, eerste lid Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

meestal nog bezoek achter glas toegelaten voor kinderen van gedetineerden.³⁹³ Bovendien kan het contact nooit volledig worden ontzegd, zelfs niet tijdelijk; er is altijd een bepaalde vorm van communicatie mogelijk: via briefwisseling, via telefonie en/of via bezoek (al dan niet achter glas).³⁹⁴ Aan deze wegingsfactor is voldaan.

- Derde wegingsfactor: betaalbaar (video)bellen – Zoals hierboven werd toegelicht (zie nr. 30), zijn de prijzen om te telefoneren enkele jaren geleden enorm gedaald. Vandaag kunnen gedetineerden dus aan betaalbare tarieven bellen. Gedetineerden die dat toch niet kunnen bekostigen, kunnen financiële ondersteuning genieten.³⁹⁵ Aan deze wegingsfactor is voldaan.
- Vierde wegingsfactor: afstand tot gevangenis – Er is geen wettelijke verplichting om rekening te houden met de verblijfplaats van de kinderen bij het bepalen in welke gevangenis de gedetineerde wordt (over)geplaatst.³⁹⁶ De gedetineerde kan wel een klacht indienen tegen de (over)plaatsingsbeslissing bij de CTRG,³⁹⁷ wat al meermaals met succes gebeurde (zie nr. 35). De Basiswet Gevangeniswezen vereist dus niet expliciet dat er rekening mee wordt gehouden, maar de CTRG vereist dat wel. Bijgevolg is voldaan aan deze wegingsfactor.

Besluit: de huidige Belgische situatie voldoet aan alle wegingsfactoren van de tweede indicator. Kinderen hebben voldoende mogelijkheid om contact te hebben met hun gedetineerde ouder.

³⁹³ Art. 133, 3°, art. 135, § 1, 2° en art. 140, § 2, derde en vierde lid Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

³⁹⁴ Art. 112, §§ 1-2, art. 113, § 1 en § 2, 4°, art. 117, § 1, 3°-4° en § 2, 2°, art. 118, § 7, eerste en tweede lid, art. 132, 3°-4°, art. 133, 3°-4°, art. 135, § 1, 2°-3°, art. 136, 5° en art. 140, § 2, derde tot vijfde lid Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

³⁹⁵ X, 'Recommendation on Children of Imprisoned Parents', *Europrijs* 2022, nr. 25, <https://www.euopris.org/recommendations/> (geraadpleegd op 1 april 2025).

³⁹⁶ Art. 17 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

³⁹⁷ Art. 18, § 2 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

83. DERDE INDICATOR: KWALITEIT VAN HET CONTACT

- Eerste wegingsfactor: frequentie & duur – De Basiswet Gevangeniswezen bepaalt dat een gedetineerde dagelijks moet kunnen bellen, maar de specifieke tijdstippen en de duur verschillen per gevangenis.³⁹⁸ Wat het bezoek betreft, moet een gedetineerde in principe drie keer per week bezoek kunnen ontvangen, gespreid over drie dagen, waarvan minstens één dag in het weekend en één woensdagnamiddag.³⁹⁹ Het bezoek duurt minstens één uur.⁴⁰⁰ Elke maand hebben gedetineerden ook recht op minstens twee uur ‘ongestoord bezoek’.⁴⁰¹ De briefwisseling van gedetineerden is ongelimiteerd (zie nr. 21). Bijgevolg voldoet de Belgische situatie aan deze eerste wegingsfactor.
- Tweede wegingsfactor: direct contact – Wat het bezoek betreft, is direct contact (zie nr. 18) het vooropgestelde principe in de Basiswet Gevangeniswezen. Alleen ingeval van bepaalde tuchtsancties en bijzondere veiligheidsmaatregelen is een *tijdelijke* beperking tot indirect contact mogelijk (zie nr. 22).⁴⁰² Aan deze wegingsfactor is voldaan.
- Derde wegingsfactor: dwangmaatregelen – In België is het mogelijk voor (gedetineerde) ouders om het contact met hun kind(eren) in rechte af te dwingen (zie nrs. 32-33). Artikel 387ter, § 1, vierde lid van het oud Burgerlijk Wetboek stelt zelfs expliciet dat de familierechter hiervoor dwangmaatregelen kan opleggen, echter rekening houdend met het belang van het kind. Ondanks dat dergelijke dwangmaatregelen in de praktijk slechts in beperkte mate worden opgelegd, moet worden vastgesteld dat het wel mogelijk is.⁴⁰³ Aan de derde wegingsfactor is bijgevolg niet voldaan.

³⁹⁸ Art. 64, § 1 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

³⁹⁹ Art. 58, § 2 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

⁴⁰⁰ Art. 58, § 3 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

⁴⁰¹ Art. 58, § 4 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

⁴⁰² Art. 112, § 2, art. 117, § 1, 3°-4° en § 2, 2°, art. 118, § 7, eerste en tweede lid, art. 132, 3°-4°, art. 133, 3°-4°, art. 135, § 1, 2°-3° en art. 140, § 2, derde tot vijfde lid Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

⁴⁰³ MERCKX E., *Child-friendly Justice in Child Custody and Contact Cases After Parental Separation*, Boom Juridisch Antwerpen, 2023, 334, nr. 492.

Besluit: in de situaties waar geen dwangmaatregelen worden genomen om het contact tussen de gedetineerde ouder en het kind te bekomen, voldoet de Belgische situatie aan de tweede indicator 'kwaliteit van het contact'. In die gevallen waar er dwangmaatregelen worden genomen, is het contact van lage kwaliteit en voldoet het bijgevolg niet aan de tweede indicator.

84. **VIERDE INDICATOR: KINDVRIENDELIJK CONTACT**

- Eerste wegingsfactor: opleiding – In België moet het gevangenispersoneel een verplichte basisopleiding volgen, en is er ook een mogelijkheid tot het volgen van bijkomende specialisatieopleidingen.⁴⁰⁴ Echter, die opleidingen omvatten geen modules over de correcte bejegening van kinderen van gedetineerden en hun ouders.⁴⁰⁵ Aan deze wegingsfactor is niet voldaan.
- Tweede wegingsfactor: fouillering – In principe gebeurt de controle van de bezoeker voor de toegang tot de gevangenis via een 'controleapparaat' (zie nr. 19) en is geen fouillering vereist. Alleen als het apparaat alarm blijft geven, kan worden overgegaan tot een onderzoek aan de kledij (zie nr. 19). Dat wordt uitgevoerd door competente professionals, aangezien het gevangenispersoneel tijdens de basisopleiding onderrichting krijgt over 'fouilleringen' (elf uur) en 'toegangscontrole' (vier uur).⁴⁰⁶ Er is geen wettelijke basis om naaktfouilleringen uit te voeren bij bezoekers. Aan deze wegingsfactor is voldaan.
- Derde wegingsfactor: bezoekersruimte – De gevangenisdirecteur moet ervoor zorgen dat het bezoek kan plaatsvinden in omstandigheden die de banden met het affectief milieu in stand houden of bevorderen, in het bijzonder wanneer een minderjarige de gedetineerde ouder bezoekt (zie nr. 19).⁴⁰⁷ Op basis daarvan heeft de CTRG een gevangenisdirecteur reeds

⁴⁰⁴ Art. 11 en 23 Wet 23 maart 2019 betreffende de organisatie van de penitentiaire diensten en van het statuut van het penitentiair personeel, *BS* 11 april 2019, 37.092, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2019/03/23/2019011569/justel>; art. 11 KB 20 oktober 2024 tot oprichting van de academie van de Federale Overheidsdienst Justitie en tot uitvoering van artikel 11 van de wet van 23 maart 2019 betreffende de organisatie van de penitentiaire diensten en van het statuut van het penitentiair personeel, *BS* 5 november 2024, 125.327, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/besluit/2024/10/20/2024010071/justel>; X, 'Opleiding voor personeel', *FOD Justitie* 1 februari 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/opleidingscentra (geraadpleegd op 12 maart 2025).

⁴⁰⁵ X, 'Recommendation on Children of Imprisoned Parents', *Europris* 2022, nrs. 7 en 47, <https://www.euopris.org/recommendations/> (geraadpleegd op 1 april 2025).

⁴⁰⁶ Vraag nr. 109 van de heer volksvertegenwoordiger P. Goffin, KAMER, 2014-2015, 9 februari 2015, nr. 54/011, 79.

⁴⁰⁷ Art. 60, § 2 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

verplicht om speelgoed te voorzien in de bezoekersruimte van de gevangenis.⁴⁰⁸ Ondanks het feit dat de CTRG vereist dat de bezoekersruimte geschikt is voor de aanwezigheid van kinderen, vereist de Basiswet Gevangeniswezen geen voorbehouden kinderbezoekersruimte. Aan deze wegingsfactor is bijgevolg niet voldaan.

- Vierde wegingsfactor: ouder-kindactiviteiten – Hoewel de Basiswet Gevangeniswezen niets bepaalt over ouder-kindactiviteiten, stelt de FOD Justitie dat de gevangenen elke maand minstens één activiteit moeten organiseren voor gedetineerde ouders en hun kinderen.⁴⁰⁹ Dat is het zogenaamde ‘kinderbezoek’ (zie nr. 29). Op speciale gelegenheden (bijvoorbeeld: Sinterklaas of vaderdag) organiseren privéorganisaties zoals REP ook speciale activiteiten.⁴¹⁰ Aan deze wegingsfactor is voldaan.

Besluit: aangezien slechts aan twee van de vier wegingsfactoren is voldaan, moet worden besloten dat de situatie in België niet voldoet aan de indicator ‘kindvriendelijk contact’.

85. **VIJFDE INDICATOR: FLEXIBILITEIT VAN DE CONTACTREGELING**

- Eerste wegingsfactor: flexibele bezoekregeling – Gedetineerden in België kunnen drie keer per week bezoek ontvangen, waarvan minstens één bezoek op woensdagnamiddag en één bezoek in het weekend (zie nr. 19).⁴¹¹ Er wordt bijgevolg rekening gehouden met de beschikbaarheden van de kinderen, zodat aan deze wegingsfactor is voldaan.
- Tweede wegingsfactor: initiatief (video)bellen – De afgelopen jaren wordt in België sterk ingezet op de digitalisering van het gevangeniswezen (bijvoorbeeld: telefonie- en internettoegang op cel).⁴¹² Daarvoor wordt gebruikgemaakt van digitale dienstplatformen

⁴⁰⁸ KC Brugge 24 mei 2023, KC05/23-0035, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/KC0523-0035.pdf>.

⁴⁰⁹ X, ‘Soorten bezoek: Kinderbezoek’, *FOD Justitie* 11 januari 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenen/belgische_gevangenen/klassieke_gevangenen/gedetineerde_bezoeken/soorten#a4 (geraadpleegd op 12 maart 2025).

⁴¹⁰ X, ‘Recommendation on Children of Imprisoned Parents’, *Euopris* 2022, nr. 28, <https://www.euopris.org/recommendations/> (geraadpleegd op 1 april 2025).

⁴¹¹ Art. 58, § 2 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

⁴¹² BEYENS K., ‘PrisonCloud. Een ICT-platform voor de Belgische gevangenen’, *Panopticon* 2015/2, (122) 122-123; BEYENS K. en GEERTS I., ‘Digitalisering van het gevangenisleven: Een etnografisch onderzoek naar de impact van het digitale platform PrisonCloud’, *Panopticon* 2024/5, (443) 443; MAES E. en BEYENS K., ‘Alles onder controle? Een penologische analyse van 25 jaar strafuitvoering in België’, *T.Strafr.* 2024/6, (475) 484, nr. 21; MAES E., ROBBERECHTS J., BEYENS K. e.a., ‘PrisonCloud voor gedetineerden. Grenzen aan digitale normalisering?’, *Panopticon* 2019/1, (29) 30; MERTENS A., MAES E. en ROBERT L., ‘Telefoon achter de tralies. Een verkennend onderzoek naar telefonie op cel’, *Panopticon* 2021/2, (97) 98.

zoals *PrisonCloud* en *JustFromCel*.⁴¹³ Cellen worden uitgerust met een kleine computer, en elke gedetineerde beschikt over een unieke USB-stick waarmee toegang tot de digitale platformen wordt verschaft en waarop alle persoonlijke gegevens worden opgeslagen.⁴¹⁴ Hoewel dergelijke platformen tweerichtingscommunicatie toelaten,⁴¹⁵ is het in België alleen mogelijk voor de gedetineerden om naar hun kinderen te (video)bellen, niet andersom (zie nr. 20). Aan deze wegingsfactor is niet voldaan.

- Derde wegingsfactor: uitgaansvergunning – In België kunnen gedetineerden via een ‘uitgaansvergunning’ de gevangenis maximaal zestien uren verlaten om familiale belangen te behartigen die hun aanwezigheid buiten de gevangenis vereisen (bijvoorbeeld: de begrafenis van een familielid, het huwelijk van een kind, de geboorte van een kind, enzovoort).⁴¹⁶ Hoewel het aantal toegekende uitgaansvergunningen de afgelopen jaren is gestegen (72% in 2023 *versus* 51,2% in 2013)⁴¹⁷, worden uitgaansvergunningen in de praktijk meestal niet verleend voor gelegenheden zoals de verjaardag of de eerste schooldag van een kind.⁴¹⁸ De gebeurtenis moet namelijk een belangrijke impact hebben op het leven van de gedetineerde zelf, en niet op dat van zijn of haar kind.⁴¹⁹ Aan deze wegingsfactor is bijgevolg niet voldaan.

Besluit: aangezien aan twee van de drie wegingsfactoren niet is voldaan, moet worden besloten dat aan de indicator ‘flexibiliteit van de contactregeling’ niet wordt voldaan in België.

⁴¹³ BEYENS K., ‘PrisonCloud. Een ICT-platform voor de Belgische gevangenen’, *Panopticon* 2015/2, (122) 122-123; BEYENS K. en GEERTS I., ‘Digitalisering van het gevangenisleven: Een etnografisch onderzoek naar de impact van het digitale platform PrisonCloud’, *Panopticon* 2024/5, (443) 443; MAES E. en BEYENS K., ‘Alles onder controle? Een penologische analyse van 25 jaar strafuitvoering in België’, *T.Strafr.* 2024/6, (475) 484, nr. 21; MAES E., ROBBERECHTS J., BEYENS K. e.a., ‘PrisonCloud voor gedetineerden. Grenzen aan digitale normalisering?’, *Panopticon* 2019/1, (29) 30; MERTENS A., MAES E. en ROBERT L., ‘Telefoon achter de tralies. Een verkennend onderzoek naar telefonie op cel’, *Panopticon* 2021/2, (97) 98; TEAM JUSTITIE, ‘De digitalisering van Justitie anno 2024: een stand van zaken’, *FOD Justitie* 15 mei 2024, <https://www.teamjustitie.be/2024/05/15/15-05-moniteur-be-na-27-jaar-de-nieuwe-website-van-het-belgisch-staatsblad/> (geraadpleegd op 16 april 2025).

⁴¹⁴ BEYENS K., ‘PrisonCloud. Een ICT-platform voor de Belgische gevangenen’, *Panopticon* 2015/2, (122) 123.

⁴¹⁵ BEYENS K. en GEERTS I., ‘Digitalisering van het gevangenisleven: Een etnografisch onderzoek naar de impact van het digitale platform PrisonCloud’, *Panopticon* 2024/5, (443) 445.

⁴¹⁶ Art. 4, § 1 en § 2, 1° Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006, 30.455, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2006/05/17/2006009456/justel>; CASSIERS R., *Strafuitvoeringsrechtbank*, Wolters Kluwer, 2024, 41, nr. 106.

⁴¹⁷ SEMPOT L., BOFFÉ A., NAGELS I. e.a., *Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen: Jaarverslag 2013*, FOD Justitie, 2014, 76; X, *Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen: Jaarcijfers 2023*, FOD Justitie, 2024, 17.

⁴¹⁸ X, ‘Recommendation on Children of Imprisoned Parents’, *Europpris* 2022, nr. 11, <https://www.euopris.org/recommendations/> (geraadpleegd op 1 april 2025).

⁴¹⁹ CASSIERS R., *Strafuitvoeringsrechtbank*, Wolters Kluwer, 2024, 41, nr. 106.

86. **CONCLUSIE** – Behoudens de indicator ‘contactmogelijkheid’, voldoet de situatie in België betreffende kinderen met een gedetineerde ouder niet aan wat op Europees en internationaal niveau vereist/verwacht wordt. De voornaamste tekortkomingen zijn: de kinderen worden niet geregistreerd, noch voldoende geïnformeerd (zie nr. 81); er is een theoretische mogelijkheid dat ze gedwongen worden hun gedetineerde ouder te bezoeken (zie nr. 83); het gevangenispersoneel wordt onvoldoende opgeleid om correct te kunnen omgaan met kinderen (zie nr. 84); er is geen vereiste van een voorbehouden kindvriendelijke bezoekersruimte (zie nr. 84); de kinderen kunnen geen initiatief nemen om te (video)bellen met hun gedetineerde ouder (zie nr. 85); en de toekenning van een uitgaansvergunning voor belangrijke momenten in het leven van de kinderen van gedetineerden, is vrij onwaarschijnlijk (zie nr. 85).

§2. Kinderen die bij de gedetineerde ouder verblijven

87. EERSTE INDICATOR: *IN CONCRETO* BESLUITVORMING

- Eerste wegingsfactor: plaatsing – Uit het toegelichte arrest van het Hof van Beroep te Brussel (zie nr. 38) blijkt dat een kind in België alleen bij de gedetineerde moeder in de gevangenis wordt geplaatst als dat – gelet op de concrete omstandigheden – strikt noodzakelijk blijkt en ook in het belang van het kind is.⁴²⁰ Bijgevolg is aan deze wegingsfactor voldaan.
- Tweede wegingsfactor: verwijdering – Vooraleer een kind de gevangenis moet verlaten, wordt het voorbereid op de scheiding van de gedetineerde moeder, en wordt er ook gezocht naar een passende alternatieve verblijfplaats buiten de gevangenis (zie nr. 43). Dat neemt niet weg dat het kind ten laatste op zijn of haar derde verjaardag de gevangenis moet verlaten, en er dus gewerkt wordt met een strikte leeftijdsgrens.⁴²¹ De beslissing wordt bijgevolg niet genomen op een individuele basis, waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van het kind. Aan deze wegingsfactor is niet voldaan.

Besluit: wat de plaatsingsbeslissing betreft, voldoet de situatie in België aan de indicator ‘*in concreto* besluitvorming’. Echter, het feit dat de verwijderingsbeslissing wordt genomen op basis van een strikte leeftijdsgrens, maakt dat de Belgische situatie niet voldoet aan deze indicator.

⁴²⁰ HvB Brussel 8 oktober 2018, 2018/AR/297, *Act.dr.fam.* 2020/1, 19.

⁴²¹ Art. 15, § 2, 3° Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

88. TWEEDE INDICATOR: BEHOORLIJKE VERBLIJFSOMSTANDIGHEDEN

- Eerste wegingsfactor: aparte afdeling – De Basiswet Gevangeniswezen bepaalt dat er specifieke (afdelingen van) gevangenen moeten worden aangeduid waar gedetineerden samen met hun kind van minder dan drie jaar worden opgenomen.⁴²² Die afdeling wordt ook kindvriendelijk ingekleed (bijvoorbeeld: Disneyfiguurtjes op de muren en kleurrijke ruimtes).⁴²³ Aan deze wegingsfactor is voldaan.
- Tweede wegingsfactor: materiële leefomstandigheden – Wat de toegang tot openluchtruimtes betreft: moeders en kinderen kunnen dagelijks meerdere uren naar buiten (zie nr. 41).⁴²⁴ Wanneer de moeder werkt, kan het kind in de voormiddag terecht in een speelzaaltje.⁴²⁵ Indien de moeder niet werkt, verblijft het kind in de voormiddag op cel.⁴²⁶ De exacte oppervlakte van die cellen is onbekend, maar er wordt gestreefd naar 15 m².⁴²⁷ Dat lijkt – mijns inziens – voldoende, zeker wanneer het kind zowel in de voor- als namiddag buiten de cel kan verblijven. Op de moeder-kindafdeling in Brugge is ook een badruimte aanwezig waar de kinderen elke ochtend in hun eigen badje worden gewassen.⁴²⁸

⁴²² Art. 15, § 2, 3° Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

⁴²³ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, 6:25 en 6:48, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 15 maart 2025).

⁴²⁴ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, 19:37, 20:08 en 20:42, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

⁴²⁵ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, 15:32 en 19:09, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

⁴²⁶ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, 19:53 en 20:19, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

⁴²⁷ FRANSE GEMEENSCHAP, Protocole d'accord relatif à l'accueil d'enfants en bas âge auprès de leur parent détenu et l'accompagnement des femmes enceintes en détention (mise à jour législative mai 2022), 23 mei 2014, 4, https://www.aidealajeunesse.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=d757690638053f49e30dde322fb710f51d6744ae&file=fileadmin/sites/ajss/upload/ajss_super_editor/DGAJ/Documents/Protocoles/220505_Protocole_d_accord_prison.pdf.

⁴²⁸ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de 'maternal pains of imprisonment'', *Fatik* 2018/158,(6) 7; DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, 19:00, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025); DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Mijn kind moet weten: mama komt altijd terug' (afl. 2)', *De Standaard* 26 juli 2023, 1:15, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93643117 (geraadpleegd op 7 april 2025).

De gevangenis stelt ook zeep ter beschikking,⁴²⁹ wat bijdraagt aan een degelijke hygiëne. Echter, moeders getuigen over de rantsoenering van luiers, wat onaanvaardbaar is.⁴³⁰ Ook van voedselrantsoenering wordt melding gemaakt, wat evenmin te rechtvaardigen valt.⁴³¹ Die rantsoeneringspolitiek maakt dat aan deze wegingsfactor niet wordt voldaan. Ook is het onzeker of een kind van een niet-werkende gedetineerde moeder voldoende bewegingsvrijheid heeft.

- Derde wegingsfactor: flexibel regime – Hoewel de dagindeling op de moeder-kindafdeling is afgestemd op de aanwezigheid van kinderen, blijft het regime gekenmerkt door een strikt tijdschema (zie nr. 41).⁴³² In die zin is er weinig ruimte voor flexibiliteit. Aan deze wegingsfactor is niet voldaan.

Besluit: aangezien slechts aan één wegingsfactor wordt voldaan, kunnen de verblijfsomstandigheden op de Belgische moeder-kindafdelingen niet als behoorlijk worden beschouwd voor een gezonde ontwikkeling van het kind. Aan de tweede indicator is niet voldaan.

89. DERDE INDICATOR: BEJEGENING VAN DE KINDEREN

- Eerste wegingsfactor: leefomgeving – In Vlaanderen worden kinderen van gedetineerden opgevolgd door de CKG's, een dienst die ook buiten de gevangenis actief is (zie nr. 39). In Wallonië en Brussel gebeurt dat door REP, een dienst die specifiek instaat voor kinderen van gedetineerden (zie nr. 39). Ook hebben ze toegang tot de reguliere gezondheidszorg.⁴³³ Daarnaast hebben de kinderen op welbepaalde tijdstippen toegang tot openluchtruimtes.⁴³⁴ Aan deze wegingsfactor is voldaan.

⁴²⁹ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Mijn kind moet weten: mama komt altijd terug' (afl. 2)', *De Standaard* 26 juli 2023, 1:39, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93643117 (geraadpleegd op 7 april 2025).

⁴³⁰ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de 'maternal pains of imprisonment'', *Fatik* 2018/158, (6) 10.

⁴³¹ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de 'maternal pains of imprisonment'', *Fatik* 2018/158, (6) 10.

⁴³² DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, 3:40 en 18:25, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

⁴³³ X, 'Medische zorgen', *FOD Justitie* 11 januari 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/klasse_gevangenis/leven_in_de_gevangenis/gezondheidszorg/medische_zorgen (geraadpleegd op 20 april 2025).

⁴³⁴ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, 00:40, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

- Tweede wegingsfactor: opleiding – Uit het reeds aangehaalde memorandum van overeenstemming tussen de federale overheid en de Federatie Wallonië-Brussel (zie nr. 17), blijkt dat gevangenispersoneel op moeder-kindafdelingen een specifieke opleiding *kan* volgen.⁴³⁵ Aangezien de opleiding van het gevangenispersoneel een federale aangelegenheid is,⁴³⁶ kan worden aangenomen dat die mogelijkheid ook bestaat in het Nederlandstalige taalgebied. Hoewel gedetineerde moeders over het algemeen positief spreken over het gevangenispersoneel,⁴³⁷ is aan deze wegingsfactor toch niet voldaan omdat de opleiding niet verplicht is.

Besluit: aangezien slechts aan één wegingsfactor wordt voldaan, kan niet worden gesteld dat de kinderen op de moeder-kindafdeling op een voldoende kindvriendelijke manier worden bejegend.

90. **VIERDE INDICATOR: OPVOLGING & ONDERSTEUNING**

- Eerste wegingsfactor: gezondheid – In elke gevangenis is een team van verpleegkundigen aanwezig.⁴³⁸ Naast de gevangenisarts, hebben gedetineerden ook de mogelijkheid om onderzocht te worden door een arts naar keuze.⁴³⁹ Vermoedelijk kunnen de gedetineerde moeders hun kind eveneens door die arts naar keuze laten onderzoeken. Daarnaast komt er

⁴³⁵ FRANSE GEMEENSCHAP, Protocole d'accord relatif à l'accueil d'enfants en bas âge auprès de leur parent détenu et l'accompagnement des femmes enceintes en détention (mise à jour législative mai 2022), 23 mei 2014, 12, https://www.aidealajeunesse.cfwb.be/index.php?elD=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=d757690638053f49e30dde322fb710f51d6744ae&file=fileadmin/sites/ajss/upload/ajss_super_editor/DGAI/Documents/Protocoles/220505_Protocole_d_accord_prison.pdf.

⁴³⁶ Art. 1 en 11 Wet 23 maart 2019 betreffende de organisatie van de penitentiaire diensten en van het statuut van het penitentiair personeel, BS 11 april 2019, 37.092, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2019/03/23/2019011569/justel>.

⁴³⁷ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, 7:41 en 8:54, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 15 maart 2025); DEVLOO M., 'Kinderen achter tralies: 'We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen'', *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 15 maart 2025).

⁴³⁸ X, 'Medische zorgen', FOD Justitie 11 januari 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/klassieke_gevangenis/leven_in_de_gevangenis/gezondheidszorg/medische_zorgen (geraadpleegd op 15 maart 2025).

⁴³⁹ Art. 91, § 1 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>; X, 'Medische zorgen', FOD Justitie 11 januari 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/klassieke_gevangenis/leven_in_de_gevangenis/gezondheidszorg/medische_zorgen (geraadpleegd op 15 maart 2025).

maandelijks een pediatier langs en zijn er medische centra aanwezig in de gevangenissen van Brugge, Lantin en Haren (zie nr. 17).⁴⁴⁰ Aan deze wegingsfactor is voldaan.

- Tweede wegingsfactor: kinderopvang – Wanneer de gedetineerde moeder gaat werken, wordt op de moeder-kindafdeling kinderopvang aangeboden.⁴⁴¹ Een medegedetineerde – de kinderfatik (zie nr. 41) – krijgt daarbij de taak om op de kinderen te letten in een speelzaaltje.⁴⁴² Hoewel niet expliciet is vastgesteld of die persoon een specifieke training of opleiding moet volgen, gaat het minstens om een persoon die het vertrouwen geniet van de gevangenisdirectie.⁴⁴³ Daarnaast kunnen de kinderen terecht bij externe kinderopvangvoorzieningen, zoals die van de CKG's.⁴⁴⁴ Aan deze wegingsfactor is voldaan.

Besluit: kinderen die in België bij hun gedetineerde moeder verblijven, worden voldoende opgevolgd en ondersteund om een behoorlijke en gezonde ontwikkeling te garanderen.

91. **VIJFDE INDICATOR: CONTACTMOGELIJKHEID**

- Eerste wegingsfactor: ouder-kind – Tijdens de periode dat het kind bij de gedetineerde moeder verblijft, kunnen ze veel tijd met elkaar doorbrengen (zie nr. 43). Nadat het kind de gevangenis heeft moeten verlaten, valt het onder het algemene contactregime, namelijk maximaal drie bezoeken per week en dagelijks telefoneren (zie nrs. 19-20). Er worden geen

⁴⁴⁰ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 11; X, 'Haren (Brussel) Gevangenis(dorp)', *Regie der Gebouwen* 24 januari 2024, <https://www.regiedergebouwen.be/nl/projects/gevangenisdorp> (geraadpleegd op 15 maart 2025); X, 'Meer info over de gevangenis van Lantin', *FOD Justitie* 22 april 2021, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/gevangenis/meer_info/lantin (geraadpleegd op 15 maart 2025); X, 'Meer info over het penitentiair complex van Brugge', *FOD Justitie* 23 oktober 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/gevangenis/meer_info/brugge (geraadpleegd op 15 maart 2025).

⁴⁴¹ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, 15:15, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 15 maart 2025).

⁴⁴² DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, 15:15, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 15 maart 2025).

⁴⁴³ NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de *'maternal pains of imprisonment'*', *Fatik* 2018/158, (6) 8; DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, 15:46, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 7 april 2025).

⁴⁴⁴ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Mijn kind moet weten: mama komt altijd terug' (afl. 2)', *De Standaard* 26 juli 2023, 11:14 en 12:41, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93643117 (geraadpleegd op 15 maart 2025).

uitzonderingen gemaakt voor kinderen die tot voor kort bij hun moeder in de gevangenis verbleven. Aan deze wegingsfactor is niet voldaan.

- Tweede wegingsfactor: tuchtsanctie – De Basiswet Gevangeniswezen bepaalt dat gedetineerde moeders van wie het kind bij hun in de gevangenis verblijft, niet onderworpen kunnen worden aan de tuchtsanctie ‘opsluiting in een strafcel’.⁴⁴⁵ Aan deze wegingsfactor is voldaan.
- Derde wegingsfactor: buitenwereld – De kinderen kunnen uitstapjes maken buiten de gevangenis, bijvoorbeeld onder begeleiding van een medewerker van de CKG’s of van een familielid (bijvoorbeeld: hun vader) (zie nr. 43).⁴⁴⁶ Ze hebben dus ook de mogelijkheid in contact te blijven met hun familie buiten de gevangenis. Aan deze wegingsfactor is voldaan.

Besluit: aan twee van de drie wegingsfactoren is voldaan. Wat de eerste wegingsfactor betreft, bevindt het probleem zich eerder in de fase nadat het kind de moeder-kindafdeling heeft verlaten. Als louter wordt gekeken naar de fase waar het kind bij de gedetineerde moeder verblijft, voldoet de situatie in België wel aan de indicator ‘contactmogelijkheid’.

92. **CONCLUSIE** – Kinderen die in België bij hun gedetineerde moeder in de gevangenis verblijven, worden voldoende opgevolgd en ondersteund (zie nr. 90). Toch schiet de Belgische regeling tekort op vijf gebieden: de beslissing om het kind bij de gedetineerde moeder weg te halen, wordt genomen op basis van een strikte leeftijdsgrens (zie nr. 87); de rantsoeneringspolitiek die geldt op de moeder-kindafdeling kan schadelijk zijn voor de gezonde ontwikkeling van het kind (zie nr. 88); het aangepaste regime biedt onvoldoende flexibiliteit (zie nr. 88); de opleiding voor het gevangenispersoneel van de moeder-kindafdeling is niet verplicht (zie nr. 89); en nadat het kind de gevangenis heeft verlaten, is maximaal contact tussen moeder en kind niet langer gegarandeerd (zie nr. 91).

⁴⁴⁵ Art. 134, § 3 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

⁴⁴⁶ DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., ‘Hier woont mama nu: ‘Mijn kind moet weten: mama komt altijd terug’ (afl. 2)’, *De Standaard* 26 juli 2023, 11:14, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93643117 (geraadpleegd op 15 maart 2025); DEVLOO M., ‘Kinderen achter tralies: ‘We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen’’, *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 15 maart 2025); X, ‘Missions et actions: 2. Nos actions’, *REP* s.d., <https://www.relaisenfantsparents.be/missions-et-actions#la-mission-du-relais> (geraadpleegd op 15 maart 2025).

AFDELING V. TUSSENTIJD'S BESLUIT

93. **ANTWOORD OP TWEEDE SUBONDERZOEKSVRAAG** – In dit hoofdstuk werd onderzocht in hoeverre de Belgische situatie voldoet aan de relevante internationale en Europese mensenrechtenverdragen, rechtspraak en aanbevelingen. Daarbij werd een onderscheid gemaakt tussen de kinderen die wel of niet bij hun gedetineerde ouder in de gevangenis verblijven.

Voor kinderen die niet bij hun gedetineerde ouder verblijven, is slechts aan één van de vijf indicatoren voldaan, met name 'contactmogelijkheid': de kinderen kunnen voldoende contact onderhouden met hun gedetineerde ouder (zie nr. 82). Aan de indicator 'ondersteuning van de kinderen' is niet voldaan, aangezien hun basisgegevens niet worden geregistreerd en de beschikbare informatie niet op kindvriendelijke wijze wordt aangeboden (zie nr. 81). Ook aan de indicator 'kwaliteit van het contact' is niet voldaan wanneer het kind – tegen zijn of haar wil – wordt gedwongen om de ouder-kindrelatie te onderhouden (zie nr. 83). De indicator 'kindvriendelijk contact' zou kunnen worden vervuld door een voorbehouden kinderbezoekersruimte wettelijk te verplichten, evenals het gevangenispersoneel adequaat op te leiden in de omgang met kinderen van gedetineerden, maar dat is momenteel niet het geval (zie nr. 84). Tot slot is evenmin voldaan aan de indicator 'flexibiliteit van de contactregeling': kinderen kunnen niet op eigen initiatief (video)bellen met hun gedetineerde ouder, en het is onwaarschijnlijk dat de gedetineerde ouder een uitgaansvergunning krijgt voor belangrijke gebeurtenissen in het leven van het kind (zie nr. 85).

Voor kinderen die bij hun gedetineerde ouder verblijven, is eveneens slechts één van de vijf indicatoren vervuld, zijnde 'opvolging & ondersteuning': de kinderen op de moeder-kindafdeling worden voldoende opgevolgd en ondersteund om een behoorlijke en gezonde ontwikkeling te garanderen (zie nr. 90). Aan de indicator '*in concreto* besluitvorming' is niet voldaan, aangezien de beslissing om het kind van de gedetineerde moeder te scheiden louter is gebaseerd op een strikte leeftijdsgrens (zie nr. 87). Ook aan de indicator 'behoorlijke verblijfsomstandigheden' is niet voldaan, onder meer vanwege de rantsoenering van luiers en voeding, evenals het gebrek aan flexibiliteit in de dagindeling (zie nr. 88). Omdat de opleiding voor personeel op de moeder-kindafdeling niet verplicht is, wordt ook niet voldaan aan de indicator 'bejegening van de kinderen' (zie nr. 89). Ten slotte wordt evenmin voldaan aan de indicator 'contactmogelijkheid', aangezien maximaal contact tussen moeder en kind na de scheiding niet langer mogelijk is (zie nr. 91).

HOOFDSTUK III. GOEDE PRAKTIJKEN VAN ANDERE EUROPESE LANDEN ALS INSPIRATIE VOOR BELEIDSHERVORMINGEN IN BELGIË

94. **DERDE SUBONDERZOEKSVRAAG** – In dit hoofdstuk wordt de laatste subonderzoeksvraag beantwoord: ‘Welke praktijken van andere Europese landen kunnen dienen als inspiratie voor een hervorming van het beleid in België, zodat de kinderrechten binnen de ouder-kindrelatie in een detentiecontext beter worden geëerbiedigd en gewaarborgd?’. Eerst worden praktijken besproken voor kinderen die niet bij hun gedetineerde ouder verblijven (zie Afdeling I). Vervolgens gebeurt hetzelfde voor kinderen die wel bij hun gedetineerde ouder verblijven (zie Afdeling II). Het hoofdstuk wordt afgesloten met een tussentijds besluit (zie Afdeling III), waarin het finale antwoord op de derde subonderzoeksvraag wordt geformuleerd.

AFDELING I. KINDEREN DIE NIET BIJ DE GEDETINEERDE OUDER VERBLIJVEN

95. **REGISTRATIE** – In tegenstelling tot België (zie nr. 81), registreren veel Europese landen wel de basisgegevens van kinderen van gedetineerden bij de aankomst van de gedetineerde in de gevangenis (onder andere in Nederland⁴⁴⁷, Luxemburg⁴⁴⁸, Oostenrijk, Cyprus, Hongarije, Noorwegen, Slowakije, Zweden en Roemenië).⁴⁴⁹ In sommige landen worden die gegevens nadien ook geüpdatet, al varieert het tijdstip waarop dat gebeurt (bijvoorbeeld: jaarlijks, bij de overplaatsing naar een andere gevangenis, of bij de toekenning van een uitgaansvergunning).⁴⁵⁰ Die registratie is gebaseerd op informatie die de gedetineerde ouder zelf verstrekt.⁴⁵¹ De implementatie van een gelijkaardige praktijk binnen het Belgische gevangeniswezen is technisch gezien mogelijk,⁴⁵²

⁴⁴⁷ Art. 12, lid 1 Wet 18 juni 1998 tot vaststelling van een Penitentiaire beginselenwet en daarmee verband houdende intrekking van de Beginselenwet gevangeniswezen met uitzondering van de artikelen 2 tot en met 5 en wijzigingen van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering alsmede enige andere wetten (Penitentiaire beginselenwet), *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden* 21 juli 1998, nr. 430; X, ‘Ouders in detentie: Kindcheck’, *Dienst Justitiële Inrichtingen* s.d., <https://www.dji.nl/justitiabelen/volwassenen/ouders-in-detentie> (geraadpleegd op 16 april 2025).

⁴⁴⁸ Art. 45 Règlement grand-ducal 24 mars 1989 concernant l’administration et le régime interne des établissements pénitentiaires, *Journal Officiel du Grand-Duché de Luxembourg* 3 april 1989, 195, <http://data.legilux.public.lu/eli/etat/leg/rgd/1989/03/24/n2/jo>.

⁴⁴⁹ X, *Children with imprisoned parents: Collecting data with a purpose*, COPE, 2023, 18-22; X, *Data Collection: Number of Children with a Parent in Prison*, EuroPris, 2021.

⁴⁵⁰ X, *Children with imprisoned parents: Collecting data with a purpose*, COPE, 2023, 18-20 en 22; X, *Data Collection: Number of Children with a Parent in Prison*, EuroPris, 2021.

⁴⁵¹ X, *Children with imprisoned parents: Collecting data with a purpose*, COPE, 2023, 18-21; X, *Data Collection: Number of Children with a Parent in Prison*, EuroPris, 2021.

⁴⁵² X, *Children with imprisoned parents: Collecting data with a purpose*, COPE, 2023, 18; X, *Data Collection: Number of Children with a Parent in Prison*, EuroPris, 2021, 1.

aangezien er reeds een digitaal persoonsgegevensdossier per gedetineerde wordt aangemaakt in het detentiebeheersysteem.⁴⁵³

96. **INFORMATIE** – De informatieverstrekking aan kinderen van gedetineerden gebeurt in elk Europees land een beetje anders. Naast brochures⁴⁵⁴, posters⁴⁵⁵ en kleurboekjes⁴⁵⁶ heeft Zweden bijvoorbeeld de kindvriendelijke website insidan.kriminalvarden.se ontwikkeld, met onder meer informatie over de verscheidene contactmogelijkheden⁴⁵⁷, de beschikbare hulpverlening⁴⁵⁸ en het gevangenisregime⁴⁵⁹ (inclusief een virtuele rondleiding die toont hoe een gevangenis eruit kan zien)⁴⁶⁰. In Noorwegen kunnen kinderen van gedetineerden een rondleiding krijgen in de gevangenis, zodat zij zich een beeld kunnen vormen van de leefomgeving van hun ouder.⁴⁶¹ In Italië werd de zoektocht “Trovopapà” (“vind papa”) gecreëerd: een parcours dat kinderen doorlopen om de bezoekersruimte te bereiken, en dat hen tegelijk helpt vertrouwd te raken met de gevangenisomgeving.⁴⁶² In België worden op lokaal niveau reeds initiatieven genomen om de

⁴⁵³ Art. 3 en art. 5, § 1 Wet 5 mei 2019 houdende diverse bepalingen inzake informatisering van Justitie, modernisering van het statuut van rechters in ondernemingszaken en inzake de notariële aktebank, BS 19 juni 2019, 62.001, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2019/05/05/2019041200/justel>.

⁴⁵⁴ CHILDREN OF PRISONERS EXPERT GROUP, *Report Children of Prisoners Expert Group: Implementation Guidance Council of Europe Recommendation CM/Rec (2018)5 on Children of Imprisoned Parents*, EuroPris, 2021, 29; FAMILY RELATIONS EXPERT GROUP, *Good Practice Collection: Family Relations*, EuroPris, 2017, 5; X, *Implementation Guidance Document: Council of Europe Recommendation CM/Rec(2018)5 of the Committee of Ministers to member States concerning children with imprisoned parents*, COPE, 2019, 21.

⁴⁵⁵ FAMILY RELATIONS EXPERT GROUP, *Good Practice Collection: Family Relations*, EuroPris, 2017, 18.

⁴⁵⁶ CHILDREN OF PRISONERS EXPERT GROUP, *Report Children of Prisoners Expert Group: Implementation Guidance Council of Europe Recommendation CM/Rec (2018)5 on Children of Imprisoned Parents*, EuroPris, 2021, 29; FAMILY RELATIONS EXPERT GROUP, *Good Practice Collection: Family Relations*, EuroPris, 2017, 5; X, *Implementation Guidance Document: Council of Europe Recommendation CM/Rec(2018)5 of the Committee of Ministers to member States concerning children with imprisoned parents*, COPE, 2019, 21.

⁴⁵⁷ X, ‘Hur går ett besök till?: Besöka’, *Insidan* s.d., <https://insidan.kriminalvarden.se/besoka/> (geraadpleegd op 15 april 2025); X, ‘Hur håller jag kontakten?: Skicka brev och ringa’, *Insidan* s.d., <https://insidan.kriminalvarden.se/skicka-brev-och-ringa/> (geraadpleegd op 15 april 2025).

⁴⁵⁸ X, ‘Prata med andra’, *Insidan* s.d., <https://insidan.kriminalvarden.se/prata-med-andra/> (geraadpleegd op 21 april 2025).

⁴⁵⁹ X, ‘En dag i fängelset’, *Insidan* s.d., <https://insidan.kriminalvarden.se/en-dag-i-fangelset/> (geraadpleegd op 15 april 2025).

⁴⁶⁰ X, ‘Fängelset Asptuna: Titta runt i fängelset’, *Insidan* s.d., <https://insidan.kriminalvarden.se/fangelser-och-hakten/asptuna/> (geraadpleegd op 15 april 2025).

⁴⁶¹ FAMILY RELATIONS EXPERT GROUP, *Good Practice Collection: Family Relations*, EuroPris, 2017, 31; SCHMITT M.-J., STAES N., LOUCKS N. e.a., ‘Chapter five: Children visiting prison, and other forms of contact’ in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, (87) 92.

⁴⁶² CHILDREN OF PRISONERS EXPERT GROUP, *Report Children of Prisoners Expert Group: Implementation Guidance Council of Europe Recommendation CM/Rec (2018)5 on Children of Imprisoned Parents*, EuroPris, 2021, 29; SCHMITT M.-J., STAES N., LOUCKS N. e.a., ‘Chapter five: Children visiting prison, and other forms of contact’ in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, (87) 96; X, *Implementation Guidance Document: Council of Europe Recommendation CM/Rec(2018)5 of the Committee of Ministers to member States concerning children with imprisoned parents*, COPE, 2019, 20.

informatieverstrekking aan kinderen van gedetineerden te verbeteren.⁴⁶³ Het is echter belangrijk dat elk kind op gelijkwaardige wijze toegang krijgt tot dergelijke informatie, wat pleit voor een nationale aanpak. In dat opzicht lijkt het ontwikkelen van een kindvriendelijke, informatieve website door de FOD Justitie – volgens mij – het meest haalbaar, gelet op de digitale leefwereld van jongeren vandaag.⁴⁶⁴

97. **OPLEIDING** – In verscheidene Europese landen (onder andere Italië, Duitsland, Noorwegen, Denemarken, Zweden en Griekenland) wordt het gevangenispersoneel opgeleid over het belang van goede familierelaties en/of de impact van ouderdetentie op kinderen.⁴⁶⁵ Hoe lang die opleiding duurt en wie ze precies geeft (het gevangeniswezen zelf of privéorganisaties), verschilt van land tot land.⁴⁶⁶ Het lijkt – mijns inziens – haalbaar om die thema's ook te integreren in de basisopleiding van het gevangenispersoneel in België. Momenteel wordt die basisopleiding immers reeds herzien, teneinde de deskundigheid en het professionalisme van het beroep te versterken.⁴⁶⁷ In het kader daarvan werd recent de *academie van de Federale Overheidsdienst Justitie* opgericht, die

⁴⁶³ X, *Guidance Document on the Nelson Mandela Rules: Implementing the United Nations revised standard minimum rules for the treatment of prisoners*, OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights en Penal Reform International, 2018, 128; VAN BRAECKEL L., 'Bert en Hert zorgen voor kindvriendelijke gevangenis in Hasselt: Route van inkomhal naar bezoekersruimte werd opgevrolijkt', *Weliswaar.be* 15 januari 2018, <https://www.weliswaar.be/welzijn-zorg/bert-en-hert-zorgen-voor-kindvriendelijke-gevangenis-hasselt> (geraadpleegd op 17 april 2025); X, 'VIDEO. Hasseltse gevangenis is kindvriendelijk (maar het kan nog beter)', *Nieuwsblad* 12 januari 2018, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20180112_03295174 (geraadpleegd op 17 april 2025).

⁴⁶⁴ X, 'Ambities: Digitale leefwereld', *De Ambrassade* s.d., <https://ambrassade.be/nl/jeugdwerkwerkt2023/ambities/digitale-leefwereld> (geraadpleegd op 21 april 2025).

⁴⁶⁵ FAMILY RELATIONS EXPERT GROUP, *Good Practice Collection: Family Relations*, EuroPris, 2017, 34-37; PHILBRICK K., AYRE L., COYLE A. e.a., 'Chapter seven: Training and children affected by the criminal justice system' in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, (135) 146-148; X, *Guidance Document on the Nelson Mandela Rules: Implementing the United Nations revised standard minimum rules for the treatment of prisoners*, OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights en Penal Reform International, 2018, 125; X, *Implementation Guidance Document: Council of Europe Recommendation CM/Rec(2018)5 of the Committee of Ministers to member States concerning children with imprisoned parents*, COPE, 2019, 12, 40 en 56-59.

⁴⁶⁶ CHILDREN OF PRISONERS EXPERT GROUP, *Report Children of Prisoners Expert Group: Implementation Guidance Council of Europe Recommendation CM/Rec (2018)5 on Children of Imprisoned Parents*, EuroPris, 2021, 12-13; PHILBRICK K., AYRE L., COYLE A. e.a., 'Chapter seven: Training and children affected by the criminal justice system' in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, (135) 141 en 144-145; X, *Guidance Document on the Nelson Mandela Rules: Implementing the United Nations revised standard minimum rules for the treatment of prisoners*, OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights en Penal Reform International, 2018, 125.

⁴⁶⁷ MINISTER VAN JUSTITIE, Verslag aan de Koning over het KB van 20 oktober 2024 tot oprichting van de academie van de Federale Overheidsdienst Justitie en tot uitvoering van artikel 11 van de wet van 23 maart 2019 betreffende de organisatie van de penitentiaire diensten en van het statuut van het penitentiair personeel, BS 5 november 2024, https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2024/10/20/2024010071/justel#sw_roy.

verantwoordelijk is voor het creëren van een penitentiaire opleidingsdienst.⁴⁶⁸ Eventueel kunnen de bevoegde instanties een beroep doen op de deskundigheid van REP en de CKG's (zie nr. 36) om de opleiding mee vorm te geven.

98. **BEZOEKERSRUIMTE** – Gevangenissen in verscheidene Europese landen beschikken over een voorbehouden bezoekersruimte voor kinderen.⁴⁶⁹ Anders dan in België (zie nr. 84), is dat in Finland sinds 2015 zelfs wettelijk verplicht.⁴⁷⁰ Die verplichting vormt een goede praktijk, aangezien ze garandeert dat wordt voldaan aan de Europese en internationale standaard (zie nr. 73). Een gelijkaardige verplichting lijkt – naar mijn mening – ook haalbaar in België, zeker voor nieuw gebouwde of grondig gerenoveerde gevangenissen. Voor de reeds bestaande gevangenissen zou een overgangsregeling aangewezen zijn, bijvoorbeeld door te bepalen dat elke gevangenis binnen een termijn van twee jaar over een kinderbezoekersruimte moet beschikken.

⁴⁶⁸ Art. 2 KB 20 oktober 2024 tot oprichting van de academie van de Federale Overheidsdienst Justitie en tot uitvoering van artikel 11 van de wet van 23 maart 2019 betreffende de organisatie van de penitentiaire diensten en van het statuut van het penitentiair personeel, BS 5 november 2024, 125.327, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2024/10/20/2024010071/justel>; MINISTER VAN JUSTITIE, Verslag aan de Koning over het KB van 20 oktober 2024 tot oprichting van de academie van de Federale Overheidsdienst Justitie en tot uitvoering van artikel 11 van de wet van 23 maart 2019 betreffende de organisatie van de penitentiaire diensten en van het statuut van het penitentiair personeel, BS 5 november 2024, https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2024/10/20/2024010071/justel#sw_roi.

⁴⁶⁹ FAMILY RELATIONS EXPERT GROUP, *Good Practice Collection: Family Relations*, EuroPris, 2017, 22.

⁴⁷⁰ X, *Guidance document on the Bangkok Rules: Implementing the United Nations Rules on the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders*, Penal Reform International, 2021, 98; X, *Guidance Document on the Nelson Mandela Rules: Implementing the United Nations revised standard minimum rules for the treatment of prisoners*, OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights en Penal Reform International, 2018, 128; X, *Implementation Guidance Document: Council of Europe Recommendation CM/Rec(2018)5 of the Committee of Ministers to member States concerning children with imprisoned parents*, COPE, 2019, 26; X, 'Child-friendly visits for children with imprisoned parents', COPE 10 juni 2016, <https://childrenofprisoners.eu/child-friendly-visits/> (geraadpleegd op 21 april 2025).

AFDELING II. KINDEREN DIE BIJ DE GEDETINEERDE OUDER VERBLIJVEN

99. **OVERKOEPELEND PROBLEEM: FLEXIBILITEIT** – Wat in het Belgische beleid omtrent kinderen die bij hun gedetineerde moeder verblijven het meest ontbreekt, is flexibiliteit. Dat gebrek manifesteert zich op meerdere niveaus: de beslissing om het kind van de moeder te scheiden wordt genomen op basis van een strikte leeftijdsgrens, zonder individuele beoordeling van het belang van het kind (zie nr. 87). Ook de materiële leefomstandigheden en de strikte dagindeling op de moeder-kindafdeling laten weinig ruimte voor flexibiliteit (zie nr. 88). Het bestaande kader houdt bijgevolg onvoldoende rekening met de unieke behoeften van elk kind. Hieronder (zie nr. 100) worden enkele praktijken besproken uit andere Europese landen, die meer ruimte laten voor flexibiliteit en daardoor potentieel inspirerend zijn voor het Belgische beleid *de lege ferenda*.

100. **GOEDE PRAKTIJKEN VOOR MEER FLEXIBILITEIT** – In de meeste Europese landen wordt – net als in België (zie nrs. 16-17) – de beslissing om een kind uit de gevangenisomgeving te verwijderen, genomen op basis van een strikte leeftijdsgrens.⁴⁷¹ In Luxemburg, daarentegen, wordt geen vaste leeftijdsgrens gehanteerd: het kind verblijft er bij de gedetineerde ouder zolang het te jong wordt geacht om van die ouder gescheiden te worden, wat een individuele beoordeling op basis van het belang van het kind mogelijk maakt.⁴⁷² In Noorwegen geldt nog een geheel ander uitgangspunt: kinderen kunnen er niet bij hun ouder in de gevangenis verblijven, omdat dit niet in hun belang wordt geacht.⁴⁷³ In de plaats daarvan bestaan er externe huizen waar de gedetineerde ouder en het kind samen kunnen verblijven,⁴⁷⁴ een praktijk die ook elders in Europa voorkomt.⁴⁷⁵ In landen waar gebruik wordt gemaakt van dergelijke externe huizen en/of ‘open’ gevangnissen, liggen de gehanteerde leeftijdsgrenzen voor de verwijderingsbeslissing doorgaans hoger (bijvoorbeeld: vier jaar in Nederland en zeven jaar in Denemarken).⁴⁷⁶ Dat lijkt logisch, aangezien die inrichtingen meer

⁴⁷¹ NOWAK M., *United Nations Global Study on Children Deprived of Liberty*, Verenigde Naties, 2019, 364.

⁴⁷² Art. 142, eerste lid Règlement grand-ducal 24 mars 1989 concernant l'administration et le régime Interne des établissements pénitentiaires, *Journal Officiel du Grand-Duché de Luxembourg* 3 april 1989, 195, <http://data.legilux.public.lu/eli/etat/leg/rgd/1989/03/24/n2/jo>; NOWAK M., *United Nations Global Study on Children Deprived of Liberty*, Verenigde Naties, 2019, 364.

⁴⁷³ NOWAK M., *United Nations Global Study on Children Deprived of Liberty*, Verenigde Naties, 2019, 364; X, *Implementation Guidance Document: Council of Europe Recommendation CM/Rec(2018)5 of the Committee of Ministers to member States concerning children with imprisoned parents*, COPE, 2019, 43.

⁴⁷⁴ NOWAK M., *United Nations Global Study on Children Deprived of Liberty*, Verenigde Naties, 2019, 364; X, *Implementation Guidance Document: Council of Europe Recommendation CM/Rec(2018)5 of the Committee of Ministers to member States concerning children with imprisoned parents*, COPE, 2019, 43.

⁴⁷⁵ X, *Implementation Guidance Document: Council of Europe Recommendation CM/Rec(2018)5 of the Committee of Ministers to member States concerning children with imprisoned parents*, COPE, 2019, 43 en 45.

⁴⁷⁶ NOWAK M., *United Nations Global Study on Children Deprived of Liberty*, Verenigde Naties, 2019, 364; X, *Implementation Guidance Document: Council of Europe Recommendation CM/Rec(2018)5 of the Committee of Ministers*

flexibiliteit toelaten en een leefomgeving bieden die dichter aansluit bij de buitenwereld.⁴⁷⁷ Voor België zou het dan ook wenselijk zijn om moeder-kindafdelingen binnen klassieke gevangenissen geleidelijk af te bouwen, en te vervangen door kleinschalige detentie-inrichtingen. Daar krijgen gedetineerde ouders en hun kinderen meer vrijheid in hun dagindeling en in hun verplaatsingen binnen de inrichting (bijvoorbeeld: overdag blijven de celdeuren open). Cruciaal daarbij is dat het verblijf van het kind regelmatig wordt geëvalueerd op basis van het concrete belang van het kind, in plaats van vast te houden aan een strikte leeftijdsgrens. Dergelijke hervormingen lijken – mijns inziens – op termijn haalbaar binnen de Belgische rechtsorde. Ten eerste bestaan er reeds initiatieven rond detentiehuisen (d.i. een gevangenis die bestaat in een autonome kleinschalige voorziening die is ingebed in de maatschappelijke omgeving en waarmee zij nauwe contacten onderhoudt; veroordeelden kunnen zich binnen het gebouw vrijer bewegen dan in een klassieke gevangenis)^{478, 479} Ten tweede schrijft het reeds aangehaalde memorandum van overeenstemming tussen de federale overheid en de Federatie Wallonië-Brussel (zie nr. 17) zesmaandelijks evaluaties voor van het verblijf van kinderen bij hun gedetineerde moeder;⁴⁸⁰ het is wenselijk om dat wettelijk te verankeren, zodat de effectieve toepassing ervan beter kan worden gewaarborgd.

to member States concerning children with imprisoned parents, COPE, 2019, 43; X, 'Vrouwen in detentie: Gedetineerde moeders met jonge kinderen', *Dienst Justitiële Inrichtingen* s.d., <https://www.dji.nl/justitiabelen/volwassenen/vrouwen-in-detentie> (geraadpleegd op 17 april 2025).

⁴⁷⁷ VANHOUCKE A.-S. en PINTELON M., "Detentiehuisen voor moeders halen kinderen uit de cel", *Knack* 1 juni 2021, <https://www.knack.be/nieuws/detentiehuisen-voor-moeders-halen-kinderen-uit-de-cel/> (geraadpleegd op 17 april 2025).

⁴⁷⁸ Art. 2, 16°/1 Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>; X, 'Detentiehuisen', *FOD Justitie* 13 november 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenissen/belgische_gevangenissen/detentiehuisen (geraadpleegd op 17 april 2025).

⁴⁷⁹ Art. 3 KB 17 augustus 2019 tot uitvoering van de bepalingen van de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden inzake de bestemming van de gevangenissen en de plaatsing en de overplaatsing van de gedetineerden, *BS* 29 augustus 2019, 81.775, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/besluit/2019/08/17/2019014179/justel>; X, 'Masterplan: Detentie en internering in humane omstandigheden', *Regie der Gebouwen* s.d., <https://www.regiedergebouwen.be/nl/projects/detentie-en-internering-humane-omstandigheden> (geraadpleegd op 17 april 2025).

⁴⁸⁰ FRANSE GEMEENSCHAP, Protocole d'accord relatif à l'accueil d'enfants en bas âge auprès de leur parent détenu et l'accompagnement des femmes enceintes en détention (mise à jour législative mai 2022), 23 mei 2014, 5, https://www.aidealajeunesse.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=d757690638053f49e30dde322fb710f51d6744ae&file=fileadmin/sites/ajss/upload/ajss_super_editor/DGAJ/Documents/Protocoles/220505_Protocole_d_accord_prison.pdf.

AFDELING III. TUSSENTIJD'S BESLUIT

101. **ANTWOORD OP DERDE SUBONDERZOEKSVRAAG** – In dit hoofdstuk werden een aantal inspirerende praktijken uit Europese landen besproken die kunnen bijdragen aan een verbetering van het Belgische beleid inzake de omgang met kinderen van gedetineerden, meer specifiek op domeinen waar momenteel nog tekorten worden vastgesteld (zie Hoofdstuk II).

Voor kinderen die niet bij hun gedetineerde ouder verblijven, dient vooreerst de wijdverspreide praktijk van het systematisch registreren van hun basisgegevens te worden geïntegreerd in het Belgische gevangeniswezen (zie nr. 95). Daarnaast is het aangewezen dat de FOD Justitie een toegankelijke en kindvriendelijke website ontwikkelt met relevante informatie voor kinderen van gedetineerden (zoals in Zweden) (zie nr. 96). Ook moet in de herziene opleiding van het gevangenispersoneel aandacht worden besteed aan de omgang met kinderen van gedetineerden (zie nr. 97). Ten slotte dient een voorbehouden bezoekersruimte voor kinderen in gevangenissen wettelijk verplicht te worden (zie nr. 98). Die hervormingen lijken – op het eerste gezicht – haalbaar binnen het Belgische gevangeniswezen.

Voor kinderen die wel bij hun gedetineerde ouder verblijven, vormt vooral het gebrek aan flexibiliteit binnen het huidige systeem een belangrijk aandachtspunt (zie nr. 99). Dat kan worden verholpen door – enerzijds – in een wettelijke grondslag te voorzien die oplegt om de verwijderingsbeslissing te baseren op een individuele beoordeling in functie van het belang van het kind (zoals in Luxemburg), in plaats van te werken met een strikte leeftijdsgrens (zie nr. 100). Anderzijds is het aangewezen om afstand te nemen van de klassieke gevangeniscontext, en ouder en kind onder te brengen in externe, kleinschalige detentie-inrichtingen (zoals detentiehuisen) die meer ruimte bieden voor een flexibel en kindvriendelijk regime (zie nr. 100). Ook die hervormingen lijken – op termijn – haalbaar binnen het Belgische gevangeniswezen.

BESLUIT

102. **ANTWOORD OP HOOFDONDERZOEKSVRAAG** – Het besluit van deze masterscriptie beoogt een finaal antwoord te formuleren op de hoofdonderzoeksvraag: ‘Hoe kan het beleid in België worden hervormd om de rechten van kinderen binnen de ouder-kindrelatie in een detentiecontext beter te eerbiedigen en te waarborgen, gelet op internationale en Europese verdragen, rechtspraak en aanbevelingen?’. Daarbij wordt systematisch te werk gegaan op basis van de resultaten van de subonderzoeksvragen (zie nrs. 103-105), om zo uiteindelijk aanbevelingen te formuleren voor mogelijke beleidshervormingen (zie nr. 106).

103. **EERSTE SUBONDERZOEKSVRAAG** – In Hoofdstuk I werd de eerste subonderzoeksvraag behandeld: ‘Op welke manier wordt in België momenteel rekening gehouden met de ouder-kindrelatie in een detentiecontext en met de rechten van het kind binnen die relatie?’. Die vraag werd beantwoord vanuit theoretisch en praktisch oogpunt. Uit de theoretische analyse blijkt dat België over wet- en regelgeving beschikt die relevant is voor kinderen van gedetineerden en die de ouder-kindrelatie in een detentiecontext diepgaand beïnvloedt (bijvoorbeeld: de Grondwet, de Basiswet Gevangeniswezen en de deelstatelijke jeugdhulpwetgeving). Echter, de praktijk toont aan dat de bestaande wet- en regelgeving onvoldoende houvast biedt. Kinderen die niet bij hun gedetineerde ouder verblijven, ondervinden obstakels bij het realiseren van contact, hoewel dat in theorie wel afdwingbaar is. Bovendien ontbreekt een overzichtelijk en toegankelijk hulpverleningsbeleid. Voor kinderen die bij hun gedetineerde moeder verblijven, is de belangenafweging met het oog op een eventuele plaatsing bijzonder complex, en zijn nadelige gevolgen onvermijdelijk.

104. **TWEDE SUBONDERZOEKSVRAAG** – In Hoofdstuk II werd een antwoord geformuleerd op de tweede subonderzoeksvraag: ‘In welke mate voldoet de Belgische situatie aan internationale en Europese verdragen, rechtspraak en aanbevelingen over de ouder-kindrelatie in een detentiecontext en de kinderrechten binnen die relatie?’. Wanneer de Belgische situatie, zoals geschetst bij de eerste subonderzoeksvraag, wordt getoetst aan relevante internationale en Europese standaarden, blijkt dat België op meerdere vlakken tekortschiet. Voor kinderen die niet bij hun gedetineerde ouder verblijven, wordt slechts één van de vijf indicatoren vervuld: zij kunnen in principe voldoende contact onderhouden met hun ouder. De overige indicatoren worden niet gehaald: de kinderen worden onvoldoende ondersteund; het contact is niet kwalitatief wanneer het onder dwang plaatsvindt; er ontbreekt een kindvriendelijke setting voor het contact; en de

contactregeling biedt te weinig flexibiliteit. Voor kinderen die wel bij hun gedetineerde ouder verblijven, wordt eveneens slechts aan één van de vijf indicatoren voldaan, namelijk op het vlak van opvolging en ondersteuning. Verder wordt er onvoldoende rekening gehouden met hun belang bij de verwijderingsbeslissing, geldt er een rantsoeneringspolitiek, is de dagindeling onvoldoende afgestemd op de noden van elk kind, is de opleiding voor het gevangenispersoneel niet verplicht, en is maximaal ouder-kindcontact na de scheiding niet langer gegarandeerd.

105. **DERDE SUBONDERZOEKSVRAAG** – In Hoofdstuk III werd een antwoord geformuleerd op de derde subonderzoeksvraag: ‘Welke praktijken van andere Europese landen kunnen dienen als inspiratie voor een hervorming van het beleid in België, zodat de kinderrechten binnen de ouder-kindrelatie in een detentiecontext beter worden geëerbiedigd en gewaarborgd?’. Voor kinderen die niet bij hun gedetineerde ouder verblijven, bieden andere Europese landen inspiratie voor het systematisch registreren van de basisgegevens van kinderen van gedetineerden, het ontwikkelen van toegankelijke en kindvriendelijke informatieve websites, het opleiden van gevangenispersoneel omtrent de omgang met kinderen van gedetineerden, en het wettelijk verplicht stellen van voorbehouden kinderbezoekersruimten. Voor kinderen die wel bij hun gedetineerde ouder verblijven, wijst Luxemburg op de mogelijkheid van een individuele belangenafweging bij verwijderingsbeslissingen in plaats van te werken met een strikte leeftijdsgrens. Daarnaast bieden kleinschalige, gezinsgerichte detentiehuizen een haalbaar – en geschikter – alternatief voor de klassieke gevangenissen.

106. **FINAAL ANTWOORD** – Het Belgische beleid (zie nr. 103) schiet vandaag op meerdere vlakken tekort wat betreft het eerbiedigen en waarborgen van de rechten van kinderen van gedetineerden (zie nr. 104). Om die tekortkomingen te verhelpen, worden concrete aanbevelingen geformuleerd op basis van de internationale en Europese standaarden (zie nr. 104), aangevuld met inspirerende praktijken uit andere Europese landen (zie nr. 105). Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen kinderen die niet bij hun gedetineerde ouder verblijven en kinderen die dat wel doen.

Voor kinderen die niet bij hun gedetineerde ouder verblijven, worden de volgende aanbevelingen geformuleerd:

- 1) Voer een wettelijke verplichting in tot systematische registratie van de basisgegevens van kinderen van gedetineerden. Het moet daarbij minstens gaan om de naam, leeftijd, verblijfplaats en primaire zorgfiguur;
- 2) Zet sterker in op toegankelijke en kindvriendelijke informatieverstrekking. De ontwikkeling van een digitale informatiebron – zoals een website gericht op kinderen van gedetineerden – lijkt daarbij het meest aangewezen, gelet op de digitale leefwereld van jongeren vandaag;
- 3) Schaf de wettelijke mogelijkheid af om dwangmaatregelen op te leggen aan kinderen in het kader van ouder-kindcontact. Hoewel dergelijke maatregelen zelden worden toegepast, is het verbieden ervan een belangrijk signaal;
- 4) Voorzie in de (herziene) opleiding van het gevangenispersonnel specifieke training over de omgang met kinderen van gedetineerden. Het wordt aanbevolen om daarbij de expertise van de CKG's en REP in te schakelen;
- 5) Stel een wettelijke verplichting in tot het voorzien in een voorbehouden kinderbezoekersruimte in nieuw gebouwde en grondig gerenoveerde gevangenissen. Voor bestaande gevangenissen kan in een overgangsregeling worden voorzien;
- 6) Maak het voor kinderen mogelijk om zelf te (video)bellen naar hun gedetineerde ouder. Dat sluit aan bij het huidige digitaliseringsproces binnen het gevangeniswezen;
- 7) Voeg het criterium 'belang van het kind' toe aan de wettelijke gronden voor het toekennen van uitgaansvergunningen aan gedetineerde ouders. Dergelijke vergunningen moeten kunnen worden verleend voor belangrijke momenten in het leven van het kind.

Voor kinderen die wel bij hun gedetineerde ouder in de gevangenis verblijven, gelden volgende aanbevelingen:

- 1) Schaf de strikte leeftijdsgrens af voor de verblijfsmogelijkheid van kinderen in gevangenis. Vervang dat door een systeem van individuele beoordeling, waarbij het belang van het kind centraal staat. Die beoordeling dient op regelmatige tijdstippen te worden herhaald, bijvoorbeeld om de zes maanden;
- 2) Maak bijkomende middelen vrij voor de oprichting van detentiehuizen voor gedetineerde ouders met jonge kinderen. Dergelijke kleinschalige inrichtingen kunnen een meer kindvriendelijk alternatief bieden voor klassieke gevangenissen, waarin het gezinsleven flexibeler kan worden georganiseerd;
- 3) Maak de bestaande opleiding voor het gevangenispersoneel van de moeder-kindafdelingen verplicht. Dat zal bijdragen tot de correcte en zorgzame bejegening van de kinderen die daar verblijven;
- 4) Stop onmiddellijk met de rantsoenering van voedings- en hygiëneproducten. Die praktijk vormt een directe bedreiging voor de gezondheid van het kind;
- 5) Voorzie in een wettelijke 'overgangsregeling' voor het ouder-kindcontact na de scheiding. Zo kan het contact *geleidelijk* worden afgebouwd tot de reguliere regeling.

Door bovenstaande aanbevelingen in het Belgische beleid te integreren, zullen de rechten van kinderen binnen de ouder-kindrelatie in een detentiecontext beter worden geëerbiedigd en gewaarborgd. Zo wordt vermijdbare detentieschade in hoofde van kinderen van gedetineerden – minstens gedeeltelijk – voorkomen (zie nr. 5). Dat is belangrijk, want in een rechtvaardige samenleving zouden kinderen niet mogen worden getroffen door de gevolgen van de strafrechtelijke misstappen van hun ouders.

BIBLIOGRAFIE

WETGEVING

Statuut van de Raad van Europa van 5 mei 1949, *European Treaty Series* 1, 1.

Verdrag van de Raad van Europa van 4 november 1950 tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, *European Treaty Series* 5, 1.

Verdrag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, *United Nations Treaty Series* 1577, 1990, 3.

Resolutie 65/229 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 21 december 2010, *UN Doc. A/RES/65/229*, 2011.

Facultatief Protocol van de Verenigde Naties van 19 december 2011 bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind inzake een mededelingsprocedure, *United Nations Treaty Series* 2983, 2014, 131.

Resolutie 70/175 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 17 december 2015, *UN Doc. A/RES/70/175*, 2016.

Aanbeveling CM/Rec(2018)5 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 4 april 2018 aan Lidstaten inzake kinderen met gedetineerde ouders, <https://search.coe.int/archives?i=09000016807b3175>.

Aanbeveling Rec(2006)2-rev van het Comité van Ministers van de Raad van Europa van 1 juli 2020 aan Lidstaten over de Europese Gevangenisregels, <https://search.coe.int/archives?i=09000016809ee581>.

Gecoördineerde Grondwet 17 februari 1994, *BS* 17 februari 1994, 4.054, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/grondwet/1994/02/17/1994021048/justel>.

Wijziging aan de Grondwet 23 maart 2000, *BS* 25 mei 2000, 17.757, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2000/03/23/2000021243/justel>.

Wijziging aan de Grondwet 22 december 2008, *BS* 29 december 2008, 68.648, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2008/12/22/2008021116/justel>.

Bijz.Wet 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, *BS* 15 augustus 1980, 9.434, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/1980/08/08/1980080801/justel>.

Oud Burgerlijk Wetboek 21 maart 1804, *BS* 3 september 1807, 0, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/1804/03/21/1804032150/justel>.

Wet 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie, *BS* 17 juli 1964, 7.812,
<https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/1964/06/29/1964062906/justel>.

Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een
als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte
schade, *BS* 15 april 1965, 4.014,
<https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/1965/04/08/1965040806/justel>.

Wet 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de
verwijdering van vreemdelingen, *BS* 31 december 1980, 14.584,
<https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/1980/12/15/1980121550/justel>.

Règlement grand-ducal 24 mars 1989 concernant l'administration et le régime Interne des
établissements pénitentiaires, *Journal Officiel du Grand-Duché de Luxembourg* 3 april 1989,
195, <http://data.legilux.public.lu/eli/etat/leg/rgd/1989/03/24/n2/jo>.

Wet 18 juni 1998 tot vaststelling van een Penitenciaire beginselenwet en daarmee verband
houdende intrekking van de Beginselenwet gevangeniswezen met uitzondering van de
artikelen 2 tot en met 5 en wijzigingen van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van
Strafvordering alsmede enige andere wetten (Penitenciaire beginselenwet), *Staatsblad van
het Koninkrijk der Nederlanden* 21 juli 1998, nr. 430.

Basiswet 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de
gedetineerden, *BS* 1 februari 2005, 2.815,
<https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2005/01/12/2005009033/justel>.

Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf
en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de
strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006, 30.455,
<https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2006/05/17/2006009456/justel>.

Wet 23 maart 2019 betreffende de organisatie van de penitenciaire diensten en van het statuut van
het penitenciair personeel, *BS* 11 april 2019, 37.092,
<https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2019/03/23/2019011569/justel>.

Wet 5 mei 2019 houdende diverse bepalingen inzake informatisering van Justitie, modernisering
van het statuut van rechters in ondernemingszaken en inzake de notariële aktebank, *BS* 19
juni 2019, 62.001,
<https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2019/05/05/2019041200/justel>.

- Decr.VI. 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 4 oktober 2004, 70.055, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2004/05/07/2004036491/justel>.
- Decr.VI. 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013, 65.154, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2013/07/12/2013035791/justel>.
- Decr.Fr. 18 januari 2018 portant le code de la prévention, de l'Aide à la jeunesse et de la protection de la Jeunesse, *BS* 3 april 2018, 31.814, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decret/2018/01/18/2018011568/justel>.
- Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 26 april 2019, 40.831, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2019/02/15/2019011711/justel>.
- Decr.D. 13 november 2023 über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, *BS* 15 februari 2024, 20.302, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2023/11/13/2024001120/justel>.
- Ord.Gem. 29 april 2004 inzake hulpverlening aan jongeren, *BS* 1 juni 2004, 41.949, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/ordonnantie/2004/04/29/2004031215/justel>.
- KB 19 juli 2018 tot bepaling van de datum van inwerkingtreding van de bepalingen van de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, met betrekking tot het toezicht en de afhandeling van klachten en bezwaar, en tot wijziging van het koninklijk besluit van 21 mei 1965 houdende algemeen reglement van de strafinrichtingen, *BS* 24 juli 2018, 58.846, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2018/07/19/2018040484/justel>.
- KB 3 februari 2019 tot uitvoering van de artikelen 41, § 2, en 134, § 2, van de wet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 14 februari 2019, 13.404, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2019/02/03/2019010896/justel>.
- KB 17 augustus 2019 tot uitvoering van de bepalingen van de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden inzake de bestemming van de gevangenen en de plaatsing en de overplaatsing van de gedetineerden, *BS* 29 augustus 2019, 81.775, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2019/08/17/2019014179/justel>.
- KB 17 augustus 2019 tot uitvoering van de bepalingen van de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden inzake de

toegang tot de gevangenis, BS 29 augustus 2019, 81.771,
<https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2019/08/17/2019041928/justel>.

KB 20 oktober 2024 tot oprichting van de academie van de Federale Overheidsdienst Justitie en tot uitvoering van artikel 11 van de wet van 23 maart 2019 betreffende de organisatie van de penitentiaire diensten en van het statuut van het penitentiair personeel, BS 5 november 2024, 125.327,
<https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2024/10/20/2024010071/justel>.

B.VI.Reg. 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, BS 12 juli 2019, 70.740,
<https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2019/04/05/2019013585/justel>.

Omz. 12 juni 2014 Huishoudelijk reglement Gevangenis van Leuven Centraal Vleugen A-C-D-E-F,
<https://ctrq.belgium.be/wp-content/uploads/2021/02/Leuven-Centraal-Huishoudelijk-A-C-D-E-F-2014.pdf>.

Omz. 12 juni 2014 Huishoudelijk reglement Gevangenis van Leuven Centraal Vleugen B,
https://ctrq.belgium.be/wp-content/uploads/2021/02/Leuven-Centraal_-Huishoudelijk-B-2014.pdf.

Omz. 9 oktober 2017 Huishoudelijk reglement Gevangenis van Gent, https://66ec216305.clvaw-cdnwnd.com/8520523cffa283a26ec6d186392a4ce1/200000417-cb448cc3e0/HR_20171009.pdf?ph=66ec216305.

Eindverslag van de commissie «basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden», KAMER, 2000-2001, 2 februari 2001, nr. 50-1076/1.

Voorstel van Basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden, KAMER, 2003, 29 september 2003, nr. 51-231/1.

Vraag nr. 109 van de heer volksvertegenwoordiger P. Goffin, KAMER, 2014-2015, 9 februari 2015, nr. 54/011.

Vraag nr. 2473 van de heer volksvertegenwoordiger J.-J. Flahaux, KAMER, 2017-2018, 9 mei 2018, nr. 54/155.

Vraag nr. 1306 van de heer volksvertegenwoordiger P. Goffin, KAMER, 2021-2022, 9 september 2022, nr. 55/91.

Ontwerp van decreet über die Jugendhilfe und den Jugendschutz, D.PARL., 2022-2023, 22 augustus 2023, nr. 284 (2022-2023) Nr. 1.

MINISTER VAN JUSTITIE, Verslag aan de Koning over het KB van 20 oktober 2024 tot oprichting van de academie van de Federale Overheidsdienst Justitie en tot uitvoering van artikel 11 van de wet van 23 maart 2019 betreffende de organisatie van de penitentiaire diensten en van het statuut van het penitentiair personeel, BS 5 november 2024, https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/besluit/2024/10/20/2024010071/justel#sw_roy.

FRANSE GEMEENSCHAP, Protocole d'accord relatif à l'accueil d'enfants en bas âge auprès de leur parent détenu et l'accompagnement des femmes enceintes en détention (mise à jour législative mai 2022), 23 mei 2014, https://www.aidealajeunesse.cfwb.be/index.php?elD=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=d757690638053f49e30dde322fb710f51d6744ae&file=fileadmin/sites/ajss/upload/ajss_super_editor/DGAJ/Documents/Protocoles/220505_Protocole_d_accord_prison.pdf.

VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN, Een 2.0-aanpak voor integrale jeugdhulp in Vlaanderen, 10 maart 2016, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/25589>.

RECHTSPRAAK

EHRM 19 september 2000, 40031/98, ECLI:CE:ECHR:2000:0919JUD004003198, 'Gnathoré/Frankrijk'.

EHRM 30 april 2002, 45837/99, ECLI:CE:ECHR:2002:0430DEC004583799, 'Kleuver/Noorwegen'.

EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, 'Horych/Polen'.

EHRM 17 april 2012, 20071/07, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD002007107, 'Piechowicz/Polen'.

EHRM 9 april 2013, 36228/06, ECLI:CE:ECHR:2013:0409JUD003622806, 'Kurkowski/Polen'.

EHRM 25 juli 2013, 11082/06 en 13772/05, ECLI:CE:ECHR:2013:0725JUD001108206, 'Khodorkovskiy en Lebedev/Rusland'.

EHRM 25 november 2014, 64682/12, ECLI:CE:ECHR:2014:1125JUD006468212, 'Vasilescu/België'.

EHRM 30 juni 2015, 41418/04, ECLI:CE:ECHR:2015:0630JUD004141804, 'Khoroshenko/Rusland'.

EHRM 24 maart 2016, 56660/12, ECLI:CE:ECHR:2016:0324JUD005666012, 'Korneykova en Korneykov/Oekraïne'.

EHRM 10 september 2019, 37283/13, ECLI:CE:ECHR:2019:0910JUD003728313, 'Strand Lobben e.a./Noorwegen'.

EHRM 18 februari 2020, 70468/17, ECLI:CE:ECHR:2020:0218JUD007046817, 'Kungarov/Rusland'.

EHRM 20 oktober 2020, 33729/18, ECLI:CE:ECHR:2020:1020JUD003372918, 'Bădulescu/Portugal'.

EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, 'Danilevich/Rusland'.

EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, 'Subaşı e.a./Turkije'.

EHRM 21 maart 2023, 38144/20, ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420, 'Deltuva/Litouwen'.

EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije'.

Cass. 11 maart 1994, C.93.0342.N, *Arr.Cass.* 1994/3, 253, <https://bib.kuleuven.be/rbib/collectie/archieven/arrcass/1994/3.pdf>.

HvB Bergen 29 april 2015, *RTDF* 2016/1, 192.

HvB Brussel 12 september 2002, *NJW* 2002/11, 392.

HvB Brussel 8 oktober 2018, 2018/AR/297, *Act.dr.fam.* 2020/1, 19.

BC (NI.) 18 mei 2021, BC/21-0047, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC21-0047.pdf>.

BC (NI.) 30 november 2022, BC/22-0060, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC22-0060.pdf>.

BC (NI.) 6 december 2022, BC/22-0093, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC22-0093.pdf>.

BC (NI.) 29 juni 2023, BC/23-0125, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC23-0125.pdf>.

BC (NI.) 19 november 2023, BC/23-0196, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC23-0196.pdf>.

BC (NI.) 14 december 2023, BC/23-0210, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC23-0210.pdf>.

BC (NI.) 4 juli 2024, BC/24-0024 en 0053, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC-24-0024-en-0053.pdf>.

BC (NI.) 22 oktober 2024, BC/24-0050, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/BC24-0050.pdf>.

KC Antwerpen 11 september 2024, KC02/24-0194, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/KC0224-0194.pdf>.

KC Beveren 19 augustus 2024, KC04/24-0184, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/KC0424-0184.pdf>.

KC Brugge 24 mei 2023, KC05/23-0035, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/KC0523-0035.pdf>.

KC Brugge 6 maart 2024, KC05/24-0042, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/KC0524-0042.pdf>.

KC Hasselt 30 juni 2023, KC10/23-0067, <https://rechtspraak.ctrg.belgium.be/files/KC1023-0067.pdf>.

RECHTSLEER

Boeken

- ACHTERHOF R., HAMMARBERG E., KIRTLEY O. J. e.a., *SIGMA 2018-2023 Rapport: Een uitgebreid onderzoek van de mentale gezondheid van Vlaamse adolescenten*, KU Leuven, 2024.
- BROUWERS S., *Echtscheiding door onderlinge toestemming*, Wolters Kluwer, 2021.
- CASSIERS R., *Strafuitvoeringsrechtbank*, Wolters Kluwer, 2024.
- CHILDREN OF PRISONERS EXPERT GROUP, *Report Children of Prisoners Expert Group: Implementation Guidance Council of Europe Recommendation CM/Rec (2018)5 on Children of Imprisoned Parents*, EuroPris, 2021.
- FAMILY RELATIONS EXPERT GROUP, *Good Practice Collection: Family Relations*, EuroPris, 2017.
- GOFFIN L. en LURQUIN-DELVAUX R.-A., *Petit Tom en visite*, le Fonds Houtman, s.d.
- JANSEN M., *Rapport d'activités 2021*, REP, 2022.
- KESTEMONT L. en SCHOUKENS P., *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Acco, 2021.
- MAST A., DUJARDIN J., VAN DAMME M. e.a., *Overzicht van het Belgisch Administratief Recht*, Wolters Kluwer, 2021.
- MERCKX E., *Child-friendly Justice in Child Custody and Contact Cases After Parental Separation*, Boom Juridisch Antwerpen, 2023.
- NAESSENS L. en RAEYMAECKERS P., *Terug naar de samenleving: Een leven na detentie?*, Acco, 2023.
- NOWAK M., *United Nations Global Study on Children Deprived of Liberty*, Verenigde Naties, 2019.
- PENNINCKX E. en DUBOIS C., *La procédure devant la Cour européenne des droits de l'homme*, Wolters Kluwer, 2016.
- PIETERS D. en DEMARSIN B., *Rechtsvergelijking: De uitdagende wereld van het recht*, Acco, 2021.
- PUT J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, die Keure, 2021.
- SEMPOT L., BOFFÉ A., NAGELS I. e.a., *Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen: Jaarverslag 2013*, FOD Justitie, 2014.
- SEVRIN J., *Les familles confrontées à la détention: Le maintien des liens familiaux en prison*, La Ligue des familles, 2020.
- SOTTIAUX S., *Grondwettelijk recht*, Intersentia, 2016.
- X, *Children with imprisoned parents: Collecting data with a purpose*, COPE, 2023.
- X, *Data Collection: Number of Children with a Parent in Prison*, EuroPris, 2021.
- X, *Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen: Jaarcijfers 2023*, FOD Justitie, 2024.

- X, *European Prison Rules: Short guide*, Penal Reform International, 2021.
- X, *Guidance document on the Bangkok Rules: Implementing the United Nations Rules on the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders*, Penal Reform International, 2021.
- X, *Guidance Document on the Nelson Mandela Rules: Implementing the United Nations revised standard minimum rules for the treatment of prisoners*, OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights en Penal Reform International, 2018.
- X, *Implementation Guidance Document: Council of Europe Recommendation CM/Rec(2018)5 of the Committee of Ministers to member States concerning children with imprisoned parents*, COPE, 2019.
- X, *Jaarverslag 2014 van de federale Ombudsman*, de federale Ombudsman, 2014.
- X, *Key Theme – Rights of the child: Contact rights*, EHRM, 2024.
- X, *Noor bezoekt haar papa: ‘Mijn eerste bezoek aan de gevangenis’*, CAW Oost-Vlaanderen, s.d.
- X, *Standpunt Kinderrechtencoalitie: kinderen met gedetineerde ouders (update december 2013)*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2013.
- X, *Zie mij! Onzichtbare Kinderen en hun Rechten*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2020.

Bijdragen in verzamelwerken

- AYRE L., ‘Enhancing and protecting the mother-child relationship in prison nursery units’ in SMITH B. en BODEN N. (eds.), *European Journal of Parental Imprisonment: Bonding across barriers: Support for the infant-parent relationship within a carceral context*, COPE, 2018, 5.
- AYRE L., PHILBRICK K. en SCHMITT M.-J., ‘Chapter one: Introduction’ in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, 11.
- BOUREGBA A., HEDIN U. C., BIONDI G. e.a., ‘Chapter four: Parenting and prison’ in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, 65.
- DEMEERSMAN T., ‘Ouders achter tralies: mogelijkheden tot ondersteuning van het ouder-kind contact’ in GEBOERS J. en WILLEMS N. (eds.), *Kinderen, vrijheidsbeperking en vrijheidsberoving*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2007, 47.

- EPSTEIN R. en POWELL C., 'Imprisoning mothers: Where do children's rights come in?' in SMITH B. en BODEN N. (eds.), *European Journal of Parental Imprisonment: Bonding across barriers: Support for the infant-parent relationship within a carceral context*, COPE, 2018, 9.
- KARAKAŞ I., 'L'effet erga omnes des arrêts de la Cour européenne des droits de l'homme: l'exemple de l'arrêt Salduz' in TAVERNIER P. en PETTITI C. (eds.), *La France et la Cour européenne des droits de l'homme: La jurisprudence en 2009 et 2010*, Anthemis, 2013, 85.
- KLEIJSEN J., 'Children with imprisoned parents: It's time to act!' in LYNN H. en NOFFKE A. (eds.), *European Journal of Parental Imprisonment: Making children count: Improving data collection for children with imprisoned parents*, COPE, 2017, afl. 5, 6.
- LOUCKS N., 'Parental imprisonment and Adverse Childhood Experiences (ACEs)' in LYNN H. en NOFFKE A. (eds.), *European Journal of Parental Imprisonment: Making children count: Improving data collection for children with imprisoned parents*, COPE, 2017, afl. 5, 15.
- NOFFKE A., 'Data collection: Ethical considerations and practical challenges' in LYNN H. en NOFFKE A. (eds.), *European Journal of Parental Imprisonment: Making children count: Improving data collection for children with imprisoned parents*, COPE, 2017, afl. 5, 4.
- PHILBRICK K., AYRE L., COYLE A. e.a., 'Chapter seven: Training and children affected by the criminal justice system' in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, 135.
- SCHMITT M.-J., STAES N., LOUCKS N. e.a., 'Chapter five: Children visiting prison, and other forms of contact' in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, 87.
- SMITH B., 'Bonding across barriers: New standards, new approaches, new perspectives' in SMITH B. en BODEN N. (eds.), *European Journal of Parental Imprisonment: Bonding across barriers: Support for the infant-parent relationship within a carceral context*, COPE, 2018, 3.
- X, 'Chapter three: The impact of imprisonment on the child' in PHILBRICK K., AYRE L. en LYNN H. (eds.), *Children of Imprisoned Parents: European Perspectives on Good Practice*, COPE, 2014, 41.
- X, 'Visie en aanbevelingen van de Kinderrechtencoalitie inzake Kinderen en vrijheidsberoving en vrijheidsbeperking' in GEBOERS J. en WILLEMS N. (eds.), *Kinderen, vrijheidsbeperking en vrijheidsberoving*, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2007, 4.

Bijdragen in tijdschriften

- ALBRECHT J., 'De onzichtbare noden van kinderen met een gedetineerde ouder', *Fatik* 2024/182, 26.
- ARNARDÓTTIR O. M., 'Res Interpretata, Erga Omnes Effect and the Role of the Margin of Appreciation in Giving Domestic Effect to the Judgments of the European Court of Human Rights', *European Journal of International Law* 2017/3, 819, <http://www.ejil.org/pdfs/28/3/2797.pdf>.
- BEYENS K., 'PrisonCloud. Een ICT-platform voor de Belgische gevangenen', *Panopticon* 2015/2, 122.
- BEYENS K. en GEERTS I., 'Digitalisering van het gevangenisleven: Een etnografisch onderzoek naar de impact van het digitale platform PrisonCloud', *Panopticon* 2024/5, 443.
- BREMS E., 'Baby bij moeder in gevangenis: geen mensenrecht', *Juristenkrant* 2003/61, 14.
- CLAES B. en VERHAGEN A., 'Herstelgericht werken met kind en gedetineerde ouder', *Panopticon* 2019/2, 153.
- DAEMS T., EECHAUDT V., MAES E. e.a., 'De basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden: een status quaestionis', *T.Strafr.* 2014/1, 2.
- DRUZIN B. H., 'Why does Soft Law have any Power anyway?', *Asian Journal of International Law* 2017/2, 361, DOI: 10.1017/S2044251316000229.
- HADDAD M., 'L'invocation devant le juge belge de la Convention relative aux droits de l'enfant', *Revue québécoise de droit international* 2012/2, 175, https://www.persee.fr/doc/rqdi_0828-9999_2012_num_25_2_1285.
- MAES E. en BEYENS K., 'Alles onder controle? Een penologische analyse van 25 jaar strafuitvoering in België', *T.Strafr.* 2024/6, 475.
- MAES E., ROBBERECHTS J., BEYENS K. e.a., 'PrisonCloud voor gedetineerden. Grenzen aan digitale normalisering?', *Panopticon* 2019/1, 29.
- MERTENS A., MAES E. en ROBERT L., 'Telefoon achter de tralies. Een verkennend onderzoek naar telefonie op cel', *Panopticon* 2021/2, 97.
- NUYTIENS A., 'Met je kind op cel: Moeders van de moeder-kind afdeling te Brugge over de 'maternal pains of imprisonment'', *Fatik* 2018/158, 6.

X, 'De onbezongen helden van de gevangenis: hoe CAW-medewerkers het verschil maken', *Magis* 2024/1, 4, <https://wp.assets.sh/uploads/sites/430/2024/06/Magis-2024-nr1.pdf>.

X, 'Noor bezoekt haar papa', *Magis* 2021/4, 9, https://wp.assets.sh/uploads/sites/430/2021/12/Magis_CAW-4-2021.pdf.

MEDIA

BELGA, 'Gedetineerden kunnen goedkoper bellen en krijgen telefoon in hun cel', *VRT NWS* 24 december 2018, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/12/24/gedetineerden-kunnen-goedkoper-bellen-en-krijgen-telefoon-in-hun> (geraadpleegd op 2 december 2024).

DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik ga de gevangenis ook een beetje missen' (afl. 4)', *De Standaard* 9 september 2023, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230904_95250023 (geraadpleegd op 7 april 2025).

DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Ik gebruik nooit het woord cel, het is een kamer' (afl. 1)', *De Standaard* 25 juli 2023, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93508633 (geraadpleegd op 15 maart 2025 en 7 april 2025).

DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Mijn kind moet weten: mama komt altijd terug' (afl. 2)', *De Standaard* 26 juli 2023, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93643117 (geraadpleegd op 15 maart 2025 en 7 april 2025).

DE BACKER W., LOHMANN K. en DE LANGHE K., 'Hier woont mama nu: 'Nu kan mijn leven als mama beginnen' (afl. 3)', *De Standaard* 27 juli 2023, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230720_93720097 (geraadpleegd op 7 april 2025).

DE KEERKRING EN HVHK BEVEREN, 'Praktijk: Opvoedings- en ouderschapsondersteuning voor vaders in de gevangenis', *Opgroeien* 2023, <https://www.opgroeien.be/kennis/toolbox/praktijk-opvoedings-en-ouderschapsondersteuning-voor-vaders-de-gevangenis> (geraadpleegd op 2 december 2024).

DE MAESENEER W., '1 op de 5 volwassen Vlamingen heeft ernstige psychische problemen', *VRT NWS* 6 februari 2024, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/02/05/psychische-stoornissen-in-vlaanderen> (geraadpleegd op 1 december 2024).

- DE MEYER A., ‘Mentale gezondheid van jongeren gaat wereldwijd alarmerend snel achteruit: “We hebben hun problemen gewoon genegeerd”’, *Het Nieuwsblad* 15 augustus 2024, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20240815_95191858 (geraadpleegd op 1 december 2024).
- DEVLOO M., ‘Kinderen achter tralies: ‘We straffen niet alleen moeders, maar ook hun kinderen’’, *Sociaal.Net* 7 februari 2024, <https://sociaal.net/achtergrond/kinderen-in-de-gevangenis-moederkindafdeling> (geraadpleegd op 2 december 2024, 15 maart 2025 en 7 april 2025).
- GOEGEBEUR A., ‘Eén op zeven Vlamingen worstelt met gevoelens van depressie of angst: hoe vind je hulp?’, *Het Nieuwsblad* 25 oktober 2024, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20241022_94071521 (geraadpleegd op 1 december 2024).
- HAA, ‘Geen bezoek meer toegelaten in gevangenis: gedetineerden krijgen 20 euro beltegoed’, *Het Laatste Nieuws* 13 maart 2020, <https://www.hln.be/gevangenis/geen-bezoek-meer-toegelaten-in-gevangenis-gedeteneerden-krijgen-20-euro-beltegoed~a1a69b84> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- HUYGHEBAERT P., ‘Staking van onbepaalde duur weegt ook door voor familie van gedetineerden: “Het moet menselijk blijven”’, *VRT NWS* 4 april 2024, www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/04/03/staking-gevangenis-familie-gedeteneerden/ (geraadpleegd op 5 maart 2025).
- HUYGHEBAERT P., ‘Vanavond start 48 urenstaking in de gevangenis uit protest tegen overbevolking’, *VRT NWS* 24 september 2023, www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/09/24/staking-gevangenis-48-uur-belga/ (geraadpleegd op 5 maart 2025).
- KLIFMAN M. en BAETEN A., ‘Gevangenen kregen 272.000 keer bezoek via video en willen dat houden na corona: “Zijn dochttertje zien, hield hem op de been”’, *Het Nieuwsblad* 13 juni 2022, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20220612_97454596 (geraadpleegd op 2 december 2024).
- MATTHYS F., ‘Het wordt tijd dat psychische gezondheid even veel aandacht krijgt als fysieke gezondheid’, *Knack* 10 juni 2023, <https://www.knack.be/opinie/het-wordt-tijd-dat-psychische-gezondheid-even-veel-aandacht-krijgt-als-fysieke-gezondheid> (geraadpleegd op 1 december 2024).

- MAYDA K., “Mentaal welzijn van jongeren is zo lang genegeerd dat het nu ontploft”, *De Standaard* 22 maart 2023, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230321_97708167 (geraadpleegd op 1 december 2024).
- PHILIPPE I., ‘Belgische staat opnieuw veroordeeld voor overbevolking en onmenselijke omstandigheden in gevangenissen’, *VRT NWS* 18 februari 2025, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/02/18/hof-van-beroep-brussels-veroordeelt-belgische-staat-overbevolkin/> (geraadpleegd op 6 april 2025).
- SANTENS T., ‘Kwart te veel gedetineerden in Vlaamse gevangenissen: zo ziet de overbevolking per gevangenis eruit’, *VRT NWS* 4 maart 2024, www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/03/04/overbevolking-gevangenissen-cijfers/ (geraadpleegd op 5 maart 2025).
- SILLIS M., ‘Papa in de gevangenis: ‘Het leek alsof we mededaders waren’’, *Sociaal.Net* 31 augustus 2022, <https://sociaal.net/achtergrond/papa-in-de-gevangenis-kinderen-met-ouder-in-detentie> (geraadpleegd op 1 december 2024, 2 december 2024 en 21 april 2025).
- TEAM JUSTITIE, ‘De digitalisering van Justitie anno 2024: een stand van zaken’, *FOD Justitie* 15 mei 2024, <https://www.teamjustitie.be/2024/05/15/15-05-moniteur-be-na-27-jaar-de-nieuwe-website-van-het-belgisch-staatsblad/> (geraadpleegd op 16 april 2025).
- THE SKIN DEEP, ‘Hard Questions For a Mother to Answer | {THE AND} Angelina & Melitza’, *YouTube* 27 juni 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=c7X2IKOpzs> (geraadpleegd op 1 december 2024).
- TZITEMZO, ‘Mijn ouders zitten in de gevangenis, wat nu?’, *WAT WAT* s.d., <https://www.watwat.be/problemen-thuis/mijn-ouders-zitten-de-gevangenis-wat-nu> (geraadpleegd op 2 december 2024 en 12 maart 2025).
- VAN BRAECKEL L., ‘Bert en Hert zorgen voor kindvriendelijke gevangenis in Hasselt: Route van inkomhal naar bezoekersruimte werd opgevrolijkt’, *Weliswaar.be* 15 januari 2018, <https://www.weliswaar.be/welzijn-zorg/bert-en-hert-zorgen-voor-kindvriendelijke-gevangenis-hasselt> (geraadpleegd op 17 april 2025).
- VANHOUCKE A.-S. en PINTELON M., “Detentiehuizen voor moeders halen kinderen uit de cel”, *Knack* 1 juni 2021, <https://www.knack.be/nieuws/detentiehuizen-voor-moeders-halen-kinderen-uit-de-cel/> (geraadpleegd op 7 april 2025 en 17 april 2025).

- VCOK, 'Begeleider kinderbezoek in de gevangenis van Gent', *Give a Day* 27 maart 2025, <https://www.giveaday.be/nl-be/registraties/vrijwilligerswerk/begeleider-kinderbezoek-in-de-gevangenis-van-gent/57071> (geraadpleegd op 21 april 2025).
- VERELST V., 'In de gevangenis tijdens de coronacrisis: "We zitten dubbel achter slot en grendel"', *VRT NWS* 22 december 2020, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/12/17/in-de-gevangenis-tijdens-corona-we-zitten-dubbel-achter-slot-en> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- VERHEYEN A., "'Kinderen ervaren een hoop negatieve effecten van een ouder in detentie. We moeten daar veel meer aandacht voor hebben.'", *CAW* s.d., <https://www.caw.be/wat-beweegt-er/nieuws/interview-kinderen-ouders-detentie-wim-duerloo-bart-claes> (geraadpleegd op 1 december 2024 en 2 december 2024).
- X, 'Aanbod: Innovatief aanbod: Samen op Weg', *CKG* s.d., <https://www.ckg.be/aanbod/innovatief-aanbod/samen-op-weg> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'About us: Who we are', *COPE* s.d., <https://childrenofprisoners.eu/who-we-are> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Activiteiten: Kinderbezoek begeleiden', *BrugBinnensteBuiten* s.d., <https://brugbinnenstebuiten.be/activiteiten/> (geraadpleegd op 21 april 2025).
- X, 'Adopted texts: Information on Committee of Ministers' adopted texts', *Raad van Europa* s.d., <https://www.coe.int/en/web/cm/adopted-texts%20information#:~:text=Recommendations%20are%20not%20binding%20on,b> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Ambities: Digitale leefwereld', *De Ambrassade* s.d., <https://ambrassade.be/nl/jeugdwerkwerkt2023/ambities/digitale-leefwereld> (geraadpleegd op 21 april 2025).
- X, 'Beklagrecht', *CTRG* s.d., <https://ctrq.belgium.be/klachtrecht> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Bezoek aanvragen: Hoe een bezoek aanvragen?', *FOD Justitie* 11 januari 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenis/belgische_gevangenis/klassieke_gevangenis/gedetineerde_bezoeken/bezoek (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Bezoekuren', *FOD Justitie* s.d., https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenis/belgische_gevangenis/klassieke_gevangenis/gedetineerde_bezoeken_0 (geraadpleegd op 2 december 2024 en 12 maart 2025).

- X, 'Cel: Verboden voorwerpen', *FOD Justitie* 11 januari 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenissen/belgische_gevangenissen/klassieke_gevangenissen/leven_in_de_gevangenis/regime/cel (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Centrale gevangenis van Leuven', *FOD Justitie* 31 mei 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenissen/belgische_gevangenissen/gevangenissen/adres_gevangenis_leuven (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Child-friendly visits for children with imprisoned parents', *COPE* 10 juni 2016, <https://childrenofprisoners.eu/child-friendly-visits/> (geraadpleegd op 21 april 2025).
- X, 'CLB en de Integrale Jeugdhulp', *CLB s.d.*, <https://www.vrijclb.be/vrij-clb-weimeersen/clb-en-de-integrale-jeugdhulp%20> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Contact: Onze diensten in jouw buurt', *K&G s.d.*, <https://www.kindengezin.be/nl/contact#anchored-section-2> (geraadpleegd op 1 mei 2025).
- X, 'Convention on the Rights of the Child', *Unicef s.d.*, <https://www.unicef.org/child-rights-convention> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Definition: Hard law/soft law', *European Center for Constitutional and Human Rights s.d.*, <https://www.ecchr.eu/en/glossary/hard-law-soft-law> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'De gevangenis wordt een digitale omgeving', *Proximus* 19 april 2021, https://www.proximus.be/nl/id_b_cl_digitalization_in_prisons/bedrijven-en-overheden/news/nieuws-blog/klanten-vertellen/digitalisering-in-de-gevangenis.html (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Detentie en herstelgericht werken', *Steunpunt Mens en Samenleving s.d.*, <https://www.samvzw.be/kennis/detentie-en-herstelgericht-werken> (geraadpleegd op 1 december 2024).
- X, 'Detentiehuisen', *FOD Justitie* 13 november 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenissen/belgische_gevangenissen/detentiehuisen (geraadpleegd op 23 februari 2025 en 17 april 2025).
- X, 'En dag i fängelset', *Insidan s.d.*, <https://insidan.kriminalvarden.se/en-dag-i-fangelset/> (geraadpleegd op 15 april 2025).
- X, 'Fängelset Asptuna: Titta runt i fängelset', *Insidan s.d.*, <https://insidan.kriminalvarden.se/fangelser-och-hakten/asptuna/> (geraadpleegd op 15 april 2025).

- X, 'Geïntegreerd werken: Meerwaarde van geïntegreerd werken: Versnippering als probleem.', *Opgroeien* s.d., <https://www.opgroeien.be/kennis/themas/geintegreerd-werken/meerwaarde-van-geintegreerd-werken> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Gevangenisjargon: appèl', *Klasbak* s.d., <https://www.klasbak.net/nl/educatie-gevangenis/gevangenisjargon#:~:text=Telling%20van%20de%20gedetineerden.,mogen%20er%20geen%20bewegingen%20plaatsvinden> (geraadpleegd op 7 april 2025).
- X, 'Gevangenis van Aarlen', *FOD Justitie* 23 juli 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/n/gevangenis/adres_gevangenis_aarlen (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Gevangenis van Antwerpen', *FOD Justitie* 23 juli 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/n/gevangenis/adres_gevangenis_antwerpen_0 (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Gevangenis van Dendermonde', *FOD Justitie* 23 juli 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/n/gevangenis/adres_gevangenis_dendermonde (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Gevangenis van Gent', *FOD Justitie* 3 oktober 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/n/gevangenis/adres_gevangenis_gent (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Gevangenis van Haren', *FOD Justitie* 23 oktober 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/n/gevangenis/adres_gevangenis_haren (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Gevangenis van Leuze-en-Hainaut', *FOD Justitie* 16 april 2025, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/n/gevangenis/adres_gevangenis_leuze (geraadpleegd op 28 april 2025).
- X, 'Gezin en familie: Kinderen van gedetineerden in de gevangenis', *FOD Justitie* 11 januari 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/n/klasseke_gevangenis/leven_in_de_gevangenis/regime/gezin_en_familie (geraadpleegd op 1 december 2024).
- X, 'Haren (Brussel) Gevangenis(dorp)', *Regie der Gebouwen* 24 januari 2024, <https://www.regiedergebouwen.be/nl/projects/gevangenisdorp> (geraadpleegd op 15 maart 2025).

- X, 'Het recht op vaderschap', *CAW* s.d., <https://www.caw.be/wat-beweegt-er/nieuws/het-recht-op-vaderschap> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Hoe omgaan met vrijheidsberoving?', *CAW* s.d., <https://www.caw.be/hoe-wij-helpen/begeleiding/gevangenen-en-familie> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Home: Centrum voor kinderzorg en gezinsondersteuning', *CKG* s.d., <https://www.ckg.be> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Huizen van het Kind: Wat is het Huis van het Kind?', *Opgroeien* s.d., <https://www.huizenvanhetkind.be> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Hur går ett besök till?: Besöka', *Insidan* s.d., <https://insidan.kriminalvarden.se/besoka/> (geraadpleegd op 15 april 2025).
- X, 'Hur håller jag kontakten?: Skicka brev och ringa', *Insidan* s.d., <https://insidan.kriminalvarden.se/skicka-brev-och-ringa/> (geraadpleegd op 15 april 2025).
- X, 'Informatie: Plaats in de jeugdhulpverlening', *CKG* s.d., <https://www.ckg.be/informatie/plaats-in-de-jeugdhulpverlening> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Juridische verdieping: Wat zijn mensenrechten?', *De grondwet voor iedereen* s.d., <https://www.belgischegrondwet.be/themas/mensenrechten/juridische-verdieping> (geraadpleegd op 1 december 2024).
- X, 'Kind en Gezin diensten: Opvoedingsondersteuning', *K&G* s.d., <https://www.kindengezin.be/nl/kind-en-gezin-diensten/opvoedingsondersteuning> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Kinderen van gedetineerden: De vergeten slachtoffers van de misdaad', *VUB* 25 oktober 2023, <https://www.vub.be/nl/nieuws/kinderen-van-gedeteneerden> (geraadpleegd op 1 december 2024).
- X, 'Kinderrechten: Op internationaal vlak: Het Verdrag en zijn Protocollen', *FOD Justitie* 3 mei 2021, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/kinderen_en_jongeren/kinderrechten/op_internationaal_niveau (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Kinderrechtenverdrag', *Departement Cultuur, Jeugd & Media* s.d., <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/jeugd/vlaams-jeugd-en-kinderrechtenbeleid/kinderrechten/kinderrechtenverdrag> (geraadpleegd op 2 december 2024).

- X, 'Masterplan: Detentie en internering in humane omstandigheden', *Regie der Gebouwen* s.d., <https://www.regiedergebouwen.be/nl/projects/detentie-en-internering-humane-omstandigheden> (geraadpleegd op 17 april 2025).
- X, 'Medische zorgen', *FOD Justitie* 11 januari 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenen/belgische_gevangenen/klassieke_gevangenen/leven_in_de_gevangenis/gezondheidszorg/medische_zorgen (geraadpleegd op 15 maart 2025 en 20 april 2025).
- X, 'Meer info over de gevangenis van Lantin', *FOD Justitie* 22 april 2021, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenen/belgische_gevangenen/gevangenen/meer_info/lantin (geraadpleegd op 15 maart 2025).
- X, 'Meer info over het penitentiair complex van Brugge', *FOD Justitie* 23 oktober 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenen/belgische_gevangenen/gevangenen/meer_info/brugge (geraadpleegd op 15 maart 2025).
- X, 'Mensenrechten', *De grondwet voor iedereen* s.d., <https://www.belgischegrondwet.be/themas/mensenrechten> (geraadpleegd op 1 december 2024).
- X, 'Mentaal welzijn', *De Ambrassade* s.d., <https://ambrassade.be/nl/kennis/mentaal-welzijn> (geraadpleegd op 1 december 2024).
- X, 'Mentaal Welzijn', *Vlaamse Jeugdraad* s.d., <https://vlaamsejeugdraad.be/nl/adviezen/mentaal-welzijn> (geraadpleegd 1 december 2024).
- X, 'Mentaal welzijn bij jongeren: preventie en snelle hulp zijn cruciaal', *KU Leuven* 11 september 2024, <https://nieuws.kuleuven.be/nl/2024/mentaal-welzijn-bij-jongeren-preventie-en-snelle-hulp-zijn-cruciaal> (geraadpleegd op 1 december 2024).
- X, 'Missions et actions: 1. La mission du Relais', *REP* s.d., <https://www.relaisenfantsparents.be/missions-et-actions#la-mission-du-relais> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Missions et actions: 2. Nos actions', *REP* s.d., <https://www.relaisenfantsparents.be/missions-et-actions#nos-actions> (geraadpleegd op 2 december 2024 en 15 maart 2025).
- X, 'Nos actions locales: Accompagnement des enfants en visite en prison', *Rode Kruis* s.d., <https://maisons.croix-rouge.be/accompagnement-enfant-prison> (geraadpleegd op 2 december 2024 en 21 april 2025).

- X, 'Onderzoek en mentaal welbevinden van kinderen en jongeren en beleidsaanbevelingen', *De Ambassade* s.d., <https://ambassade.be/nl/kennis/artikel/onderzoek-mentaal-welzijn-en-aanbevelingen> (geraadpleegd op 1 december 2024).
- X, 'Ontwikkeling en gedrag: Nooit ontwikkelt een kind zo snel als tijdens de eerste levensjaren', *Kind en Gezin* s.d., <https://www.kindengezin.be/nl/thema/ontwikkeling-en-gedrag> (geraadpleegd op 1 december 2024).
- X, 'Op bezoek in de gevangenis van Hasselt: Contactmogelijkheden voor familie en vrienden', *CAW* s.d., <https://www.caw.be/hoe-wij-helpen/begeleiding/gevangenen-en-familie/op-bezoek-in-de-gevangenis-van-hasselt/op-bezoek-in-de-gevangenis-van-hasselt-contactmogelijkheden-voor-familie-en-vrienden> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Opleiding voor personeel', *FOD Justitie* 1 februari 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/opleidingscentra (geraadpleegd op 12 maart 2025).
- X, 'Ouderschap over de grenzen heen', *Huis van het Kind Zorgregio Ieper* s.d., <https://huisvanhetkindzorgregioieper.be/ouderschap-over-de-grenzen-heen> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Ouders in detentie: Kindcheck', *Dienst Justitiële Inrichtingen* s.d., <https://www.dji.nl/justitiabelen/volwassenen/ouders-in-detentie> (geraadpleegd op 16 april 2025).
- X, 'Over het CAW: Organisatie', *CAW* s.d., <https://www.caw.be/over-het-caw/organisatie/> (geraadpleegd op 1 mei 2025).
- X, 'Over het JAC: Het JAC wijst je de weg', *JAC door CAW* s.d., <https://www.caw.be/jac/over-het-jac> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Over Jonge Helden: Gevangenisanimaties', *Jonge Helden* s.d., <https://jongehelden.be/over-jonge-helden/gevangenisanimaties> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Over VCOK', *VCOK* s.d., <https://www.vcok.be/over-vcok> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Over VCOK: Projecten: Ouderschap in detentie', *VCOK* s.d., <https://www.vcok.be/Ouderschap%20in%20detentie> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Penitentiair complex van Brugge', *FOD Justitie* 3 oktober 2024, https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/n/gevangenis/adres_gevangenis_brugge (geraadpleegd op 2 december 2024).

- X, 'Prata med andra', *Insidan* s.d., <https://insidan.kriminalvarden.se/prata-med-andra/> (geraadpleegd op 21 april 2025).
- X, 'Prison Reform: Nelson Mandela Rules', *Verenigde Naties* s.d., <https://www.unodc.org/unodc/en/justice-and-prison-reform/nelsonmandelarules.html> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Qui sommes-nous?: Le fonctionnement du Fonds Houtman', *le Fonds Houtman* s.d., <https://www.fonds-houtman.be/qui-sommes-nous/le-fonctionnement-du-fonds-houtman/> (geraadpleegd op 8 april 2025).
- X, 'Recommendation on Children of Imprisoned Parents', *Europrijs* 2022, <https://www.euopris.org/recommendations/> (geraadpleegd op 1 april 2025).
- X, 'Regime', *FOD Justitie* s.d., https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenen/belgische_gevangenen/klassieke_gevangenen/leven_in_de_gevangenis/regime (geraadpleegd op 12 maart 2025).
- X, 'Ruling by European Court of Human Rights safeguards the right of a child to visit imprisoned parent', *COPE* 23 maart 2023, <https://childrenofprisoners.eu/ruling-by-european-court-of-human-rights-safeguards-the-right-of-a-child-to-visit-imprisoned-parent/> (geraadpleegd op 5 maart 2025).
- X, 'Soorten bezoek: Kinderbezoek', *FOD Justitie* 11 januari 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenen/belgische_gevangenen/klassieke_gevangenen/gedetineerde_bezoeken/soorten#a4 (geraadpleegd op 2 december 2024 en 12 maart 2025).
- X, 'Soorten bezoek: Ongestoord bezoek', *FOD Justitie* 11 januari 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenen/belgische_gevangenen/klassieke_gevangenen/gedetineerde_bezoeken/soorten#a3 (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Thématiques: Enfants de parents détenus', *le Fonds Houtman* s.d., <https://www.fonds-houtman.be/thematiques/enfants-de-parents-detenus/> (geraadpleegd op 8 april 2025).
- X, 'The Nelson Mandela Rules: The History of the Rules', *Verenigde Naties* s.d., <https://www.unodc.org/unodc/en/justice-and-prison-reform/nelsonmandelaruleshistory.html> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Verloop van bezoek: Metaaldetector', *FOD Justitie* 25 mei 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenen/belgische_gevangenen/klassieke_gevangenen/gedetineerde_bezoeken/verloop (geraadpleegd op 2 december 2024).

- X, 'Verloop van bezoek: Onthaal', *FOD Justitie* 25 mei 2023, https://justitie.belgium.be/nl/themas/gevangenissen/belgische_gevangenissen/klassieke_gevangenissen/gedetineerde_bezoeken/verloop (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'VIDEO. Hasseltse gevangenis is kindvriendelijk (maar het kan nog beter)', *Nieuwsblad* 12 januari 2018, https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20180112_03295174 (geraadpleegd op 17 april 2025).
- X, 'Videovisit', *Gevangenis Gent* s.d., <https://www.gevangenisgent.be/videovisit> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Voor professionals', *Opgroeien* s.d., <https://www.huizenvanhetkind.be/voor-professionals> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Voor wie: Wie kan bij ons terecht?', *CKG* s.d., <https://www.ckg.be/voor-wie> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Vrouwen in detentie: Gedetineerde moeders met jonge kinderen', *Dienst Justitiële Inrichtingen* s.d., <https://www.dji.nl/justitiabelen/volwassenen/vrouwen-in-detentie> (geraadpleegd op 17 april 2025).
- X, 'Werking CLB', *CLB* s.d., <https://www.vrijclb.be/werking-clb> (geraadpleegd op 2 december 2024).
- X, 'Zoek een CKG', *CKG* s.d., <https://www.ckg.be/zoek-een-ckg/> (geraadpleegd op 1 mei 2025).

BIJLAGEN

Bijlage 1. Uitgebreide uiteenzetting van de rechtspraak van het EHRM

Kinderen die niet bij de gedetineerde ouder verblijven

- Algemene houding EHRM – Het EHRM stelt stelselmatig dat gedetineerden hun rechten onder artikel 8 van het EVRM (recht op eerbiediging van het privé-, gezins- en familieleven) blijven bezitten.⁴⁸¹ Toch leidt elke vorm van vrijheidsberoving onvermijdelijk tot een beperking van die rechten: zo is het vanzelfsprekend moeilijker om een volwaardig familieleven te leiden wanneer men gescheiden leeft van de familieleden.⁴⁸² Daarom moeten de bevoegde nationale autoriteiten de gedetineerden in staat stellen of – indien nodig – hen bijstaan om contact te onderhouden met hun naaste familie.⁴⁸³ Een beperking van het recht onder artikel 8 van het EVRM is alleen gerechtvaardigd indien die bij wet is voorzien, een legitiem doel nastreeft en noodzakelijk is in een democratische samenleving (d.i. de beperkende maatregel beantwoordt aan een dringende maatschappelijke behoefte en staat in verhouding tot het nagestreefde legitieme doel).⁴⁸⁴ Het vereiste ‘noodzakelijk in een democratische samenleving’ veronderstelt een *in concreto* belangenafweging tussen de publieke belangen (bijvoorbeeld: nationale veiligheid, preventie van wanordelijkheden en

⁴⁸¹ EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, ‘Horych/Polen’, § 122; EHRM 17 april 2012, 20071/07, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD002007107, ‘Piechowicz/Polen’, § 212; EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, ‘Subaşı e.a./Turkije’, § 77; EHRM 21 maart 2023, 38144/20, ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420, ‘Deltuva/Litouwen’, § 40; EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, ‘Namık Yüksel/Turkije’, § 47.

⁴⁸² EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, ‘Horych/Polen’, § 122; EHRM 17 april 2012, 20071/07, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD002007107, ‘Piechowicz/Polen’, § 212; EHRM 30 juni 2015, 41418/04, ECLI:CE:ECHR:2015:0630JUD004141804, ‘Khoroshenko/Rusland’, § 106; EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, ‘Subaşı e.a./Turkije’, § 77; EHRM 21 maart 2023, 38144/20, ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420, ‘Deltuva/Litouwen’, § 40; EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, ‘Namık Yüksel/Turkije’, § 47.

⁴⁸³ EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, ‘Horych/Polen’, § 122; EHRM 17 april 2012, 20071/07, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD002007107, ‘Piechowicz/Polen’, § 212; EHRM 30 juni 2015, 41418/04, ECLI:CE:ECHR:2015:0630JUD004141804, ‘Khoroshenko/Rusland’, § 106; EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, ‘Subaşı e.a./Turkije’, § 77; EHRM 21 maart 2023, 38144/20, ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420, ‘Deltuva/Litouwen’, § 40; EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, ‘Namık Yüksel/Turkije’, § 47.

⁴⁸⁴ Art. 8, lid 2 EVRM; EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, ‘Horych/Polen’, § 123; EHRM 17 april 2012, 20071/07, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD002007107, ‘Piechowicz/Polen’, § 212; EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, ‘Subaşı e.a./Turkije’, § 79; EHRM 21 maart 2023, 38144/20, ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420, ‘Deltuva/Litouwen’, § 38.

strafbare feiten, enzovoort)⁴⁸⁵ en de private belangen van de betrokken partijen.⁴⁸⁶ Uit de rechtspraak van het EHRM blijkt dat dergelijke beperkingen vaak niet aan (één van) de vereisten voldoen, wat resulteert in een schending van artikel 8 van het EVRM. In zaken die het recht op familieleven van kinderen betreffen, stelt het Hof systematisch dat er brede consensus bestaat dat, in alle beslissingen die kinderen aangaan, hun belangen prioriteit moeten krijgen boven alle andere overwegingen.⁴⁸⁷ Artikel 8 van het EVRM vereist bij dergelijke besluitvorming dat een billijk evenwicht wordt gevonden tussen de belangen van het kind en die van de ouders, en dat er bij die belangenafweging bijzondere aandacht uitgaat naar de belangen van het kind.⁴⁸⁸

Beperking van telefonie

- Geen schending: vijf belminuten per dag – In het arrest *Bădulescu tegen Portugal* (2020)⁴⁸⁹ moest het EHRM oordelen over een mogelijke schending van artikel 8 van het EVRM, aangezien gedetineerden dagelijks slechts vijf minuten met hun familie mochten bellen.⁴⁹⁰ Het Hof oordeelde uiteindelijk dat er geen schending was, gelet op de volgende argumenten: ten eerste moeten alle gedetineerden de mogelijkheid krijgen om te telefoneren, waardoor een beperking van de belminuten gerechtvaardigd is; ten tweede beschouwt het Europees Comité voor de Preventie van Foltering en Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestrafing die tijdsduur als aanvaardbaar; ten slotte had de klager niet aangetoond dat hij op geen enkele andere manier met zijn familie kon communiceren.⁴⁹¹ Let wel, dit arrest had geen betrekking op communicatie tussen een gedetineerde ouder en diens kind. Gelet op

⁴⁸⁵ Art. 8, lid 2 EVRM.

⁴⁸⁶ EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, 'Horych/Polen', § 122; EHRM 18 februari 2020, 70468/17, ECLI:CE:ECHR:2020:0218JUD007046817, 'Kungarov/Rusland', § 19; EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, 'Danilevich/Rusland', § 58; EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, 'Subaşı e.a./Turkije', § 88; EHRM 21 maart 2023, 38144/20, ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420, 'Deltuva/Litouwen', § 42; EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', § 54.

⁴⁸⁷ EHRM 19 september 2000, 40031/98, ECLI:CE:ECHR:2000:0919JUD004003198, 'Gnahoré/Frankrijk', § 59; EHRM 10 september 2019, 37283/13, ECLI:CE:ECHR:2019:0910JUD003728313, 'Strand Lobben e.a./Noorwegen', § 204; EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', § 48.

⁴⁸⁸ EHRM 10 september 2019, 37283/13, ECLI:CE:ECHR:2019:0910JUD003728313, 'Strand Lobben e.a./Noorwegen', § 206; EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', § 49.

⁴⁸⁹ EHRM 20 oktober 2020, 33729/18, ECLI:CE:ECHR:2020:1020JUD003372918, 'Bădulescu/Portugal'.

⁴⁹⁰ EHRM 20 oktober 2020, 33729/18, ECLI:CE:ECHR:2020:1020JUD003372918, 'Bădulescu/Portugal', §§ 35-36.

⁴⁹¹ EHRM 20 oktober 2020, 33729/18, ECLI:CE:ECHR:2020:1020JUD003372918, 'Bădulescu/Portugal', §§ 36-37.

de internationale en Europese standaarden (zie Hoofdstuk II), had het Hof – mijns inziens – *mogelijk* anders geoordeeld indien dat wel het geval was geweest.

- Schending: algemeen telefoonverbod – In het arrest *Danilevich tegen Rusland* (2021)⁴⁹² stelde het EHRM een schending van artikel 8 van het EVRM vast vanwege een ongerechtvaardigd algemeen telefoonverbod voor levenslang gedetineerden onder een strikt regime.⁴⁹³ Het algemeen verbod was louter gebaseerd op de levenslange vrijheidsstraf, zonder rekening te houden met de individuele noden van elke gedetineerde.⁴⁹⁴ De klager in deze zaak – een gedetineerde vader – kon geen bezoek ontvangen van zijn familieleden, gelet op de grote afstand tussen hun woonplaats en de gevangenis.⁴⁹⁵ Door het algemene telefoonverbod kon hij uitsluitend via briefwisseling contact onderhouden met zijn familie.⁴⁹⁶ Dat achtte het EHRM onvoldoende: enerzijds zorgde de lange bezorgtijd van brieven voor vertraging in de communicatie; anderzijds was het kind van de gedetineerde vader nog te jong om brieven te schrijven, waardoor vader en kind nauwelijks contact hadden op een cruciaal moment in de ontwikkeling van een gezonde ouder-kindrelatie.⁴⁹⁷ Het Hof benadrukte verder het belang van het voorkomen van contactbreuk tussen gedetineerden en hun familie door alle vormen van contact mogelijk te maken, met inbegrip van telefonie.⁴⁹⁸ Er moet maximaal telefonisch contact mogelijk zijn tussen een gedetineerde ouder en diens kind(eren), evenals bijkomende belmogelijkheden voor familie die ver van de gevangenis woont.⁴⁹⁹ Het Hof oordeelde uiteindelijk dat het algemeen telefoonverbod niet noodzakelijk was in een democratische samenleving en dus leidde tot een disproportionele beperking van artikel 8 van het EVRM.⁵⁰⁰ Ter volledigheid wordt opgemerkt dat Rusland ook in 2015 werd veroordeeld door het EHRM in een zeer gelijkaardige zaak.⁵⁰¹

⁴⁹² EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, 'Danilevich/Rusland'.

⁴⁹³ EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, 'Danilevich/Rusland', §§ 64-65.

⁴⁹⁴ EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, 'Danilevich/Rusland', §§ 57-58.

⁴⁹⁵ EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, 'Danilevich/Rusland', § 56.

⁴⁹⁶ EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, 'Danilevich/Rusland', § 56.

⁴⁹⁷ EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, 'Danilevich/Rusland', § 56.

⁴⁹⁸ EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, 'Danilevich/Rusland', §§ 59-60.

⁴⁹⁹ EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, 'Danilevich/Rusland', § 60.

⁵⁰⁰ EHRM 19 oktober 2021, 31469/08, ECLI:CE:ECHR:2021:1019JUD003146908, 'Danilevich/Rusland', § 64.

⁵⁰¹ EHRM 30 juni 2015, 41418/04, ECLI:CE:ECHR:2015:0630JUD004141804, 'Khoroshenko/Rusland'.

- Schending: telefoonverbod in het weekend – In het arrest *Subaşı e.a. tegen Turkije* (2022)⁵⁰² stelde het EHRM een schending van artikel 8 van het EVRM vast vanwege een ongerechtvaardigde beperking van het recht van bepaalde gedetineerde vaders om in het weekend telefonisch contact te hebben met hun kinderen.⁵⁰³ Het Hof verduidelijkte eerst dat artikel 8 van het EVRM geen algemeen recht op telefonische communicatie voor gedetineerden garandeert.⁵⁰⁴ Echter, wanneer het nationale recht telefonische communicatie toestaat – zoals *in casu* het geval was –, kan een beperking daarvan een inmenging in artikel 8 van het EVRM vormen.⁵⁰⁵ Door het telefoonverbod in het weekend konden de vaders nauwelijks (in)direct contact hebben met hun schoolgaande kinderen, aangezien de nationale autoriteiten ook weekendbezoeken hadden geweigerd.⁵⁰⁶ De nationale autoriteiten motiveerden die beslissing met argumenten zoals overbevolking, personeelstekort en veiligheidsproblemen (N.B. een problematiek die ook kenmerkend is voor Belgische gevangenissen en waarvoor België reeds werd veroordeeld)⁵⁰⁷.⁵⁰⁸ Het EHRM besloot tot een schending omdat de nationale autoriteiten geen *in concreto* belangenafweging hadden gemaakt tussen de publieke belangen en de concrete private belangen van de gedetineerde vaders en hun familieleden.⁵⁰⁹ Het telefoonverbod in het weekend was niet noodzakelijk in een democratische samenleving.⁵¹⁰

⁵⁰² EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, ‘Subaşı e.a./Turkije’.

⁵⁰³ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, ‘Subaşı e.a./Turkije’, § 109.

⁵⁰⁴ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, ‘Subaşı e.a./Turkije’, § 105.

⁵⁰⁵ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, ‘Subaşı e.a./Turkije’, § 105.

⁵⁰⁶ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, ‘Subaşı e.a./Turkije’, §§ 86-87.

⁵⁰⁷ EHRM 25 november 2014, 64682/12, ECLI:CE:ECHR:2014:1125JUD006468212, ‘Vasilescu/België’, §§ 100, 106-107 en 127-128; HUYGHEBAERT P., ‘Staking van onbepaalde duur weegt ook door voor familie van gedetineerden: “Het moet menselijk blijven”’, *VRT NWS* 4 april 2024, www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/04/03/staking-gevangenissen-familie-gedetineerden/ (geraadpleegd op 5 maart 2025); HUYGHEBAERT P., ‘Vanavond start 48 urenstaking in de gevangenissen uit protest tegen overbevolking’, *VRT NWS* 24 september 2023, www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/09/24/staking-gevangenissen-48-uur-belga/ (geraadpleegd op 5 maart 2025); PHILIPPE I., ‘Belgische staat opnieuw veroordeeld voor overbevolking en onmenselijke omstandigheden in gevangenissen’, *VRT NWS* 18 februari 2025, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/02/18/hof-van-beroep-brussels-veroordeelt-belgische-staat-overbevolkin/> (geraadpleegd op 6 april 2025); SANTENS T., ‘Kwart te veel gedetineerden in Vlaamse gevangenissen: zo ziet de overbevolking per gevangenis eruit’, *VRT NWS* 4 maart 2024, www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/03/04/overbevolking-gevangenissen-cijfers/ (geraadpleegd op 5 maart 2025).

⁵⁰⁸ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, ‘Subaşı e.a./Turkije’, §§ 87, 104 en 108.

⁵⁰⁹ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, ‘Subaşı e.a./Turkije’, §§ 87-88, 90-91 en 108.

⁵¹⁰ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, ‘Subaşı e.a./Turkije’, § 108.

Beperking van bezoek

- Schending: ongerechtvaardigde bezoekbeperking – In het arrest *Piechowicz tegen Polen* (2012)⁵¹¹ besloot het EHRM tot een schending van artikel 8 van het EVRM vanwege de systematische weigering van bezoek van een jong kind aan zijn gedetineerde vader gedurende meerdere opeenvolgende maanden.⁵¹² Het Hof erkende vooreerst de noodzaak voor de bevoegde autoriteiten om ervoor te zorgen dat het kind tijdens de gevangenisbezoeken werd begeleid, gezien zijn jonge leeftijd.⁵¹³ Daarnaast bevestigde het Hof dat enkele beperkingen op het bezoek onvermijdelijk waren, aangezien de vader als een ‘gevaarlijke gedetineerde’ werd geclassificeerd, wat extra veiligheidsmaatregelen voor het bezoek rechtvaardigde.⁵¹⁴ Echter, aangezien er een geschikte derde partij was die bereid was om de zoon van de gedetineerde vader tijdens de bezoeken bij te staan, en er geen bewijs was voor schadelijke effecten van de gevangenisbezoeken op het kind, kon de algemene weigering van bezoek gedurende meerdere opeenvolgende maanden niet worden gerechtvaardigd.⁵¹⁵ *In casu* besloot het EHRM uiteindelijk dat de beperkte bezoekmogelijkheid niet noodzakelijk was in een democratische samenleving, en dat er bijgevolg een schending was van artikel 8 van het EVRM.⁵¹⁶
- Schending: indirecte bezoekbeperking door afstand tot gevangenis – In het arrest *Khodorkovskiy en Lebedev tegen Rusland* (2013)⁵¹⁷ oordeelde het EHRM dat de overplaatsing van twee gedetineerde vaders naar een afgelegen gevangenis – duizenden kilometers verwijderd van de stad waar hun families woonden – een schending vormde van hun rechten onder artikel 8 van het EVRM.⁵¹⁸ Door de grote afstand tussen de woonplaats van de families en de gevangenis waar de vaders verbleven, was het voor de familieleden een lange en vermoeiende reis naar de gevangenis, vooral voor de jonge kinderen van de gedetineerde

⁵¹¹ EHRM 17 april 2012, 20071/07, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD002007107, ‘Piechowicz/Polen’.

⁵¹² EHRM 17 april 2012, 20071/07, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD002007107, ‘Piechowicz/Polen’, §§ 221-222.

⁵¹³ EHRM 17 april 2012, 20071/07, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD002007107, ‘Piechowicz/Polen’, § 221.

⁵¹⁴ EHRM 17 april 2012, 20071/07, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD002007107, ‘Piechowicz/Polen’, § 221.

⁵¹⁵ EHRM 17 april 2012, 20071/07, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD002007107, ‘Piechowicz/Polen’, § 221.

⁵¹⁶ EHRM 17 april 2012, 20071/07, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD002007107, ‘Piechowicz/Polen’, § 222.

⁵¹⁷ EHRM 25 juli 2013, 11082/06 en 13772/05, ECLI:CE:ECHR:2013:0725JUD001108206, ‘Khodorkovskiy en Lebedev/Rusland’.

⁵¹⁸ EHRM 25 juli 2013, 11082/06 en 13772/05, ECLI:CE:ECHR:2013:0725JUD001108206, ‘Khodorkovskiy en Lebedev/Rusland’, §§ 822 en 851.

vaders.⁵¹⁹ Daardoor ontvingen de gedetineerde vaders in kwestie minder bezoek van hun familie.⁵²⁰ De overplaatsing was (onder andere) bedoeld om overbevolking aan te pakken, wat het EHRM op zich als een legitiem doel erkende.⁵²¹ Echter, de bevoegde autoriteiten hielden zich *in casu* niet aan de relevante nationale wetgeving, die voorschreef dat een overplaatsing moet plaatsvinden naar de dichtstbijzijnde geschikte gevangenis.⁵²² Het EHRM kon niet aannemen dat er geen plaatsen beschikbaar waren in een geschikte gevangenis op een kortere afstand.⁵²³ Daardoor was de overplaatsingsbeslissing puur arbitrair, wat het Hof niet kon aanvaarden: de beslissing was niet noodzakelijk in een democratische samenleving.⁵²⁴

- Schending: willekeurig bezoekverbod – In het arrest *Kungarov tegen Rusland* (2020)⁵²⁵ stelde het EHRM een schending van artikel 8 van het EVRM vast.⁵²⁶ De schending was gebaseerd op het feit dat het nationale recht de bevoegde overheden een ongelimiteerde discretionaire bevoegdheid toekende om gevangenisbezoeken al dan niet toe te staan.⁵²⁷ Daardoor bood het onvoldoende bescherming tegen willekeur of misbruik, waardoor de wetgeving van onvoldoende kwaliteit was en bijgevolg niet voldeed aan het vereiste van ‘voorzien bij wet’.⁵²⁸ *In casu* leidde dat tot een arbitraire weigering van bezoek aan een gedetineerde vader door zijn kinderen en echtgenote.⁵²⁹ Volgens het EHRM ontbrak bij die besluitvorming een concrete belangenafweging, terwijl artikel 8 van het EVRM dat wel vereist.⁵³⁰ In het arrest *Kurkowski tegen Polen* (2013)⁵³¹, waar sprake was van gelijkaardige

⁵¹⁹ EHRM 25 juli 2013, 11082/06 en 13772/05, ECLI:CE:ECHR:2013:0725JUD001108206, ‘Khodorkovskiy en Lebedev/Rusland’, §§ 828-830.

⁵²⁰ EHRM 25 juli 2013, 11082/06 en 13772/05, ECLI:CE:ECHR:2013:0725JUD001108206, ‘Khodorkovskiy en Lebedev/Rusland’, §§ 828-830.

⁵²¹ EHRM 25 juli 2013, 11082/06 en 13772/05, ECLI:CE:ECHR:2013:0725JUD001108206, ‘Khodorkovskiy en Lebedev/Rusland’, §§ 843 en 845.

⁵²² EHRM 25 juli 2013, 11082/06 en 13772/05, ECLI:CE:ECHR:2013:0725JUD001108206, ‘Khodorkovskiy en Lebedev/Rusland’, §§ 847 en 849.

⁵²³ EHRM 25 juli 2013, 11082/06 en 13772/05, ECLI:CE:ECHR:2013:0725JUD001108206, ‘Khodorkovskiy en Lebedev/Rusland’, §§ 848-849.

⁵²⁴ EHRM 25 juli 2013, 11082/06 en 13772/05, ECLI:CE:ECHR:2013:0725JUD001108206, ‘Khodorkovskiy en Lebedev/Rusland’, § 850.

⁵²⁵ EHRM 18 februari 2020, 70468/17, ECLI:CE:ECHR:2020:0218JUD007046817, ‘Kungarov/Rusland’.

⁵²⁶ EHRM 18 februari 2020, 70468/17, ECLI:CE:ECHR:2020:0218JUD007046817, ‘Kungarov/Rusland’, § 21.

⁵²⁷ EHRM 18 februari 2020, 70468/17, ECLI:CE:ECHR:2020:0218JUD007046817, ‘Kungarov/Rusland’, § 18.

⁵²⁸ EHRM 18 februari 2020, 70468/17, ECLI:CE:ECHR:2020:0218JUD007046817, ‘Kungarov/Rusland’, §§ 18 en 20.

⁵²⁹ EHRM 18 februari 2020, 70468/17, ECLI:CE:ECHR:2020:0218JUD007046817, ‘Kungarov/Rusland’, §§ 17 en 19.

⁵³⁰ EHRM 18 februari 2020, 70468/17, ECLI:CE:ECHR:2020:0218JUD007046817, ‘Kungarov/Rusland’, § 19.

⁵³¹ EHRM 9 april 2013, 36228/06, ECLI:CE:ECHR:2013:0409JUD003622806, ‘Kurkowski/Polen’.

feiten – zij het dat het hier ging om de willekeurige en ongemotiveerde weigering van één enkel bezoek –, kwam het EHRM tot eenzelfde besluit.⁵³²

- Schending: niet-flexibele bezoeksregeling – In het eerder aangehaalde arrest *Subaşı e.a. tegen Turkije* (2022)⁵³³ stelde het EHRM een schending van artikel 8 van het EVRM vast vanwege de weigering van weekendbezoek voor de kinderen van gedetineerden (in combinatie met een weekendverbod op telefoneren).⁵³⁴ Daardoor waren de kinderen genooddaakt doordeweeks op bezoek te gaan, wat problematisch was: ze moesten school missen op bezoeksdagen en waren bovendien uitgeput door de lange reis naar de gevangenis, die zich honderden kilometers van hun woonplaats bevond.⁵³⁵ Die beslissing werd genomen op basis van de ruime discretionaire bevoegdheid van de betrokken autoriteiten om de bezoeksregeling uit te werken.⁵³⁶ De nationale autoriteiten motiveerden de weigering van weekendbezoek met argumenten zoals overbevolking, personeelstekort en veiligheidsproblemen.⁵³⁷ Het EHRM achtte die motivering onvoldoende, aangezien er geen *in concreto* belangenafweging werd gemaakt tussen de publieke belangen en de concrete private belangen van de gedetineerde vaders en hun familieleden, terwijl artikel 8 van het EVRM dat wel vereist.⁵³⁸ Bijgevolg leidde de ruime discretionaire bevoegdheid *in casu* tot een arbitraire weigering van weekendbezoek.⁵³⁹ Het Hof benadrukte in deze zaak expliciet dat wanneer een gedetineerde ouder ver van huis wordt vastgehouden, de autoriteiten geadviseerd worden om bezoeken op een flexibele manier te regelen om de kwaliteit en de duur van de communicatie te maximaliseren en te voorkomen dat schoolactiviteiten van de kinderen worden onderbroken.⁵⁴⁰

⁵³² EHRM 9 april 2013, 36228/06, ECLI:CE:ECHR:2013:0409JUD003622806, 'Kurkowski/Polen', §§ 93-97.

⁵³³ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, 'Subaşı e.a./Turkije'.

⁵³⁴ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, 'Subaşı e.a./Turkije', §§ 47, 93 en 109.

⁵³⁵ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, 'Subaşı e.a./Turkije', §§ 79 en 86.

⁵³⁶ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, 'Subaşı e.a./Turkije', §§ 81 en 85.

⁵³⁷ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, 'Subaşı e.a./Turkije', §§ 76 en 87.

⁵³⁸ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, 'Subaşı e.a./Turkije', §§ 87-88 en 90-91.

⁵³⁹ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, 'Subaşı e.a./Turkije', §§ 85 en 93.

⁵⁴⁰ EHRM 6 december 2022, 3468/20 e.a., ECLI:CE:ECHR:2022:1206JUD000346820, 'Subaşı e.a./Turkije', § 89.

- Schending: ongemotiveerde bezoeksbeperking – Ook in het arrest *Deltuva tegen Litouwen* (2023)⁵⁴¹ stelde het EHRM een schending van artikel 8 van het EVRM vast.⁵⁴² De aanleiding hiervoor was de verregaande beperking van het recht op familiebezoek van een gedetineerde vader gedurende de eerste negen maanden van zijn voorlopige hechtenis: hij mocht in die periode slechts één keer bezoek ontvangen van zijn vrouw en tienjarige dochter.⁵⁴³ De nationale autoriteiten rechtvaardigden die beperking met het argument dat de bezoeken het lopende onderzoek zouden kunnen verstoren.⁵⁴⁴ Hoewel het EHRM erkende dat dit een geldig argument *kan* zijn voor bezoeksbeperkingen tijdens voorhechtenis, wees het Hof dat *in casu* af omdat de autoriteiten niet konden aantonen waarom zij die mening waren toegedaan.⁵⁴⁵ Vooral de beperking van het bezoeksrecht van de tienjarige dochter vond het Hof problematisch: een psycholoog had het leed vastgesteld dat de dochter ervaaarde ingevolge de bezoeksbeperking.⁵⁴⁶ Het EHRM benadrukte het belang voor kinderen om een band met hun gedetineerde ouders te behouden.⁵⁴⁷ Ondanks dat deze zaak zich afspeelde tijdens de voorhechtenis, kan het belang van dit arrest niet onderschat worden: het EHRM bevestigt dat lidstaten de rechten en belangen van kinderen in acht moeten nemen bij het maken van beslissingen over hun gedetineerde ouder.⁵⁴⁸
- Geen schending: bezoeksregeling bij detentie van beide ouders – In het recentere arrest *Namık Yüksel tegen Turkije* (2024)⁵⁴⁹ boog het EHRM zich over een bijzondere situatie waarin beide ouders van een vierjarig kind gedetineerd waren.⁵⁵⁰ De moeder verbleef samen met haar zoon in de gevangenis.⁵⁵¹ Op verzoek van de vader werd ook hij overgeplaatst naar dezelfde gevangenis, zodat hij contact kon hebben met zijn zoon en vrouw.⁵⁵² Na zijn overplaatsing verzocht de vader de nationale autoriteiten om maatregelen te nemen die

⁵⁴¹ EHRM 21 maart 2023, 38144/20, ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420, 'Deltuva/Litouwen'.

⁵⁴² EHRM 21 maart 2023, 38144/20, ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420, 'Deltuva/Litouwen', § 49.

⁵⁴³ EHRM 21 maart 2023, 38144/20, ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420, 'Deltuva/Litouwen', §§ 43 en 48.

⁵⁴⁴ EHRM 21 maart 2023, 38144/20, ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420, 'Deltuva/Litouwen', § 43.

⁵⁴⁵ EHRM 21 maart 2023, 38144/20, ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420, 'Deltuva/Litouwen', §§ 41 en 44-46.

⁵⁴⁶ EHRM 21 maart 2023, 38144/20, ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420, 'Deltuva/Litouwen', § 47.

⁵⁴⁷ EHRM 21 maart 2023, 38144/20, ECLI:CE:ECHR:2023:0321JUD003814420, 'Deltuva/Litouwen', § 47.

⁵⁴⁸ X, 'Ruling by European Court of Human Rights safeguards the right of a child to visit imprisoned parent', *COPE* 23 maart 2023, <https://childrenofprisoners.eu/ruling-by-european-court-of-human-rights-safeguards-the-right-of-a-child-to-visit-imprisoned-parent/> (geraadpleegd op 5 maart 2025).

⁵⁴⁹ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije'.

⁵⁵⁰ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', § 57.

⁵⁵¹ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', § 57.

⁵⁵² EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', § 57.

hem in staat zouden stellen meer tijd met zijn zoon door te brengen.⁵⁵³ De autoriteiten stemden ermee in dat vader en zoon wekelijks één uur direct contact konden hebben tijdens bezoeken die normaal gesproken contactloos (d.i. indirect contact) zouden zijn.⁵⁵⁴ Daarnaast werd het beide ouders en hun zoon toegestaan om maandelijks één uur direct contact te hebben met elkaar.⁵⁵⁵ Door die bezoeksregeling kon de vader in totaal vier keer per maand direct contact hebben met zijn zoon, hoewel de toepasselijke nationale wetgeving in principe slechts één dergelijk bezoek voorschrijft.⁵⁵⁶ Die beslissing werd genomen na advies van de gevangenisdokter, de leerkracht en de psycholoog van het kind, om na te gaan of die bezoeksregeling in het belang van het kind was.⁵⁵⁷ Niettemin klaagde de gedetineerde vader bij het EHRM dat hij in de praktijk niet kon genieten van die regeling vanwege de emotionele reactie van zijn zoon op het doorlopen van de procedures om hem te kunnen bezoeken in de gevangenis (bijvoorbeeld: de scheiding van zijn moeder, de fouillering en het moeten wandelen door ijzeren deuren).⁵⁵⁸ Het EHRM erkende dat het dwingen van een kind in een dergelijke situatie zinloos en zelfs contraproductief kan zijn als het zich hier duidelijk tegen verzet.⁵⁵⁹ Het Hof benadrukte dat dwangmaatregelen jegens kinderen niet wenselijk zijn en in dergelijke gevoelige situaties moeten worden beperkt.⁵⁶⁰ Daarnaast stelde het Hof expliciet dat een ouder op grond van artikel 8 van het EVRM geen recht heeft om (dwang)maatregelen te eisen die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid en ontwikkeling van het kind.⁵⁶¹ Het Hof oordeelde uiteindelijk dat de nationale autoriteiten alle redelijke stappen hadden ondernomen om het contact tussen vader en kind te faciliteren.⁵⁶² Er was een zorgvuldige belangenafweging gemaakt tussen de publieke belangen en de concrete belangen van de betrokken partijen.⁵⁶³ Er was geen schending van artikel 8 van het EVRM.⁵⁶⁴

⁵⁵³ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', § 58.

⁵⁵⁴ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', §§ 39, 42, 44-45 en 58.

⁵⁵⁵ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', §§ 39, 42, 44-45 en 58.

⁵⁵⁶ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', §§ 44 en 58.

⁵⁵⁷ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', § 59.

⁵⁵⁸ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', §§ 24-25, 38-39, 51-52 en 60.

⁵⁵⁹ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', § 60.

⁵⁶⁰ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', § 60.

⁵⁶¹ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', § 60.

⁵⁶² EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', § 61.

⁵⁶³ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', §§ 44, 54 en 62.

⁵⁶⁴ EHRM 27 augustus 2024, 28791/10, ECLI:CE:ECHR:2024:0827JUD002879110, 'Namık Yüksel/Turkije', § 63.

Problematische bezoeksmodaliteiten

- Schending: inadequate bezoeksomstandigheden – In het arrest *Horych tegen Polen* (2012)⁵⁶⁵ beweerde een gedetineerde vader dat het bezoekregime een schending inhield van zijn rechten onder artikel 8 van het EVRM, onder meer door de omstandigheden waarin de bezoeken van zijn dochters plaatsvonden.⁵⁶⁶ Vooreerst beweerde de gedetineerde vader dat de omstandigheden waarin de bezoeken van zijn dochters plaatsvonden, hem feitelijk beletten om normaal, direct contact met hen te hebben: hij werd van zijn dochters gescheiden door een plexiglazen raam en tralies.⁵⁶⁷ Daarnaast werden de bezoeken georganiseerd op een manier die traumatisch was voor de dochters: om de bezoekruimte op de afdeling voor gevaarlijke gedetineerden te bereiken – waar de gedetineerde vader in kwestie verbleef –, moest men door de hele gevangenis lopen, langs gevangencellen aan weerszijden van de gangen, waardoor de dochters werden blootgesteld aan de onaangename blikken en opmerkingen van andere gedetineerden als reactie op hun aanwezigheid.⁵⁶⁸ Vanwege dit falen van de bevoegde autoriteiten om adequate bezoeksomstandigheden te treffen, werd de gedetineerde vader gedurende meerdere jaren volledig beroofd van persoonlijk contact met zijn dochters.⁵⁶⁹ Op basis van die vaststellingen besloot het EHRM tot een schending van artikel 8 van het EVRM.⁵⁷⁰
- Schending: ongemotiveerde beperking van direct contact – In het arrest *Kurkowski tegen Polen* (2013)⁵⁷¹ stelde het EHRM vast dat een gedetineerde vader op drie afzonderlijke momenten werd gescheiden van zijn vrouw, jongste kind en moeder door een plexiglazen raam, wat resulteerde in een inmenging in de rechten van de gedetineerde vader zoals gewaarborgd door artikel 8 van het EVRM.⁵⁷² Hoewel het Hof erkende dat beperkingen op het contact van een gedetineerde met zijn familie soms verenigbaar kunnen zijn met artikel 8 van het EVRM, heeft de regering *in casu* geen afdoende verklaring gegeven voor het opleggen van die maatregel op slechts 3 van de 32 bezoeken in totaal.⁵⁷³ Het ontbreken van

⁵⁶⁵ EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, 'Horych/Polen'.

⁵⁶⁶ EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, 'Horych/Polen', §§ 117 en 127.

⁵⁶⁷ EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, 'Horych/Polen', § 120.

⁵⁶⁸ EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, 'Horych/Polen', § 119.

⁵⁶⁹ EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, 'Horych/Polen', §§ 127-128 en 130-131.

⁵⁷⁰ EHRM 17 april 2012, 13621/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0417JUD001362108, 'Horych/Polen', § 132.

⁵⁷¹ EHRM 9 april 2013, 36228/06, ECLI:CE:ECHR:2013:0409JUD003622806, 'Kurkowski/Polen'.

⁵⁷² EHRM 9 april 2013, 36228/06, ECLI:CE:ECHR:2013:0409JUD003622806, 'Kurkowski/Polen', §§ 98-100.

⁵⁷³ EHRM 9 april 2013, 36228/06, ECLI:CE:ECHR:2013:0409JUD003622806, 'Kurkowski/Polen', § 104.

consistentie in de toepassing van de maatregel, samen met het gebrek aan rechtvaardiging door de nationale autoriteiten, leidde het Hof tot de conclusie dat het recht van de gedetineerde vader op eerbiediging van zijn familieleven werd geschonden.⁵⁷⁴

Kinderen die bij de gedetineerde ouder verblijven

- Moet het mogelijk zijn? – Uit het arrest *Kleuver tegen Noorwegen* (2002)⁵⁷⁵ volgt dat artikel 8 van het EVRM geen recht inhoudt voor gedetineerde moeders om hun (jonge) kind bij zich te houden. Het EHRM baseerde die uitspraak op een gebrek aan consensus tussen de lidstaten over die kwestie.⁵⁷⁶ Daarom kende het Hof de lidstaten een ruime appreciatiemarge toe bij het al dan niet voorzien in die mogelijkheid. Echter, tegenwoordig is er een bredere consensus merkbaar: de meeste lidstaten voorzien nu in die mogelijkheid, al verschillen de concrete regelingen per land.⁵⁷⁷ Er is – mijns inziens – bijgevolg een kans dat het EHRM in de toekomst een andere koers zal varen wanneer het over deze kwestie oordeelt.
- Indien mogelijk: correcte behandeling en goede verblijfsomstandigheden – In het arrest *Korneykova en Korneykov tegen Oekraïne* (2016)⁵⁷⁸ benadrukte het EHRM dat wanneer het nationaal recht voorziet in de mogelijkheid voor jonge kinderen om bij hun gedetineerde moeder in de gevangenis te verblijven, de overheid ervoor moet zorgen dat die kinderen niet behandeld worden als gedetineerden: zij moeten bijvoorbeeld toegang krijgen tot alle diensten die normaal gesproken buiten de gevangensmuren beschikbaar zijn, zoals gezondheidsdiensten.⁵⁷⁹ Daarnaast wordt ook het belang van goede verblijfsomstandigheden voor de kinderen benadrukt (bijvoorbeeld: hygiëne⁵⁸⁰, toegang tot

⁵⁷⁴ EHRM 9 april 2013, 36228/06, ECLI:CE:ECHR:2013:0409JUD003622806, 'Kurkowski/Polen', §§ 104-105.

⁵⁷⁵ EHRM 30 april 2002, 45837/99, ECLI:CE:ECHR:2002:0430DEC004583799, 'Kleuver/Noorwegen'.

⁵⁷⁶ BREMS E., 'Baby bij moeder in gevangenis: geen mensenrecht', *Juristenkrant* 2003/61, 14.

⁵⁷⁷ NOWAK M., *United Nations Global Study on Children Deprived of Liberty*, Verenigde Naties, 2019, 364.

⁵⁷⁸ EHRM 24 maart 2016, 56660/12, ECLI:CE:ECHR:2016:0324JUD005666012, 'Korneykova en Korneykov/Oekraïne'.

⁵⁷⁹ EHRM 24 maart 2016, 56660/12, ECLI:CE:ECHR:2016:0324JUD005666012, 'Korneykova en Korneykov/Oekraïne', §§ 132, 151 en 157.

⁵⁸⁰ EHRM 24 maart 2016, 56660/12, ECLI:CE:ECHR:2016:0324JUD005666012, 'Korneykova en Korneykov/Oekraïne', §§ 139-140.

buitenlucht⁵⁸¹, voeding⁵⁸², enzovoort).⁵⁸³ Indien de nationale overheden dat niet kunnen garanderen, is er mogelijk een schending van artikel 3 van het EVRM (verbod op foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing).⁵⁸⁴

⁵⁸¹ EHRM 24 maart 2016, 56660/12, ECLI:CE:ECHR:2016:0324JUD005666012, 'Korneykova en Korneykov/Oekraïne', § 145.

⁵⁸² EHRM 24 maart 2016, 56660/12, ECLI:CE:ECHR:2016:0324JUD005666012, 'Korneykova en Korneykov/Oekraïne', §§ 141-142.

⁵⁸³ EHRM 24 maart 2016, 56660/12, ECLI:CE:ECHR:2016:0324JUD005666012, 'Korneykova en Korneykov/Oekraïne', § 147.

⁵⁸⁴ EHRM 24 maart 2016, 56660/12, ECLI:CE:ECHR:2016:0324JUD005666012, 'Korneykova en Korneykov/Oekraïne', §§ 148 en 158.

Bijlage 2. Toetsingskader: kinderen die niet bij de gedetineerde ouder verblijven

Kinderen die niet bij de gedetineerde ouder verblijven		
<i>Indicator</i>	<i>Wegingsfactor</i>	<i>Bron</i>
Ondersteuning van de kinderen	Worden de basisgegevens van kinderen van gedetineerden geregistreerd?	Art. 6, 7, f) en 9 Nelson Mandela Rules; Art. 3 Bangkok Rules; Art. 15.1, h), 16A.1 en 16A.3 European Prison Rules; Art. 5 en 13 Aanbeveling CM/Rec(2018)5
	Worden kinderen van gedetineerden geïnformeerd?	Art. 15 Aanbeveling CM/Rec(2018)5
	Voorzien de nationale autoriteiten in hulpverlening voor kinderen van gedetineerden?	Art. 6 en 49 Aanbeveling CM/Rec(2018)5
	Worden kinderen begeleid tijdens een bezoek aan hun gedetineerde ouder?	Art. 19 Aanbeveling CM/Rec(2018)5; EHRM 17 april 2012, 'Piechowicz/Polen', § 221
Contactmogelijkheid	Biedt de nationale wetgeving voldoende bescherming tegen arbitraire beperkingen op het contact tussen gedetineerde ouders en hun kinderen?	Art. 8 EVRM; EHRM 9 april 2013, 'Kurkowski/Polen', §§ 93-97; EHRM 18 februari 2020, 'Kungarov/Rusland', §§ 18-20; EHRM 6 december 2022, 'Subaşı e.a./Turkije', §§ 81, 85 en 93
	Kunnen gedetineerden worden onderworpen aan tuchtsancties of veiligheidsmaatregelen die een volledig contactverbod met hun familie inhouden?	Art. 43, lid 3 Nelson Mandela Rules; Art. 23 Bangkok Rules; Art. 24.2 en 60.4 European Prison Rules; Art. 30-31 Aanbeveling CM/Rec(2018)5
	Is (video)bellen tussen gedetineerde ouders en hun kinderen betaalbaar?	Art. 25 Aanbeveling CM/Rec(2018)5
	Wordt er rekening gehouden met de verblijfplaats van het kind bij de keuze van de gevangenis waar de gedetineerde ouder wordt (over)geplaatst?	Art. 3 VN-Kinderrechtenverdrag; Art. 8 EVRM; Art. 59 Nelson Mandela Rules; Art. 4 en 26 Bangkok Rules; Art. 17.1 European Prison Rules; Art. 3, 16 en 22 Aanbeveling CM/Rec(2018)5; EHRM 25 juli 2013, 'Khodorkovskiy en

		Lebedev/Rusland', §§ 822, 828-830 en 851; EHRM 6 december 2022, 'Subaşı e.a./Turkije', §§ 79, 86 en 89
Kwaliteit van het contact	Kunnen kinderen hun gedetineerde ouder voldoende vaak en voldoende lang contacteren?	Art. 9 VN-Kinderrechtenverdrag; Art. 8 EVRM; Art. 28 Bangkok Rules; Art. 17 Aanbeveling CM/Rec(2018)5; EHRM 17 april 2012, 'Piechowicz/Polen', §§ 221-222; EHRM 20 oktober 2020, 'Bădulescu/Portugal', §§ 35-37; EHRM 19 oktober 2021, 'Danilevich/Rusland', § 56; EHRM 21 maart 2023, 'Deltuva/Litouwen', §§ 47-49; EHRM 27 augustus 2024, 'Namık Yüksel/Turkije', §§ 39, 42, 44-45, 58 en 63
	Kunnen kinderen direct contact hebben met hun gedetineerde ouder tijdens een bezoek?	Art. 9 VN-Kinderrechtenverdrag; Art. 28 Bangkok Rules; Art. 31 Aanbeveling CM/Rec(2018)5; EHRM 17 april 2012, 'Horych/Polen', §§ 120, 127-128 en 130-132; EHRM 9 april 2013, 'Kurkowski/Polen', §§ 98-100 en 104-105
	Kunnen kinderen gedwongen worden om hun gedetineerde ouder te bezoeken?	Art. 3 VN-Kinderrechtenverdrag; EHRM 27 augustus 2024, 'Namık Yüksel/Turkije', § 60
Kindvriendelijk contact	Krijgt het gevangenispersoneel een opleiding over de correcte bejegening van kinderen van gedetineerden en hun (niet-)gedetineerde ouder?	Art. 81.1-81.3 European Prison Rules; Art. 7 en 46-48 Aanbeveling CM/Rec(2018)5
	Worden kinderen op een kindvriendelijke manier gefouilleerd voorafgaand aan het gevangenisbezoek?	Art. 60, lid 2 Nelson Mandela Rules; Art. 21 Bangkok Rules; Art. 54.1, c) en 54.3-54.4 European Prison Rules; Art. 23 Aanbeveling CM/Rec(2018)5

	Beschikken gevangenen over een speciaal ingerichte bezoekersruimte voor kinderen?	Art. 28 Bangkok Rules; Art. 20-21 en 33 Aanbeveling CM/Rec(2018)5
	Worden er speciale ouder-kindactiviteiten georganiseerd voor bijzondere gelegenheden?	Art. 28 Aanbeveling CM/Rec(2018)5
Flexibiliteit van de contactregeling	Biedt de bezoekenregeling voldoende flexibiliteit, gelet op de beschikbaarheden van kinderen?	Art. 9 VN-Kinderrechtenverdrag; Art. 8 EVRM; Art. 18 Aanbeveling CM/Rec(2018)5; EHRM 19 oktober 2021, 'Danilevich/Rusland', § 60; EHRM 6 december 2022, 'Subaşı e.a./Turkije', §§ 47, 79, 86-87, 89, 93 en 109
	Kunnen kinderen zelf (video)bellen naar hun gedetineerde ouder?	Art. 26 Aanbeveling CM/Rec(2018)5
	Kunnen gedetineerde ouders de gevangenis tijdelijk verlaten om belangrijke gebeurtenissen in het leven van hun kinderen bij te wonen?	Art. 11 en 20 Aanbeveling CM/Rec(2018)5

Bijlage 3. Toetsingskader: kinderen die bij de gedetineerde ouder verblijven

Kinderen die bij de gedetineerde ouder verblijven		
<i>Indicator</i>	<i>Wegingsfactor</i>	<i>Bron</i>
<i>In concreto</i> besluitvorming	Wordt de plaatsingsbeslissing genomen o.b.v. een individuele beoordeling die rekening houdt met het belang van het kind?	Art. 3 VN-Kinderrechtenverdrag; Art. 29, lid 1 Nelson Mandela Rules; Art. 49 Bangkok Rules; Art. 36.1 European Prison Rules; Art. 36 Aanbeveling CM/Rec(2018)5
	Wordt de verwijderingsbeslissing genomen o.b.v. een individuele beoordeling die rekening houdt met het belang van het kind?	Art. 3 VN-Kinderrechtenverdrag; Art. 52, lid 1-2 Bangkok Rules; Art. 38-39 Aanbeveling CM/Rec(2018)5
Behoorlijke verblijfsomstandigheden	Verblijven gedetineerde ouders en hun kinderen op een aparte gevangenisafdeling?	Art. 36.3 European Prison Rules; Art. 37 Aanbeveling CM/Rec(2018)5
	Zijn de materiële leefomstandigheden in de gevangenis bevorderlijk voor de gezondheid en de ontwikkeling van het kind?	Art. 6 VN-Kinderrechtenverdrag; Art. 3 EVRM; Art. 48, lid 1 Bangkok Rules; Art. 37, tweede streepje Aanbeveling CM/Rec(2018)5; EHRM 24 maart 2016, 'Korneykova en Korneykov/Oekraïne', §§ 139-142 en 147
	Is het gevangenisregime op de ouder-kindafdeling voldoende flexibel?	Art. 42, lid 2-3 Bangkok Rules; Art. 37, vijfde streepje Aanbeveling CM/Rec(2018)5
Bejegening van de kinderen	Komt de leefomgeving van het kind in de gevangenis overeen met de leefomgeving van kinderen buiten de gevangenis?	Art. 2 VN-Kinderrechtenverdrag; Art. 29, lid 2 Nelson Mandela Rules; Art. 49 en 51, lid 2 Bangkok Rules; Art. 36.1 European Prison Rules; Art. 36 en 37, derde en zesde streepje Aanbeveling CM/Rec(2018)5; EHRM 24 maart 2016, 'Korneykova en Korneykov/Oekraïne', §§ 132, 145, 151 en 157

	Wordt het gevangenispersoneel van de ouder-kindafdeling opgeleid om op een bekwame manier met de kinderen te leren omgaan?	Art. 76, lid 2 Nelson Mandela Rules; Art. 33, lid 3 Bangkok Rules; Art. 81.3 European Prison Rules
Opvolging & ondersteuning	Worden de gezondheid en het welzijn van het kind gewaarborgd?	Art. 6 VN-Kinderrechtenverdrag; Art. 29, lid 1, b) Nelson Mandela Rules; Art. 9 en 51, lid 1 Bangkok Rules; Art. 37, tweede streepje Aanbeveling CM/Rec(2018)5
	Kan het kind terecht in kinderopvangfaciliteiten?	Art. 29, lid 1, a) Nelson Mandela Rules; Art. 42, lid 2 Bangkok Rules; Art. 36.2 European Prison Rules; Art. 37, derde streepje Aanbeveling CM/Rec(2018)5
Contactmogelijkheid	Kunnen het kind en de gedetineerde ouder maximaal contact hebben met elkaar?	Art. 9 VN-Kinderrechtenverdrag; Art. 8 EVRM; Art. 50 en 52, lid 3 Bangkok Rules; Art. 37, vierde streepje en 40 Aanbeveling CM/Rec(2018)5
	Kunnen gedetineerde ouders onderworpen worden aan een tuchtsanctie waardoor zij gescheiden worden van hun kind?	Art. 45, lid 2 Nelson Mandela Rules; Art. 22 Bangkok Rules; Art. 60.6.a European Prison Rules
	Kunnen de kinderen contact onderhouden met de wereld buiten de gevangenis?	Art. 9 VN-Kinderrechtenverdrag; Art. 8 EVRM; Art. 37, derde en zevende streepje Aanbeveling CM/Rec(2018)5

Bijlage 4. Gedragscode GenAI

Gebruik van GenAI bij een schrijfpdracht

Conform de afspraken gemaakt in de universiteit en faculteit, communiceren studenten transparant over het gebruik van GenAI. Ze voegen dit ingevulde formulier toe als bijlage aan hun schrijfpdracht. Alle aanvinkopties zijn toegelaten op voorwaarde dat studenten de gedragscode en [de KU Leuven richtlijnen](#) volgen.

Naam student: Lies'l Goossens

Studentnummer: r0757291

Geef met "X" aan:

☐ Ik heb **geen** AI Writing/Coding/Visualisation-assistent gebruikt.

☒ Ik heb **wel** een AI Writing/Coding/Visualisation-assistent gebruikt. Geef in dat geval aan welke (bijv. ChatGPT/GPT4/Grammarly...): ChatGPT.

Geef met "X" aan (mogelijk meerdere keren) op welke manier je de AI Writing/Coding/Visualisation-assistent hebt gebruikt:

☒ Als hulp bij de verwoording van de tekst
Gedragscode: Deze toepassing is vergelijkbaar met het gebruik van spellingscontrolesoftware

☐ Als **zoekmachine** om meer te leren over een onderwerp of om **nieuwe ideeën** op te doen
Gedragscode: Deze toepassing is vergelijkbaar met een Google-zoekopdracht of het raadplegen van Wikipedia. Houd er rekening mee dat de output van GenAI evolueert en na verloop van tijd kan veranderen. Verifieer ook steeds of het idee nieuw is of niet. Het idee is waarschijnlijk gerelateerd aan bestaand werk, dat moet worden geciteerd.

☐ Voor **literatuuronderzoek**
Gedragscode: Deze toepassing is vergelijkbaar met een Google Scholar-zoekopdracht. Door GenAI gegenereerde tekst heeft mogelijk geen of verkeerde referenties. Het is jouw verantwoordelijkheid om de afwezigheid van referenties na te gaan of de correctheid te verifiëren.

☐ Om **programmeercode** te genereren
Gedragscode: Vermeld het gebruik van GenAI correct en citeer.

☐ Om **grafieken** te genereren
Gedragscode: Vermeld het gebruik van GenAI correct en citeer.

☐ Om **tekstblokken** te genereren
Gedragscode: **Het invoegen van tekstblokken zonder aanhalingstekens van tekst die gegenereerd is via GenAI in je werk is niet toegestaan.** Artikel 84 van het examenreglement bepaalt dat je werk moet worden beoordeeld op basis van je eigen kennis. Als het echt nodig is om een tekstblok geproduceerd door GenAI in te voegen, vermeld je dit als citaat met aanhalingstekens. Beperk ook dit echter tot een minimum.

☐ **Andere**
Gedragscode: Neem contact op met je promotor. Leg uit hoe je voldoet aan artikel 84 van de examenregeling. Leg uit wat het nut of de toegevoegde waarde van het gebruik van de AI-tool is: /

Bijkomende richtlijnen en opmerkingen:

- GenAI kan niet worden gebruikt met betrekking tot gegevens of onderwerpen die onder een **geheimhoudingsovereenkomst** vallen.
- GenAI kan niet worden gebruikt met betrekking tot gevoelige of persoonlijke gegevens vanwege **privacykwesties**.
- Neem een **wetenschappelijke en kritische houding** aan bij interactie met GenAI en het interpreteren van de output ervan.
- Als student ben je verantwoordelijk voor naleving van **artikel 84 van het OER**: je werk moet je eigen kennis weerspiegelen. Hou er rekening mee dat plagiaatregels ook van toepassing zijn op het gebruik van AI-tools.
 - Examenreglement artikel 84: " Elk gedrag van individuele studenten waardoor zij een juist oordeel omtrent de kennis, het inzicht en/of de vaardigheden van henzelf of van andere studenten geheel of gedeeltelijk onmogelijk maken of onmogelijk pogen te maken, wordt als een onregelmatigheid beschouwd die aanleiding kan geven tot een aangepaste sanctie. Een bijzondere vorm van een dergelijke onregelmatigheid is plagiaat, namelijk de overname zonder adequate bronvermelding van het werk (ideeën, teksten, structuren, ontwerpen, beelden, plannen, codes, ...) van anderen of van eerder werk van zichzelf, op identieke wijze of onder licht gewijzigde vorm. Elk bezit tijdens een examen van een niet-toegestaan hulpmiddel (zie artikel 65) wordt als een onregelmatigheid beschouwd."
- **KU Leuven richtlijnen voor het citeren en refereren van GenAI tools, en andere informatie:**
<https://www.kuleuven.be/onderwijs/student/onderwijstools/artificiele-intelligentie>